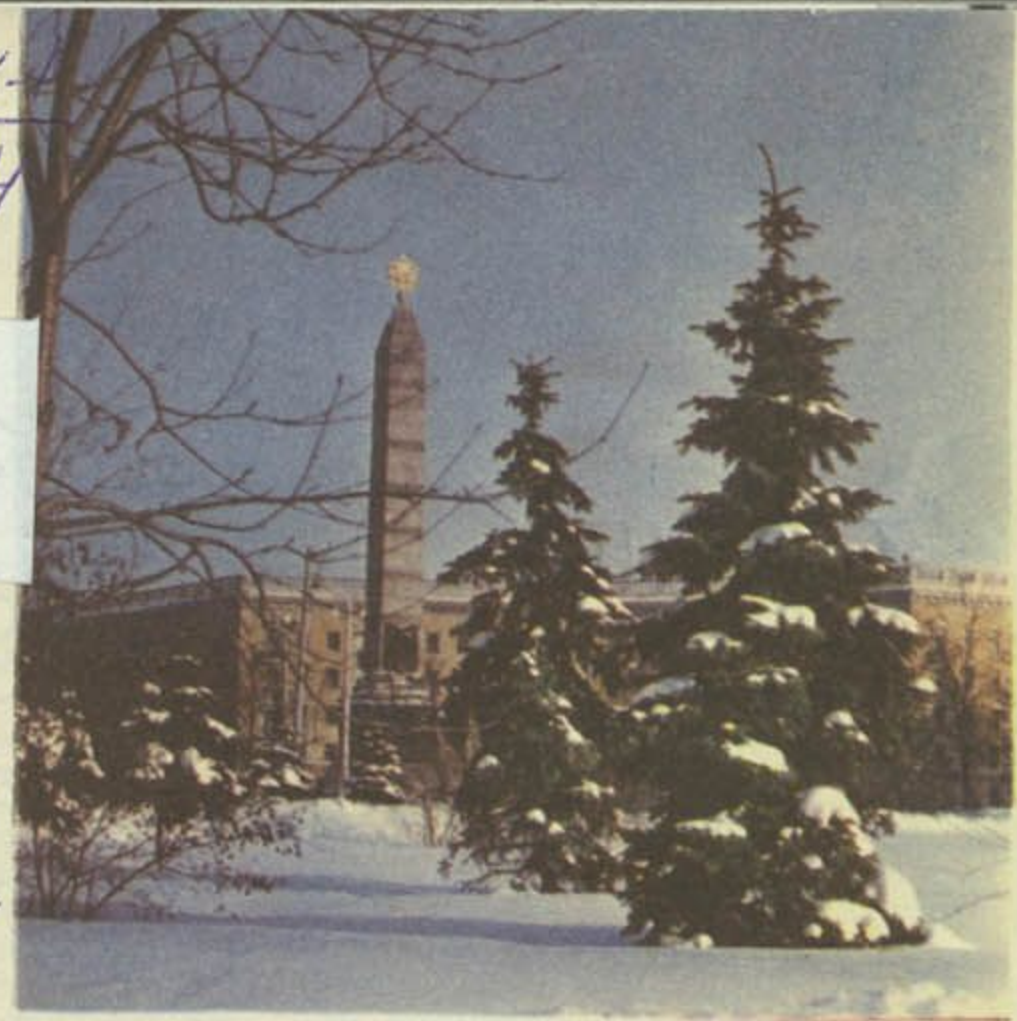
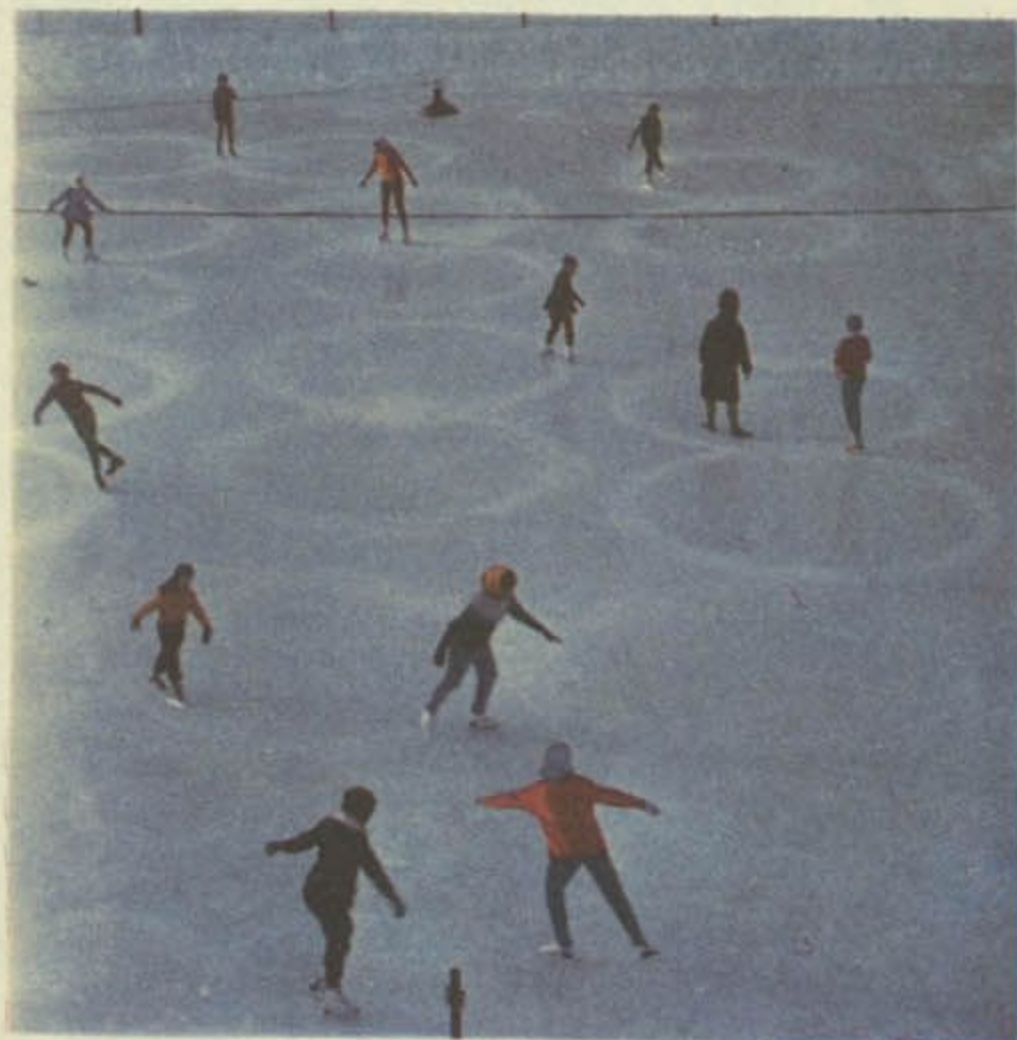

05
222687

рабoтніца і асялянка з

1967
30К-4
1844

+ прыляж.

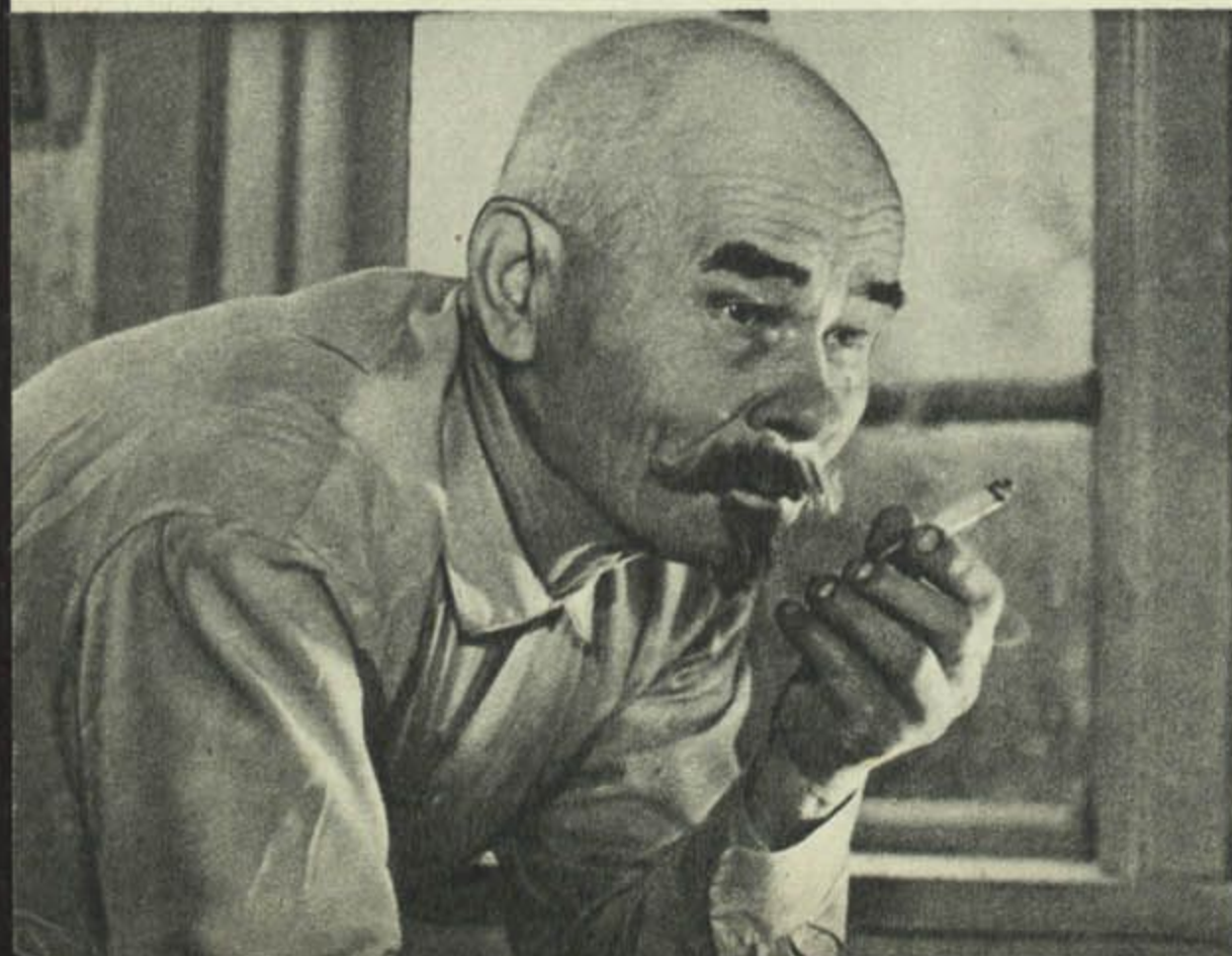

Кадры з фільма «Арліная крыніца».

У 1924 жалобным годзе Вольга Цімафееўна Капацэвіч насіла ў кошыку сасёнкі з далёкага лясніцтва, садзіла, даглядала, вырошчвала бор — вечназялёны помнік дарагому Ільчу, з якім ёй пашчасціла сустрэцца.

Іоў Аўксенцэвіч Сіманькоў, ветэран працы і барацьбы.

ДЗЕЦІ АРЛІНАЙ КРЫНІЦЫ

Празрыстая, сонечная летняя раніца. Светлагаловая дзяўчынка падае дзядулю чысты ручнік, палівае ваду на рукі. Струмені сцякаюць па мазолістых далонях. А вочы... яны быццам глядзяць туды, назад, у гады маладосці. «Калі шуміць асённі лес, азірнешся на схіле восені сваёй, якая далачынь за плячыма». Шмат пройдзена ваенных і мірных дарог старым будзе-наўцам, але жыццё пражыта недарэмна.

Так, у павольным эпічным ключы, пачынаюць сваю размову з экрана аўтары беларускага дакументальнага фільма, прысвечанага 50-годдзю Савецкай улады, — «Арліная крыніца». І трэба адразу сказаць: размова ўдалася! Яна шчырая, цікавая і вельмі патрэбная ўсім нам. Героі экранна быццам становяцца нашымі блізкімі і дарагімі сябрамі, з імі шкада расставання, бо гэта людзі сапраўднай мужнасці і прыгажосці, якія крок за крокам падзялілі з краінай увесь яе лёс.

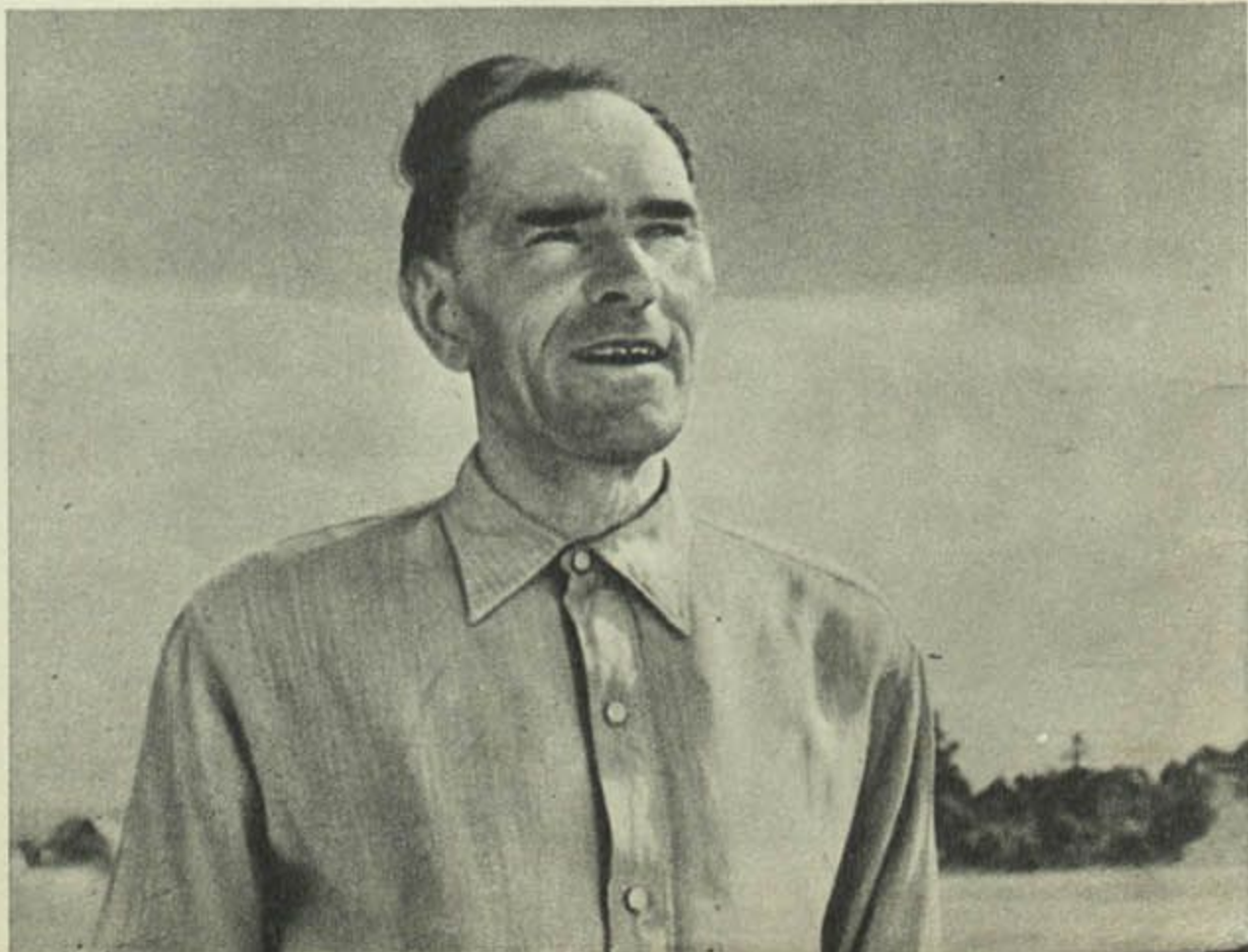
Вольга Капацэвіч... Вось яна на экране, былая парабчанка, член камбеда, камісарша, двойчы прыгавораная да смерці: першы раз — бандамі Булак-Булаховіча, другі раз — фашыстамі. Моцна вылеплены валявы твар, удумлівы позірк. Ва ўсёй постаці — спакойная ўпэўненасць. Так, гэта гаспадыня, адна з тых, дзеля каго рабілася рэвалюцыя і хто сам удзельнічаў у ёй. Мы чуем яе глухаваты, нізкі голас.

Вольга Капацэвіч вяртаецца памяццю да таго дня, які стаў найярчэйшым у яе жыцці, — да дня сустрэчы з Уладзімірам Ільчом Леніным. Гэта было ў Горках, расказвае яна. Навокал лес, дубы, клёны... У лазовых лапцях, у андаракі ішла да правадыра беларускай сялянскай са Случчыны. І як самаму роднаму чалавеку расказала яна Леніну пра сваю заповітную мару: каб «далі лямпачку ў сяло хаця адну». Вольга ўспамінае словы Леніна аб тым, што будзе лямпачка ў кожнай хаце, што будзе яна сама, Вольга Капацэвіч, сядзець на сваім ложку і слухаць, што гаворыць Масква.

Трагічныя кадры кінахронікі 1924 года ўрэзваюцца ў расказ Капацэвіч. Заплаканыя, суровыя вочы... У той далёкі год садзіла Вольга сасновы бор у памяць аб Леніне, і шуміць ён зараз за яе спіной, падняўшы да неба вечнае лета галін.

У фільме многа герояў, але ўсе яны не выпадковыя суседзі ў кадрах. Хаця многія з іх не ведаюць адзін аднаго, іх аб'ядноўвае агульнасць аўтарскай задумкі — паказаць гісторыю нашай краіны, якая адлюстравалася ў лёсе людзей. Вось удалая рэжысёрская знаходка: словы Капацэвіч аб яе мары — лямпачцы ў кожнай хаце — накладваюцца на экранны паказ сучасных вучоных, фізікаў-ядзернікаў, за працай. Белыя празрыстыя скафандры, цішыня лабараторый, у якіх праводзяцца най-

— Я быў добраахвотнікам у інтэрнацыянальнай брыгадзе, — расказвае Фадзей Канстанцінавіч Варанішча.

танчэйшыя даследаванні. Вось бачнае выражэнне шляху, пройдзенага нашай краінай за 50 год.

...Быццам хвалі, накатваюць эпізоды фільма. Вось яшчэ адна хваля, грозная і высокая — успаміны аб Вялікай Айчыннай вайне. Гэта быў час найвялікшых выпрабаванняў і найвялікшай мужнасці ўсяго народа. На экране буйным планам — жаночыя рукі, сціснутыя пальцы. Камера ціха панараміруе па тварах, выдзяляе задумлівыя, сумныя жаночыя вочы. У іх быццам праплываюць успаміны аб родных, блізкіх, сваяках. Кожная думае аб сваім, і ўсе разам — аб адным. Гучыць голас дыктара: «Загінуў у Брэсце... на Бярэзіне... на паўвостраве Рыбачым... на Клухорскім перавале... Загінуў без вестак... Згарэў пад Кенігсбергам...» Мы не ведаем імёнаў і прозвішчаў гэтых жанчын, мы толькі адчуваем, якім гаручым пякельным болем сціскаюць ім сэрца ўспаміны. Камера павольна пераходзіць на бязмежнае поле, што раскінулася каля вёскі. Не хапае поля мужчынскіх рук, не правядуць яны па ім свежую баразну. Шэсцьсот вяскоўцаў загінула ў часы вайны. А такіх вёсак — сотні і сотні ў Беларусі.

Стваральнікі фільма не абмяжоўваюцца толькі тугой і сумам па загінуўшых. Яны ўзнаўляюць славы старонкі гераічнай барацьбы з ворагам. Былы кіраўнік партызанскага фронту ў Беларусі П. К. Панамарэнка расказвае пра аваяныя славы эпізоды баёў з фашыстамі. Рэйкавая вайна. Гераічны подзвіг Ф. Крывого, які ўзарваў у Асіповічах адразу некалькі фашысцкіх цяжкоў. Мы бачым на экране кранаючую стрэчу, ад якой камяком сціскаецца горла, — былы лётчык праз дваццаць гадоў сустракаецца з сям'ёй старога калгасніка Пляца, што некалі выратаваў яго з фашысцкага палону.

Падпарадкоўваючыся свабоднай і шырокай плыні аўтар-

скай думкі, мы знаёмімся з усё новымі і новымі героямі. Гэта знаёмства радуе і ўзбагачае нас. Мы не бачым на экране жывога Мікалая Дворнікава, славуэта героя іспанскага Супраціўлення, але як жывы паўстае ён у нашых вачах з расказаў М. Танка і палкоўніка Войска Польшага Міхала Броня, з успамінаў яго маці. У Гомелі, у маленькім ціхім доміку, старая жанчына з добрым выразам твару расказвае нам пра свайго сына Мікалая, пра яго апошнія пісьмы.

Аўтары перакрываюць, у арганічным спалучэнні манціруюць расказ аб дзвюх маці — Далорэс Ібаруры, легендарнай Апасіянарыі, сумленні рэвалюцыйнай Іспаніі, сын якой, Рубен, быў цяжка паранены ў час Вялікай Айчыннай вайны на Бярэзіне, і аб беларускай маці, сын якой, Мікалай Дворнікаў, загінуў у гарах Эстрэмадуры. Лепшыя эпізоды фільма гучаць высокім паэтычным абагульненнем.

«Арліную крыніцу» нельга глядзець без хвалявання. Напісаны паэтычнай, сакавітай мовай сцэнарыя Анатоля Вялюгіна, непаўторныя беларускія пейзажы, знятыя аператарам Масальскім, дакладная і мэтанакіраваная рэжысура Вадзіма Сукманава, лірычная музыка Я. Грышмана — усё гэта разам спрыяе стварэнню агульнай атмасферы шчырасці і даверу. Героі не бянтэжацца перад камерамі, не гавораць з паперкі, словы іх гучаць ад самага сэрца.

У беларусаў ёсць паданне аб крыніцы, з якой п'юць ваду арлы. Такі арал, нават падбіты ў палёце, не падуладны смерці. Героі фільма жывуць побач з намі, яны добра вядомы сваім блізкім, сваякам, аднавяскоўцам. Цяпер іх будзе ведаць рэспубліка і краіна, бо ў іх лёсе, як сонца ў кроплі вады, адлюстравалася гераічная гісторыя краіны. Усё гэта — дзеці арлінай крыніцы, дзеці сваёй Радзімы.

Вольга НЯЧАЙ

Шэсцьсот мужчын загінула на вайне... Сотні і сотні такіх вёсак на Беларусі.

30К-1
1844

3 Мікалаем Дворнікавым, сакратаром падпольнага ЦК камсамола Заходняй Беларусі, сябраваў паэт Максім Танк.

Палкоўнік Міхаіл Пляц нажа: «Калі дзеці адразу пасябруюць з дарослым — значыць, ён чалавек з адкрытай, добрай душой!» І гэта сапраўды так...

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА № 3

САКАВІК
1967

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ТРЭЦІ

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

Выдавецтва «Звязда».

Нацыянальная
бібліятэка
Беларусі

Лепшыя людзі гарадоў і вёсак выбраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР. Сярод іх і перадавы муляр будаўнічага ўпраўлення № 116 горада Брэста Раіса Андрэеўна Чарнуха. На здымку: Р. А. Чарнуха на будаўніцтве 70-кватэрнага дома па вуліцы Корбышава ў горадзе Брэсце.

Фота В. Германа. (БелТА).

ныя капры. Адбудаваўся пасля ваеннай навалы гарады і вёскі, школы і бальніцы, клубы і кінатэатры, інстытуты і бібліятэкі. Толькі ва ўмовах Савецкай улады працоўныя Беларусі з дапамогай усяго савецкага народа здолелі паставіць на службу прыродныя багацці свайго краю, змаглі ператварыць былую ўскраіну царскай Расіі ў перадавую эканамічна развітую рэспубліку. Усёй краіне вядома прадукцыя нашых прадпрыемстваў — аўтамабілі, трактары, станкі, тэлевізары, тканіны.

За подзвігі ў працы, за патрыятызм у гады Вялікай Айчыннай вайны высокай узнагароды — ордэна Леніна ўдасцоены Мінская, Віцебская і Гомельская вобласці.

З высокім палітычным і працоўным уздымам рыхтуецца Беларусь да 50-годдзя Вялікага Кастрычніка. Слаўнаму юбілею прысвячаем мы свае лепшыя справы, думкі, імкненні. Заклік партыі сустрэць свята новымі дасягненнямі ў будаўніцтве камунізму знайшоў гарачы водгук у нашых сэрцах. Усё шырэй і шырэй разгортваецца спаборніцтва ў гонар слаўнага 50-годдзя.

ЮБІЛЕЙНАМУ ГОДУ — УДАРНУЮ ПРАЦУ

Вялікае, урачыстае свята прынясе нам сёлетні год. Па ўсёй нашай неабсяжнай краіне ідзе падрыхтоўка да незабыўнай, знамянальнай даты — 50-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. Разам з намі дзень нараджэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы адзначаць працоўныя ўсёй планеты. Бо гэты дзень ускалыхнуў увесь свет і паклаў пачатак новай эры ў развіцці грамадства.

50 гадоў... Якім вялікім зместам напоўнен кожны з іх! Якім высокім рэвалюцыйным духам, гераізмам працы і барацьбы! За невялікі гістарычны тэрмін, на працягу аднаго пакалення, мы сягнулі так далёка наперад, што прымусілі дзівіцца свет. Гіганцкі крок — ад адсталасці да прагрэсу. Ад жабрацкай, непісьменнай Расіі да высакаразвітай краіны, дзе канчаткова перамог сацыялізм і паспяхова будуюцца камуністычнае грамадства.

Разам з дружнай сям'ёй рэспублік-сясцёр вялікі шлях прайшла і наша Беларусь. Сёння нашу рэспубліку апаўсюджаюць лініі электраперадач, падняліся ў вышыню карпусы вялізных заводаў і фабрык, электрастанцый, нафтавыя вышкі і шахт-

Нядаўна па даручэнню сваіх брыгад заключылі дагавор на спаборніцтва ў юбілейным годзе дзве славытыя ткачыкі краіны — Валянціна Плятнёва з Кастрамы і мінчанка Алена Лазарэнка. Валянціна Мікалаеўна Плятнёва — ініцыятар спаборніцтва за дастойную сустрэчу 50-годдзя Савецкай улады і 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна. Алена Сцяпанавна Лазарэнка распрацавала метады, які дазваляюць скараціць тэрмін асваення новых тавараў народнага ўжытку з двух-трох месяцаў да пяці-шасці дзён.

Абедзве яны абавязваюцца не толькі датэрмінова выконваць свае планы, але і павялічваць выпуск дабrotнай і разнастайнай прадукцыі, павышаць яе якасць, дабіваюцца найлепшых вынікаў пры найменшых затратах. Плятнёва і Лазарэнка будуць пастаянна параўноўваць вынікі сваёй працы, вывучаць лепшы вопыт, па-таварыску памагаць адна адной. Вынікі спаборніцтва ўмовіліся падводзіць адзін раз у квартал.

Выдатную справу задумалі ткачыкі іх прыклад заслужоўвае пахвалы і падтрымкі. Няхай у іх будзе як мага больш паслядоўнікаў!

ХАЧУ РАСКАЗАЦЬ...

Дарагая рэдакцыя, хачу я расказаць пра сваю старую сяброўку Людмілу Мікалаеўну Куляшову-Гразнову. Сяброўства наша даўняе і загартаванае. Загартаванае і часам, і горам, і радасцямі, якіх нам з Людай уга, як хапіла.

Яшчэ калі наша Савецкая ўлада толькі становілася на ногі, Людміла знаходзілася ў цэнтры падзей. Тады ўжо яна працавала жаноргам сярод вясковых жанок. А работа гэта па тым часе была нялёгкай: і барацьба са спрадвечнай цемрай і забітасцю, і клопат пра дзяцей, і лікбезы... Мы з Людай тады ўсюды былі разам, маладыя былі, нішто не страшна, нішто не цяжка. А ў Люды ў той час яшчэ і двое маленькіх дзяцей падрасцала, дзве дзяўчынкі — Лена і Кіма... А маці, гадуячы іх адна, тым часам расла і расла. Уступіла ў рады Камуністычнай партыі. Атрымала накіра-

ванне і пераехала на работу ў Магілёў. Жыццё бурліла і біла крыніцай. Ды раптам навалілася вайна...

І зноў, як у грамадзянскую, пайшла ў бой Людміла Мікалаеўна. Маючы ўжо 40 год, яна скончыла школу дыверсантаў і, атрымаўшы сакрэтнае заданне, на парашуце спусцілася на зямлю свае роднае Магілёўшчыны. Ноччу, без дарогі, кіруючыся толькі па кампасу, лесам і балотам пайшла яна на сувязь з партызанамі. І знайшла — атрад «Наперад». І даставіла ім той адказны груз, які павінна была даставіць...

Тады мы з ёю сустрэліся зноў і зноў ужо разам хадзілі ў разведку на заданні. Людміла Мікалаеўна не ведала ніколі стомы, адно толькі яе заўсёды мучыла: дзеці. Яны былі адны, без маці, кідаліся па чужых людзях. Дык хіба лёгка было ўсё гэта перажываць?

Пасля вызвалення Магілёўскай вобласці Людміла адразу сабрала сваіх дзетак і пераехала ў Магілёў. Працавала на пасадзе загадчыка аблсабеса... Хто не ведае, колькі бяды і людскіх пакут

пакінула людзям вайна. Інваліды, удовы, сіроты — таму пенсіі няма, той дзецца няма дзе з малымі, а таго ў дзіцячым доме трэба ўладкаваць...

І зноў забывала пра сябе Людміла Мікалаеўна. І зноў першая па закліку партыі пайшла на работу па аднаўленню гаспадаркі Клімавіцкага раёна. Дзяўчаткі яе тым часам падняліся ўжо на ногі і самі сябе маглі дагледзець і мацеры была ўжо ад іх падмога. Ведама, у горы гадаваліся, дык ні праца ім была не страшная, ні навука не цяжкая. Павывучваліся. Замуж павыходзілі і сваіх ужо дзетак маюць. А мая сяброўка Людміла Мікалаеўна цяпер ужо на ўнукаў цешыцца, чацвёрка іх ужо ў яе, але ўсё роўна не сядзіць склаўшы рукі. Не сядзіць, бо і цяпер яна яшчэ ўсюды і ўсім патрэбна.

І так вось збіраемся мы, — а збіраемся мы часта, усякае свята збіраемся — старыя сяброўкі, і ўсё чысценька ўспомнім. І як у дваццатыя гады камсамолкамі маладымі былі, як раслі самі і як расла краіна, як потым у гады Айчын-

Добрай славай карыстаецца гомельская трыкатажная фабрыка «8-е сакавіка». Працаўніцы гэтага прадпрыемства — пераможцы рэспубліканскага і ўсесаюзнага спаборніцтва. Сёлета фабрыка пераходзіць на новую сістэму планавання і эканамічнага стымулявання. Гаспадарчая рэформа вылучае на першы план пытанні эканомікі. Калектыў ставіць перад сабой задачу зберагчы 38,5 тысячы тон сыравіны, перавыканаць план выпуску першагатунковай прадукцыі, павялічыць выпуск вырабаў павышанай якасці, знізіць затраты на вытворчасць прадукцыі на 147 тысяч рублёў супраць плана. 620 рабочых прынялі індывідуальныя абавязацельствы па датэрміновому выкананню двухгадовых заданняў. Па прыкладу Алены Лазарэнка тут працуе больш чым паўтары тысячы чалавек.

Вялікай павагай калектыву карыстаецца швачка-матарыстка Аляксандра Федзькіна. Першы год пяцігодкі яна закончыла на два месяцы раней тэрміну і выпусціла дадаткова 15 тысяч вырабаў выдатнай якасці. Свой багаты вопыт Аляксандра Паўлаўна перадае маладым работнікам фабрыкі.

Калектыў законна ганарыцца работніцамі Марыяй Пазняковай, Ганнай Дзяржынскай, Ганнай Сафонавай, Тамарай Бетавай і яшчэ многімі. За авалоданне 7—8 сумежнымі прафесіямі ім прысвоена званне «Майстар залатыя рукі».

Сцяг юбілейнага спаборніцтва высока ўзняты і сярод працаўнікоў сельскай гаспадаркі. З вялікім уздымам яны рыхтуюцца дастойна сустрэць сусветна-гістарычную дату нараджэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

Скінуўшы эксплуатацыйны лад, Вялікі Кастрычнік упершыню ў гісторыі адкрыў сялянам шлях да шчаслівага і заможнага жыцця. У выніку перамогі калгаснага ладу здзейснен сацыяльны пераварот ва ўкладзе жыцця. Павысіўся матэрыяльны дабрабыт працаўнікоў вёскі, непараўнальна вырас іх палітычны і культурны ўзровень.

Плённа працуюць сёння нашы калгаснікі і рабочыя саўгасаў. У мінулым годзе сабраны вялікі ўраджай асноўных культур, добрыя вынікі дасягнуты і ў жывёлагадоўлі. Пспехі працаўнікоў вёскі радуюць усіх савецкіх людзей. Рост сельскагаспадарчай вытворчасці дае магчымасць бесперабойна забяспечваць насельніцтва ўсімі відамі харчавання і задаволіць патрэбы нашых прадпрыемстваў у сыравіне.

Дасягненні першага года пяцігодкі — гэта толькі пачатак у вырашэнні важных задач уздыму сельскай гаспадаркі. Працаўнікі вёскі бяруць на сябе новыя абавязацельствы, ставяць перад сабой задачу — прывесці ў дзеянне ўсе рэзервы павышэння прадуктыўнасці палёў і ферм, знізіць сабекошт вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў.

Вялікія пераўтварэнні здзяйсняюцца ў вёсцы. Вось што расказвае свінарка калгаса «Шлях да камунізма» Светлагорскага

раёна Анастасія Масальская: «Іду я цяпер па вуліцы сваёй вёскі Дуброва і радуся ўсёму, што бачу. Якая яна прыгожая! У самым цэнтры ўзвышаюцца клуб, школа-дзевяцігодка. Будаўніцтва дзіцячага садзіка заканчваецца. Ёсць у нас добрая лазня. Многа новых дамоў, а над дахамі тэлевізійныя антэны. За апошнія тры гады каля дваццаці маіх аднавяскоўцаў справілі наваселле. Выраслі новыя вуліцы».

Людзі працуюць тут з вялікім уздымам, добрым настроем. З году ў год растуць прыбыткі калгаса, павышаецца аплата працы людзей. Месячны заробак Анастасіі Масальскай перавышае сто рублёў. 1100 свіней за мінулы год адкарміла яна, а на юбілейны год узяла абавязацельства адкарміць 1300. Урад высока ацаніў працу свінаркі, узнагародзіўшы яе ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Ордэнамі і медалямі ўзнагароджаны і яе аднавяскоўцы. Падрастаючая моладзь любіць і павяжае сваю вёску. Дбайна працуе, вучыцца. Дзiesiąткі калгаснікаў маюць вышэйшую і сярэднюю адукацыю. А старшыня калгаса Таццяна Бондзікава сельскагаспадарчую акадэмію скончыла.

Вялікі Кастрычнік прынёс нам адукацыю і асвету, непараўнальна ўзвысіў і ўзбагаціў духоўнае жыццё грамадства. Для савецкіх людзей сталі звычайнымі і прывычнымі права на працу і адпачынак, на бясплатную адукацыю, медыцынскае абслугоўванне і пенсійнае забеспячэнне. Сацыялізм даў нам, савецкім людзям, упэўненасць у заўтрашнім дні, нас не гняе страх перад беспрацоўем і жабрацтвам.

Сацыялізм забяспечыў палітычную і эканамічную раўнапраўнасць жанчыны. Савецкая жанчына стала актыўнай удзельніцай новага жыцця.

І ў час вайны, і ў гады мірнага будаўніцтва савецкія жанчыны праявілі і праяўляюць вялікую мужнасць, прыклады самаадданай працы. Усюды — у прамысловасці і сельскай гаспадарцы, асвеце і ахове здароўя, навучы і культуры, у выхаванні падрастаючага пакалення, кіраванні дзяржавай — жанчыны знаходзяцца ў першых радаў будаўнікоў камунізма.

12-га сакавіка адбыліся выбары ў Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы. Сярод пасланцоў народа мы бачым шмат жанчын. Усе яны паважаныя працаўніцы, людзі аўтарытэтных, сваёй самаадданай працай заслужылі любоў і павагу народа. Верай і праўдай будуць нашы народныя пасланцы служыць свайму народу, аддаваць яму ўсё цяпло сваіх сэрцаў.

Ідучы насустрач знамянальнай даце, працоўныя нашай краіны выказваюць непахісную рашучасць свята выконваць ленінскія заветы, берагчы і павяжаць заваёвы Кастрычніка. Разам з усім народам савецкія жанчыны будуць несці дастойную вахту ў падрыхтоўцы да 50-й гадавіны Вялікага Кастрычніка, будуць заўсёды ісці ў перадавых радаў будаўнікоў камунізма.

най вайны партызанілі. Многа ў нас сяброў-партызан рассяяна па Беларусі, ды і не толькі па Беларусі. Як збярэмся, дык таксама ёсць што ўспомніць. Успамінаем нашы партызанскія «бярозы ды сосны»...

А жыццё ідзе. Сёмы дзесятак мець — гэта не васемнаццаць гадоў і не дваццаць і нават не сорок. Але шчасце, што не адзін ты чалавек на свеце, што столькі добрых людзей вакол цябе, што сябры цябе не забылі. І ты іх ніколі не забудзеш.

Вось чаму мне і захацелася расказаць пра маю даўнюю-даўнюю таварышку, пра сяброўку, з якой прайшла разам маладосць, з якой перажыла столькі цяжкага і светлага. З якой мы, вось гэтак ідучы разам, і прайшлі непрыкметна аж шэсць дзесяткаў гадоў.

Л. К. БАРАВАЯ,
пенсіянерка.

Бібліятэкар Дашкоўскай сельскай бібліятэкі Магілёўскага раёна Клара Зубко актыўна ўдзельнічала ў падрыхтоўцы да выбараў у Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы. Яна памагла аформіць агітпункт, падрыхтавала тэматычныя кніжныя вітрыны, стэнды і плакаты, прысвечаныя выбарам, расказвала выбаршчыкам пра змены, якія адбыліся ў родным краі пасля мінулых выбараў.

На здымку: Клара Зубко.

Фота М. Жалудовіча. (БелТА).

СУСТРЭНЕМСЯ ЗАЎТРА!

Фота Ул. Вяхоткі.

Яго жыццё пачалося зусім-зусім нядаўна. У параўнанні з чалавечым векам наш камбінат яшчэ нават не падлетак, а ўсяго толькі дзіця. Сямігадовае — ад першага каменя ў падмурку. Трохгадовае — ад першага верацяна...

Але пабачылі б вы сёння, што гэта за «дзіця»! Зайдзіце ў адзін з цэхаў камбіната, ну хоць у прадзільны — і застынеце на месцы ад здзіўлення. Заліты дзённым святлом люмінесцэнтных лямп велізарны цэх хутчэй нагадвае залу казначнага палаца, чым рабочае памяшканне. І на кожнай машыне, таксама, як у казцы, самі сабою круцяцца, круцяцца дзесяткі верацёнаў. Спакойна, нетаропка пахаджаюць ля гэтых машын-веліканаў маладыя прадзільшчыцы: то гатовую бабіну здымуць, то парваную нітку падправяць.

Маладыя прадзільшчыцы, маладыя ткачы, маладыя майстры, інжынеры... Здаецца, увесь наш камбінат так і дыхае маладосцю. Сам юны, а сярэдні ўзрост людзей, якія працуюць тут, — 22 гады. Біяграфія прадпрыемства і біяграфія яго «ветэранаў», тых, хто сёння яшчэ не адважыцца так называць сябе, — пойдзе праз гады, праз дзесяткі гадоў — паралельна. І калі-небудзь вось гэтыя маладзенькія дзяўчаткі, што так спрытна завіхаюцца сёння ля машын, будуць расказваць новай рабочай змене:

— У той час мы рыхтаваліся да юбілею Савецкай улады. Да 50-годдзя. І наш камбінат...

Так, наш камбінат — і гэта, пэўна, увойдзе ў яго летапіс — рашыў сустрэць юбілей Савецкай улады сваімі добрымі справамі, сваім пачынам. Хто можа сказаць, дзе бярэ пачатак бурны горны паток? Так і мы не маглі б сёння назваць чалавека, які прапанаваў у гонар юбілею Савецкай улады датэрмінова, на

год раней, асвоіць праектныя магутнасці прадпрыемства. Здаецца, гэтая думка насілася ў паветры і нарадзілася проста сама сабой.

Тым больш радасна сёння, што гэтая справа стала ўжо быццам бы і «не наша», што дзесяткі прадпрыемстваў-но-вабудуляў лёгкай прамысловасці краіны падтрымалі пачын баранавіцкіх ткачых і прадзільшчыц, што для народнай гаспадаркі краіны гэтая ідэя стане крыніцай новага багацця. І крыніцай, калі так можна сказаць, — датэрміновай.

Вы, пэўна, хочаце ведаць, што гэта азначае, калі хоць адно прадпрыемства, напрыклад, наш камбінат, датэрмінова асвоіць свае праектныя магутнасці? Я пастараюся крыху заглянуць у будучыню. У зусім блізкую, у заўтрашні дзень.

Пакуль што вы знаёмы з прадукцыяй нашага камбіната «завочна». На мэблі, якую вы купілі, на абутку, які вы носіце, на многіх іншых рэчах ёсць сціплы, але неабходны падсобны матэрыял. Тканіну для яго вырабляем мы. Яна пакуль яшчэ «золушка», наша тканіна, пакуль яшчэ ходзіць у рабочай сукенцы. Але чакайце, хутка яна з'явіцца перад вамі на прылаўках магазіна ў цудоўным убоды. І няхай ён будзе недарагі — тым лепш для вас, пакупнікоў, затое баваўняныя тканіны ў новай апрацоўцы паспрачаюцца з шарсцянымі і шаўковымі. Добрая чараўніца — хімія — як добрая золушкіна фея, паклапоціцца аб гэтым.

Капрон, лаўсан, нітрон, нейлон і іншыя сінтэтычныя валокны саслужаць сваю добрую службу вам, нашым пакупнікам. У першую чаргу жанчынам. Дазвольце прывесці некалькі лічбаў. Камбінат будзе за год выпускаць больш 35 мільёнаў метраў тканіны для бялізны. 16 мільёнаў метраў паркалю атры-

Віктар Васільевіч Кузьмічоў.

маюць нашы жанчыны. З'явіцца набіўны паркаль. Матэрыялы для спартыўнага адзення, вельмі прыгожая фланель — для дзіцячага, нятаканыя тканіны для касцюмаў, недарагія і вельмі прыгожыя, — усё гэта атрымаеце вы ў самым хуткім часе.

І тады наша з вамі знаёмства стане самае добрае і цеснае, і, ўпэўнены, не аднойчы добрым словам успомніце вы баранавіцкіх майстроў ткацкай справы. У нас ёсць ужо ўзоры будучых тканін, якія будзе вырабляць камбінат. Яны зроблены тут, але канчатковую апрацоўку выканалі пакуль іншыя фабрыкі. (У нас апрацоўчая фабрыка яшчэ толькі будзе). Дык вось, мне не раз даводзілася бачыць, як прадстаўніцы вашага, «жаночага полу», разглядалі гэтыя будучыя нашы тканіны.

— Не горшыя, чым з шэрсці! Які касцюм можна пашыць! Якую сукенку! — захапляліся яны.

А мы глядзім і радуемся. Бо нам добра вядома, што не «заморскія», не «ім-партныя» рэцэпты стварылі гэтыя выдатныя тканіны, а творчасць і ўмельства нашых, баранавіцкіх людзей, у тым ліку многіх і многіх жанчын. Трэба вам сказаць, што ў нас ёсць свой навукова-

Мы тэкстыльшчыцы.

даследчы інстытут. Узначальвае яго таксама жанчына — малады інжынер, загадчык лабараторыі Зінаіда Капкова. Валянціна Салава, Аляксандра Кабанова, Рэгіна Кандратчык, Тамара Фалеева і многія іншыя (прозвішчы мужчын мы на гэты раз называць не будзем, хаця і яны заслужылі такое права, бо думаюць пра вас, клапацяцца аб вашых патрэбах) — вось наш актыў інстытута, нашы няспынныя творчыя шукальнікі. Гэта яны калектыўна і паасобку распрацоўваюць новую тэхналогію, ствараюць такія тканіны, якія дасюль яшчэ былі невядомыя вам. І якія вас некалі вельмі ўзрадуюць.

Ну, а як жыве наш пачын у гонар юбілею Савецкай улады? Ці не здарылася так, што, «прагрымеўшы» на ўвесь Саюз, камбінат сам не вельмі дбае пра выкананне сваіх абяцанняў, сваіх абавязальстваў? Калі цікавіць вас гэтае пытанне, то скажу: не, так не здарылася! Да нас прыязджаюць з многіх прадпрыемстваў краіны, з такіх жа новабудуляў, глядзяць, пераймаюць вопыт і таксама цікавяцца: «як пачынаць?» І яны бачаць, што ў калектыве кожны чалавек душою і сэрцам жыве вялікай справай, народжанай на камбінаце: дэтрмінова, на год раней асвоіць праектную магутнасць. Усё — і лозунгі, і фотастэнды, і матэрыялы нашай газеты, і сходы рабочых калектываў, — усё не дае ні на хвіліну забыцца аб дадзеным намі слове. А праца людзей — гэта і ёсць тое мярыла, па якім мы мяркуем самі — як жыве наш пачын. І магу сказаць вам з радасцю: ён жыве і расце. Мы ні на хвіліну не сумняваемся, што слова стрываем.

Мяне прасілі назваць імёны нашых лепшых жанчын — тых, хто асабліва добра працуе напярэдадні юбілею Савецкай улады. Калі б далі мне волю, я склаў бы такі вялікі спіс, што ўсіх старонак «Работніцы і сялянкі» не хопіць. Бо з сямі тысяч працаўніц камбіната

— Лепшыя з лепшых? Калі ласка, пазнаёмцеся — Ларыса Арленка, — гаворыць Аляксандра Чыжова.

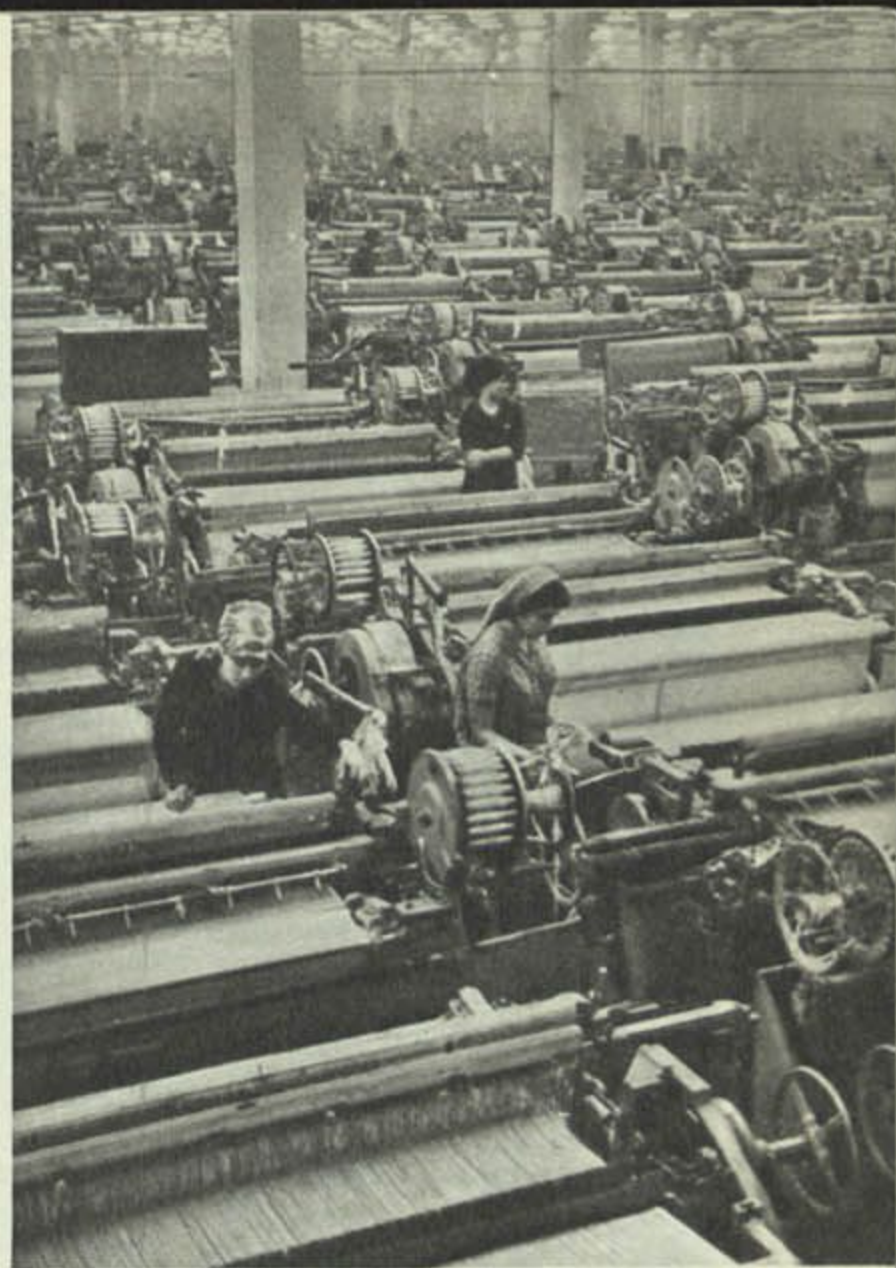
гэта права заслужваюць, прынамсі, некалькі тысяч. І няхай так яны і лічаць, такіх, як часальшчыцы-вязальшчыцы О. Пыла, Н. Левуш, М. Шалдукевіч, круцільшчыцы Р. Гукай, Л. Ждан, Н. Мірончык, В. Бабіч, стужачніцы В. Белавусава, В. Калюта, роўнічніцы Г. Столяр, Р. Раманоўская, ткачыні Н. Бертын, О. Салодкая, О. Стэльмах і многія, многія іншыя.

Як гэта добра, калі пералік імёнаў лепшых можна закончыць такімі словамі — «многія, многія іншыя»...

Ну, а як галоўнаму інжынеру мне асабліва часта даводзіцца сустракацца з жанчынамі — кіраўнікамі вялікіх участкаў нашай вытворчасці, з такімі, як Зінаіда Васільеўна Капкова, як Валянціна Сцяпануна Лосева, як Аляксандра Паўлаўна Чыжова. Іншы раз мы жартам называем Аляксандру Чыжову «дырэктарам фабрыкі», але ў гэтым жарце больш праўды, чым гэта на першы погляд здаецца. Яна — загадчык прадзільнай вытворчасці. Не кожны можа ўявіць, якая вялікая адказнасць і клопат ляжыць на плячах гэтага маладога інжынера. Пад яе кіраўніцтвам працуюць тысячы людзей, яна адказвае за «бяздольнасць» соцень васьмь гэтах веліканай-машын...

...Маладая, падцягнутая, праходзіць па цэху начальніца вялікай гаспадаркі. І можа сама не здагадваецца, што ў гэты момант увасабляе сабою частачку характару нашага камбіната. Таксама маладога. Сучаснага ў лепшым сэнсе гэтага слова: і па знешняму выглядзе цэхаў-палацаў, і па добраму духу творчасці, павагі да чалавека, да яго працы, і па выдатнай навішай тэхніцы ткацкай справы. Ткацтва... Спрадвеку сляпіліся вочы, гнуліся спіны беларускіх сялянак над нязграбнымі самаробнымі ткацкімі станкамі. А цяпер! Вось такі камбінат, як наш, яго людзі, іх жыццё і іх характары — хіба гэта не ёсць жывыя сведкі шляху нашай краіны — шляху даўжынёй у 50 савецкіх гадоў.

Віктар КУЗЬМІЧОУ,
галоўны інжынер Баранавіцкага
баваўнянага камбіната.

Ткацкі цэх.

„ЗЯЛЁНУЮ ВУЛІЦУ“ САМАЛЁТАМ!

Мы ідзем па лётным полі: я і старшы інжынер па эксплуатацыі аэрадромаў Тамара Іванаўна Караліхіна.

Рэзкі, з марозам, вецер кідае ў твар калючыя іголки сняжынак, кружыць іх у паветры, нябачнай мятлой гоніць па бетоннай дарожцы.

— Зноў мяце, — задуменна кажа мая спадарожніца. — Прыбавіцца нам работы...

«Нам» — гэта невялікаму калектыву наземнай службы Мінскага аэрапорта, які адказвае за бяспеку і рэгулярнасць палётаў. Іх задача — трымаць аэрадром у пастаяннай гатоўнасці да эксплуатацыі.

Насустрач спяшаюцца снегауборачныя, цеплавыя машыны, бульдозеры... Работы хапае.

Трэба хутчэй расчысціць рулёжныя дарожкі для свабоднага вырульвання самалётаў, вызваліць ад снегу запасную паласу, расплавіць лёд для ўзлёту і пасадкі паветраных караблёў.

І вось загурчэлі матары. Магутныя вінты ачышчальнікаў адкідаюць убок снежныя гурбы.

— Кожны дзень снегапад, — працягвае Тамара Іванаўна. — Вось і працуем дзень і ноч. Часам, праўда, машын не хапае, але гэта бывае рэдка. Зараз пайду «штурмаваць» начальніка гаража. Паласа павінна быць ачышчана.

Яна гаспадарлівым вокам глядзіць, як працуюць снегауборачныя машыны, вітаецца з тэхнікам аэрадромнай службы Яўгеніем Іванавічам Абаленскім, які кіруе рабочымі брыгадамі.

— Яўгеній Абаленскі ведае работу аэрадромнай службы. Ён грамадскі інспектар па бяспецы палётаў, — гаворыць Караліхіна. — Шмат добрых людзей працуе ў нас. Узяць хоць бы тэхніка Аляксандра Пятровіча Зяньковіча. Дваццаць два гады працуе ён у наземнай службе, добра выконвае свае абавязкі, перадае вопыт маладым. Даўно працуе брыгадзір Іван Паўлавіч Аніскевіч. Ён ударнік камуністычнай працы. Дарэчы, уся наша служба змагаецца за права насіць гэта высокае званне.

Зіма — самы адказны перыяд года. Брыгады працуюць і ўначы. Інакш нельга. Намяце за ноч снегу, а самалётам трэба ўзлятаць па графіку...

Хвіліны... Секунды... І расчышчана ад снегу бетонка гасцінна прымае выпушчаныя шасі чарговай сярэбранай птушкі.

В. КАЦЕЛЬНИКАУ

Сяргей ЗАКОННІКАЎ

Ліст да маці

Сонца павісела на бярозах,
Потым стала падаць ціха ўніз.
Вось у малацэ густога змроку
Самалётаў бліскаюць агні.
Ледзьве скрыпнуць старыя вароты,
І спрасонку певень закрычыць.
У гародчык — царства кмену, кропу —
Выйдзеш ты з хусцінкай на плячы.
Пастаіш пад яблынькай купчастай,
Ствол кранеш шурпаты, як далонь.
І заб'ецца ў вецці пакручастым
Вецер, нібы наравісты конь.
Зойдзеш зноў у немату пакояў.
У сыноў, дачушак ціхі сон.
Кожнаму ласкаваю рукою
Мяккі лён пагладзіш валасоў.
Сшыткі вучняў на стала чакаюць...
І аловак рукі узялі.
І гадзіннік на сцяне з вякамі
Хвіляў і секунд вядзе ўлік.
Хутка ўстане круг ружовы сонца,
За акном мігцяць, плывуць агні.
Я — далёка. Я — твая бяссонніца.
Мама, я прашу: крыху засні.

М. РУТКОЎСКИ

Чаканне

На Нёмне, можа, ці у Брэсце слаўным
нас кожнага чакае Яраслаўна.
Чакае, калі ты платы ракою
вядзеш, калі брыдзеш тайгою
з геалагамі, калі ў стэпе рыжым
цябе сухмень нібы нажамі ніжа,
калі сядзіш з сябрамі у бяседзе
на ўзмор'і горным у буфеце недзе.

Вярнуўшыся, ты нават не заўважыш
маршчынку, што ля воч ласкавых ляжа,
калі ў чаканні з дня у дзень, нястомна,
каб стрэць цябе, выходзіла да Нёмна
яна сцяжынкай, толькі ёй знаёмай,
з цяпленнем, толькі ёй адной вядомым.

* * *

Я прывёз бы і сёння з вандроўкі
баравога сну многа бярэмяў,
вас усіх я засыпаў бы імі —
усмешкамі маладое вясны.
Ды дачка лесніка, чарнабровая Люся,
калі выйшаў за весніцы з ёю,
мне шчаку апякла пацалункам
моцна так, што дамоў я
з пустымі рукамі вярнуўся...

НЕПРЫКМЕТНАЯ

Мікола ГРОДНЕЎ

Нарыс

Яе не прадстаўлялі да высокіх узнагарод: на Лепельшчыне яна не вырошчвала высокіх ураджаяў, пра яе не пісалі ў кніжках: сама прасябе не выхвалялася, а карэспандэнты не заўважалі. І песні менавіта пра яе не складалі. Яна непрыкметная вясковая цётка Ганна, звычайная калгасніца. Па росту таксама не окажаш, што вышэй за ўсіх жанок у Бораўне. Затое больш, як хто, жвавая, руплівая і, калі прыгледзецца, можа больш, чым хто, заклапочаная. Але пра гэта потым. На прыгажосць яна... Прыгажосць сваю даўно перадала дочкам, Галі і Веры, а дачкі — унукам. Каб надзвычай гаваркая — лішняга слова не пачуеш ад яе.

А калі афіцыйна яе называць, то яна — Ганна Цітаўна Гурко, даўні член праўлення калгаса імя VI з'езда Саветаў.

...Гоману было ў канторы, гоману... Рашалі на праўленні: быць Мікалаю Воюшу калгаснікам ці не? Тры гады таму назад ён папрасіўся адвярнуцца з калгаса на колькі месяцаў, падшабшыць свежую капейку. Падумалі, парайліся на праўленні — як ніяк, у чалавека трое дзяцей, жонка прыхварэла, а зімой у калгасе асаблівай работы няма — дазволілі.

— З першым жаваранкам і я вярнуся, — запэўніў Мікалай.

Тройчы вяртаўся на калгасныя палі жаваранак, тройчы выклікалі Мікалая на праўленне, тройчы яго папярэджвалі. Нарэшце парашылі начысціню пагаварыць з ім: быць яму ў калгасе ці не?

Рыгорка сакатаў тэнарком: «Ці ж можна так з-за вуха біць, ды свайго чалавека?..».

Ганна Цітаўна добра ведае Рыгора Тухту. На словы ён ахвочы. От каб толькі да работы такі. Дык не, жонку адправіў працаваць у магазін, а сам з дзіцем няньчыцца. За лета ўсяго пяцьдзесят тры працадні займеў.

І яшчэ грывеў з парога

бас: «За што абухам Мікалая, за што?»

— Таварышы, цішэй трохі, — прасіў старшыня калгаса Аляксандр Іванавіч Швачкін. — Што гэта, па-вашаму, пасяджэнне праўлення ці зборня якая?

Спярга нехта хіхікнуў у рукаў, а потым замянташыў:

— Хай гавораць... на тое і дэмакратыя...

— Цяпер дазвольце мне, — узяла слова Ганна Цітаўна.

Усе заўважылі, як Мікалай уцяў галаву ў плечы і зірнуў на цётку Ганну, як на самага строгага суддзю. Ідуць на праўленне, ён казаў сваім сябрам:

— Калі баюся, то аднае Цітаўны...

Цітаўна мілая, добрая жанчына. І голас яе ласкавы, як у маці, але строгі. Яна праўдзівая і, самае галоўнае, справядлівая.

...У тую незабыўную першую вясну ў Бораўне пачыналася вялікая калгасная сяўба, а сеяць няма чым. Было ў мужыкоў насенне, было даволі хлеба і ў яе Лукаша.

На першым агульным сходзе Лукаш заявіў:

— Многа няма, а тую няпоўную кайстру, што ў запечку, аддам.

Побач ля Лукаша сядзела Ганна. Яна чырванела ад сораму і болю. «Канцавы» Сідар памеўся пуд ячменю даць, а Лукаш — у кайстры жыта, што папалам з пазаддзем. З чаго ж калгасу пачынаць?

— А я аддаю шэсць мяхоў ячменю! — заявіла Ганна. — Той ячмень, што мой Лукаш схаваў на худы час. — Зірнула наўкола, потым дадала: — Агулам жыць пачынаем, агулам долю здабываць... Дык от, каб Лукаш не чакаў худага часу, я аддаю тыя мяхі.

Лукаш аж адхінуўся ад яе. Калі заўважыў, як «Канцавы» Сідар зірнуў на яго жонку, ён не вытрымаў, упікнуў пры ўсім народзе:

— Я цябе не браў чужым дабром распараджацца.

Ганна пасля вяселля не справілася ў свёкравым двары ўсе закуткі агледзець, і на табе, яна ўжо тыя мяхі аддае калгасу.

І аддала. І Сідар «Канцавы» аддаў столькі. Усе аддалі насенне калгасу.

А ячмень, ячмень вырас у тое лета. Умалотны... Калі мужыкі атрымалі з калгаса ў два разы больш збожжа, чым аддалі насення, Ганну ў адзін голас абралі членам праўлення!

І пасля вайны яна не раз паказвала дарогу. У сорок пятым жанкі то рыдлёўкамі, то на сабе неяк засеялі свае агароды, а на калгаснае развялі рукамі—духу няма. Тады Ганна запрагла сваю карову і давай на ёй араць поле. Жанкі пахмыкалі, пахмыкалі і сваіх рагуляў зашчамілі ў плуг.

У Бораўне ўсе землі былі засеяны.

За першы калгасны хлеб і першы пасляваенны ніхто Ганну не ўзнагародзіў граматай, ніхто, магчыма, не сказаў ёй «дзякуй». Яна і не чакала пахвалы. Трэба было — старалася.

А потым як пайшло касяком у калгасе—ні толку, ні парадку. Адзін старшыня з Віцебска спрабуе па тэлефоне кіраваць гаспадаркай, другі жыве ў Лепелі і прыязджае ў кантору толькі стукаць кулаком на калгаснікаў.

Не з адным старшыней-небаракам Ганне Цітаўне даводзілася, як члену праўлення, хапацца за чубкі.

То было некалькі гадоў назад. Надыйшла пара старшыню праўлення мяняць. Старога пракацілі на вараных, а з Лепеля прывезлі на легкавушцы новага. Ды такога маладога, кучаравага, хоць нявесту яму шукай. Пасадзілі яго ў прэзідыум. Выйшаў на трыбуну прадстаўнік з раёна і давай таго маладога, кучаравага хваліць на ўсе лады: маўляў, сватайце, бо лепшага не будзе.

— То як жа сватаць яго, калі не ведаем чалавека,—сказала Ганна Цітаўна.—Колькі можна сватаць ды ўсё невядомых!

На тым сходзе Ганна Цітаўна паставіла на сваім: навічка не сасваталі.

Цяпер калгасу на старшыню пашанцавала. Пры Аляксандру Іванавічу Швачкіне арцель заняла амаль першае месца ў раёне па ўсіх паказчыках. Ёсць ужо больш трыццаці галоў буйной рагатай жывёлы на кожныя сто гектараў зямлі, ёсць багатыя ўраджай! Сталі абнаўляць Бораўну. У каго старая хата, калгас пабудоваў новую, цагляную. Надоечы прыяз-

джаў заморскі госць, колішні селянін з Бораўны. І што цікава: прыбыў у Бораўну і пытае, як яму трапіць у вёску Бораўну. Рогату было з яго! Не пазнаў сваёй вёскі! Столькі цагляных дамоў! У дамы цягнуць водаправод, на дахах тэлевізійныя антэны. Хораша сталі апранацца калгаснікі. Дзіва што! Не дужа спрытная маладзіца, і тая, калі пабудзе на розных работах, дык за месяц атрымае рублёў шэсцьдзесят грошай. Заморскі госць ад душы зайздросціў сваім землякам. Ды як не зайздросціць! Жанкі на палях мала працуюць уручную: усё машыны. Машыны сеюць, машыны жнуць, малочаць. Нават на агародах бульбу капаюць машыны. Як змяніўся час!

У доме радасць ці ў калгасе—для Ганны Цітаўны аднолькава. Для яе галоўнае, каб людзі жылі добра і шчасна. А вось сям'я Мікалая Воюша не такая, як усе. Дзецям сорамна за бацьку, а жонцы яшчэ больш сорамна за мужа. Малады, здаровы мужчына ды качагарам недзе ўшчаміўся. Спіць удзень і ўначы. Адвык ад работы. Без пары апусціўся, пастарэў.

— Я прапаную выключыць з калгаса Мікалая Воюша!—сказала Ганна Цітаўна.

Яна чакала, што зараз ўнімецца крык: маўляў, ці можна так пляжыць чалавека! Аднак хоць бы хто кашлянуў. Заступацца не было каму за Мікалая. І самому сябе не было як абараняць. Ён нават языка не павярнуў. А хоць бы і павярнуў: хто ў чацвёрты раз паверыць яму, хоць бы і казырнуў чэсным словам.

— Хто за прапанову Ганны Цітаўны, прашу галасаваць,—сказаў Аляксандр Іванавіч.

Прыўзняў вочы і Мікалай. Усе як адзін паднялі рукі. Нават не члены праўлення.

— Хто супраць?—спытаў старшыня.

Хоць бы адзін. Нават Рыгор і той быццам у рот вады набраў.

Мікалай наважыўся спытаць: «За што мяне гэтак, Цітаўна?», але горкі камяк перасеў у горле, і ён не мог прамовіць ні слова.

Усе засталіся ў канторы, а Мікалай выйшаў на ганак. Як ні трымаў сябе, але не стрымаўся. Зарумзаў, як дзіцё. Цяпер ён адзін, ён чужы... Вінаваціць не было каго: ні Цітаўну, ні калгаснікаў. Сам вінаваты...

...Праз колькі дзён Мікалай сустрэў Цітаўну. Паказаў дакументы, што канчат-

Адзін мільён 250 тысяч рублёў — такі прыбытак атрымаў летась калгас імя ХХІ з'езда КПСС Мсціслаўскага раёна. На здымку: загадчыца свінафермы калгаса Герой Сацыялістычнай Працы Марыя Нікіцічна Дземідзенка.

Фота М. Жалудовіча. (БелТА).

кова разлічыўся на той кацельні.

— Да вас, Цітаўна, заўсёды ішлі людзі, і я іду...—ціха пачаў Мікалай.—Не паверыце мне, паверце дзецям маім. Прашу лічыць мяне з імі сваім чалавекам... Можна скажаце, чаму не пайшоў да старшыні... Вы наш нязменны старшыня, і я толькі да вас,—у Мікалая зарасліся вочы.

...Яе не прадстаўлялі да ўзнагарод, пра яе не пісалі ў кніжках, а яна і ў полі воін, і за круглым сталом у раёне і на праўленні гаспадар. Яна сціплая, добрая, працавітая і прынцыповая, непрыкметная вясковая цётка Ганна.

Калгас імя VI з'езда Саветаў, Лепельскі раён.

Мал. Ю. Пучинскага

Хачу ЛЮБІЦЬ

Петра ГЕОРГІЕВА

Дзверы ў кабінет ніхто не адчыняў — яны былі замкнуты, як заўсёды, калі доктар прымаў пацыентаў. Ды і пацыенты народ дысцыплінаваны: цярдліва сядзяць у прыёмнай, сціскаючы спацелаі рукой нумарок, нібы гэта каштоўная манета, за якую можна купіць здароўе.

Дык вось, ніхто нават не пастукаў, але нечакана зваліўся на падлогу драўляны малаток, якім правяраюцца рэфлекс, і яны адхінуліся адно ад аднаго, нібы абодва былі зараджаны аднароднай электрычнасцю. Ён кісла ўсміхнуўся і, падняўшы з падлогі малаток, сунуў яго ў кішэню халата. Таропка падсеў да белага століка і зноў ператварыўся ў спакойнага ўрача. А яна — у пацыентку.

— Паверце... я сама не ведаю...

Ён так і не пачуў, чаго не ведае яна, бо перабіў яе, як кожны ўрач перабівае занадта гаваркога пацыента:

— Ты прыйдзеш яшчэ раз! — І ён пачаў пісаць рэцэпт. Яна прыціснула да шчок тонкія пальцы і маўчала.

— Прыйдзеш, праўда.

У тоне яго ўпэўненага голасу не было пытання.

— Не ведаю.

Яна ўсё яшчэ стаяла нерухома, пазіраючы кудысьці перад сабою — баязліва, вінавата і пакрыўджана. Раптам схпіла сваю белую сумачку і выйшла, не развітаўшыся, не дачакаўшыся рэцэпта.

«Жанчына, якіх сустрэнеш на кожным кроку. І чаго было прыходзіць, калі не думае лячыцца?»

Яны пазнаёміліся ўлетку ў Варне. Некалькі дзён на пляжы ў вялікай кампаніі, некалькі трывіяльных рэплік — і ўсё. Яна не зрабіла на яго асаблівага ўражання, ён так і не сабраўся пацікавіцца, хто яна, нават прозвішча не запамніў. Але на развітанне, калі кампанія праводзіла яе ў аэрапорт, яна звярнулася да яго:

— Калі вы вернецеся ў Сафію, я адшукаю вас!

І сапраўды — адшукала. Паскардзілася на бяссонніцу, на сэрцабіццё. Расказвала пра сябе жыва, вобразна, як расказваюць шчырыя і даверлівыя людзі. Ён уважліва слухаў і назіраў за ёй. Заўважыў, што доўга вытрываць яго позірку яна не можа. Затым узяўся за агляд. І вось, ашчапіўшы пальцамі яе запясць, каб правярыць пульс, ён раптам адчуў у ёй тую ліхаманкавую жаночую пакорлівасць, якая праяўляецца толькі ў адмысловых выпадках. Яе хваляванне перадалося і яму. Што рабіць? Ваганне цягнулася не больш секунды. Няхай будзе, што будзе!..

Ён абняў яе і прыціснуўся вуснамі да яе вуснаў. Тады вось і зваліўся малаток...

«Жанчына як жанчына. Сцёрты партрэт».

Ён засмуціўся: чаму паддаўся ёй, чаму гэта адбылося тут, у яго кабінете, калі за дзвярыма чакалі пацыенты! Ён перавярнуў кардонку з напісаным анамнезам і прачытаў яе імя. Іна. Вычварнае імя. Дваццаць восем гадоў, толькі на шэсць гадоў маладзейшая за яго. А яму здалася зусім маладой: мініяцюрная фігурка, па-дзіцячы жвавы твар... Незамужняя. Не хапае толькі, каб яшчэ была замужка! Служачая. Гэта не мае значэння. Ён адклаў кардонку ўбок, падышоў да дзвярэй, каб выклікаць наступнага пацыента, і тут жа забыўся на яе.

Але Іна нічога не забыла. Праз тыдзень яна зноў прыйшла, калі рабочы час скончыўся і ў прыёмнай сядзелі толькі двое пацыентаў. Стомлены доўгім прыёмам, ён ажывіўся, убачыўшы яе, тым больш, што непрыемны асадак, які астаўся на душы пасля яе першага візіту, ужо знік. Як і ў той раз, яна была ў паласатай блузцы, каўнер па-ранейшаму зашпілены брошкай — адзіны вяселенькі штрих, што падкрэсліваў яе разгублены выгляд.

— Толькі два словы... можна? — Яе пальцы нервова сціскалі белую сумачку.

— Пачакайце крыху!

Ён сказаў гэта зусім спакойна, з той прафесійнай абыякавасцю, якой нельга не падначаліцца.

Калі Іна ўвайшла ў кабінет, ён з усмешкай працягнуў ёй руку і паказаў на крэсла.

— Прабачце... я прыйшла сказаць вам, што... — пачала яна з нейкай адчайнай рашучасцю.

— Ты прыйшла сказаць мне, як у цябе з сэрцам. Непа-слухмянае, га?

Яго тон быў ласкава-жартаўлівы. Размова забаўляла яго.

— Навошта вы так! Я хачу сказаць вам...

— Што вельмі шкадуеш аб усім!

— Не толькі гэта! Вы жахлівы, і...

І размова скончылася пацалункамі.

На развітанне яна сказала:

— Не думайце пра мяне дрэнна!

Ён ледзь стрымаў усмешку. Не думаць нічога дрэннага пра яе?! Ды ён наогул нічога не будзе думаць! Даўно мінуў той час, калі яго маглі хваляваць такія перажыванні. Думаць пра жанчын? Ніводная з іх не варта гэткай ласкі. Усе яны аднолькавыя: слабыя, пустыя істоты. Як гэтая...

У маладосці ён быў знаёмы з адной дзяўчынай. Тоненькая талія, прыгожыя блузкі і спадніцы, нявінныя блакітныя вочы. І вусны, якія ўмелі вельмі прыгожа плакаць і каяцца. Тады ён быў яшчэ студэнтам — здольным, але бедным. І любіў марыць пра гэтую дзяўчыну. Проста так вось: стаміўшыся займацца, прыляжа на ложак, заплюшчыць вочы, і дзяўчына прыходзіць, каб заняць сваё пастаяннае месца ў яго думках... Пакуль нарэшце дзяўчына не выйшла замуж за нейкага іншаземца і не паехала разам з ім ва ўласным аўтамабілі.

Але ўсё гэта было дзесяць гадоў назад.

А цяпер... цяпер доктар Пейчаў, прыгожыя сталы мужчына, з добрай прафесіяй, не будзе доўга думаць пра нейкую там жанчыну. І тое, што ён так хутка выкінуў з сваёй галавы «ўсё непатрэбнае», прыносіць яму асаблівае задавальненне. Ён адчувае ў сабе волю, як нешта амаль матэрыяльнае. Ах, вотна адчыняе дзверы свайго аўтамабіля перад любой прыгажуняй, але сэрца — ніколі!

Іна неўзабаве прыйшла ў трэці раз. Ён убачыў яе ў прыёмнай, калі адчыніў дзверы перад апошнім пацыентам, і сказаў, як незнаёмай:

— Пачакайце!

Занятая барацьбой з уласным хваляваннем, Іна не падумала пакрыўдзіцца на яго стрыманы, сухі тон. Яна бачыла ў ім моцнага, суровага чараўніка, які пазбаўляе хворых ад пакут. Яе, бадай, прыцягвала іменна яго суровая недаступнасць. Што ж скрыта ў гэтай «белай цытадэлі»? Але тым не менш хацелася, безразважліва хацелася толькі аднаго: каб ён належаў ёй! Яе ўяўленне надзяліла гэтага чалавека незлічонымі скарбамі.

Ён выйшаў з свайго кабінета ўжо без халата. Кінуў Іне, каб яна ішла за ім, і шырокім цвёрдым крокам выйшаў на вуліцу, дзе стаяла яго машына. Адчыніў дзверцы, усеўся за руль і толькі тады адчыніў другія дзверцы.

— Прашу!

— Куды?

— Пакатаемся.

У Іны не было сіл устаяць перад тым, чаго яна сама жадала.

Машына мякка пакаціла па шырокім бульвары, які вядзе за горад. Абое маўчалі. Ён — таму, што так яму падабалася. Яна — таму, што баялася парушыць тую хісткую раўнавагу, якая, здаецца, толькі-толькі ўсталявалася між імі. Раптам ён спытаў:

— Дзе ты жывеш?

Іна назвала вуліцу і нумар. Вуліца знаёмая, нумар — лічба яго гадоў.

— А вы дзе жывеце? — Яна спытала, толькі каб працягнуць пачатую размову. Ён не адказаў. Крыху пачакаўшы, сам задаў пытанне:

— Ты часта раз'язджаеш у аўтамабілях?

Сэнс пытання балюча ўкалоў, але яна адказала са смелай шматзначнасцю:

— Так, кожны дзень!

Ні слова не кажучы, ён крута павярнуў у вузкую вулачку і павёў машыну ў адваротным напрамку.

— Куды ж мы едзем? — са здзіўленнем крыкнула Іна.

— Прагулка скончылася. Зараз я падкіну цябе дадому.

І сапраўды, машына пачала глытаць адну за адной кароткія, глухія вулачкі, няўмольна набліжаючыся да яе дома.

— Спыніцеся!

Іна ўткнулася тварам у калені і бязгучна заплакала. Тады ён затармазіў. Так яна прасядзела, магчыма, хвіліну. Калі яна падняла галаву, ад яе мяккай пакорлівасці не засталася і следу.

— Вы невыносны! Запомніце: у хворых жанчынах вы, магчыма, разбіраецеся, але ў здаровых нічога не цяміце! Няўжо так цяжка было зразумець, што я хачу любіць!

Яна сама адчыніла дзверцы і захлопнула іх за сабою.

Вярнуўшыся дадому, доктар Пейчаў ніяк не мог сканцэнтравана сваю ўвагу на артыкуле, які збіраўся прачытаць. Ён думаў пра Іну, пра тое, што яна сказала. «Хачу любіць», а не: «Хачу, каб вы мяне любілі». Упершыню ён адчуваў такое жаданне... Глупства! Усё гэта толькі словы.

Ён рашыў, што да раніцы ўсё забудзе. Праз некалькі дзён ён здзівіўся свайму жаданню зноў убачыць яе. Абвінаваціў сябе ў сентыментальнасці і перамог гэтае жаданне.

Мінула некалькі тыдняў. Аднойчы раніцай ён убачыў маладую жанчыну ў паласатай блузцы, якая садзілася ў трамвай.

— Іна! — крыкнуў ён нечакана для самога сябе. Маладая жанчына не павярнулася. Значыць, гэта была не Іна. А можа знарок не павярнулася? Наўрад. Яна не магла ведаць, хто яе кліча...

Доктара Пейчава ніхто не лічыў дзіваком або чалавекам кансерватыўных поглядаў. Ён паважаў сваіх калег — жанчын, зусім сур'ёзна ўдзельнічаў з імі ў кансіліумах, з усімі знаёмымі жанчынамі трымаў сябе як выхаваны чалавек... Але варта было якой-небудзь з іх праявіць да яго асаблівую цікавасць, і ён аўтаматычна пераводзіў яе ў катэгорыю жанчын, створаных для таго, каб вадзіць сябе за нос, калі ты ім гэта дазволіш... У яго ўяўленні і каханне, і шлюб суправаджаліся вечнай і жорсткай барацьбой за першынстваючае становішча, і нязменна перамагаў той, хто менш кахаў. Апрача таго, ён лічыў, што жанчыны трымаюць яго на мушцы, бо ён матэрыяльна забяспечаны.

З таго дня, як Іна ўпершыню прыйшла да яго ў кабінет, мінула сем месяцаў. Доктара Пейчаў не шкадаваў аб тым, што здарылася, але часцяком праязджаў па той вуліцы, дзе яна жыла. Ён ніколі не збаўляў хуткасці, але ж заўсёды паспяваў зірнуць на пад'езд, над якім была прастаўлена лічба яго гадоў. Ён заўважыў, што ля пад'езда часам стаіць чорна-белы «Вартбург», і яго ахапляў нейкі смутны непакой. Іну яму так і не ўдавалася ўбачыць. Прыйсці да яе першаму? Не, ніколі!

Убачыў яе ён толькі аднойчы, здалёку. Стаяла ранняя вясна: час, не падыходзячы для паласатай блузкі з брошкай. Іна была апранута па-спартыўнаму: куртка, штаны, абутак на нізкім абцасе, на галаве хустка. Яна падбегла да «Вартбурга», прывычным рухам адчыніла дзверцы і села за руль. Павяла машыну ў тым жа напрамку, што і ён. Ого!.. Доктара Пейчаў прысвіснуў ад нечаканасці. У яго памяці мільгануў яе профіль — такі, якім ён бачыў яго ў той вечар, калі «пракаціў» яе ў сваёй машыне.

«Ты часта раз'язджаеш у аўтамабілях?»

«Так, кожны дзень!»

Ён адчуў смутак і незадаваленне самім сабою. Нібы праціўнік, якім ён пагарджаў, аб'явіў яму добра абдуманым мат...

Аднойчы доктара Пейчава выклікалі па недалёкаму адрасу. Ён рашыў прайсціся пеша. Ён не спяшаўся, бо адчуваў сябе стомленым і іншых хворых не было. Гледзячы на нумары, ён прыкінуў, што дом, куды яго выклікалі, павінен знаходзіцца адразу ж за новым жылым корпусам, з якога ўжо знялі рыштаванні. Перад ім стаяла машына. Яе! Але чаму яна тут? Непадалёку кучка рабочых стоўпілася вакол жанчыны невялікага росту ў хустачцы, яна то паяўлялася, то знікала сярод іх выцвілых камбінезонаў. Вось яны рушылі да аднаго з пад'ездаў. Доктара Пейчаў машынальна замарудзіў крок, нібы яму замінала пругкая сцяна паветра. Гэта была Іна! І не Іна. Не было той разгубленай, нервовай жанчыны, якая ў яго прысутнасці не ведала, што ёй рабіць са сваімі рукамі. Наадварот — цяпер гэтыя рукі вельмі выразна і дзелавіта памагалі яе словам, да якіх уважліва прыслухоўваліся рослыя шыракаплечыя будаўнікі.

Калі Іна разам з двума рабочымі знікла ў пад'ездзе, доктар Пейчаў, паскорыўшы крок, падышоў да астатніх і спытаў:

— Хто гэта жанчына?

Яму адказалі:

— Архітэктар Іна Паўлава.

Ён узяў вочы на лёгкі і горды фасад будынка і быццам убачыў перад сабой Іну, якая вырасла да самага неба. Іну, далікатна-чуллівую і мужна-смелую Іну, якая так сумленна і проста хацела любіць яго.

Пераклад з балгарскай мовы.

выдатная актрыса

Калі вы пачуеце, што па тэлебачанню будзе перадавацца спектакль з Вільнюскага рускага драматычнага тэатра, пацікаўцеся, ці ўдзельнічае там народная артыстка Літоўскай ССР Моніка Міранайтэ. Калі так, адкладзіце свае неадкладныя справы — вас чакае цікавы, хваляючы вечар. У Літве гэта ведаюць усе, ведаюць і ў гарадах, дзе наш тэатр быў на гастролях.

Звычайна ў такіх выпадках паўстае пытанне — хто яна такая? Паспрабую адказаць.

Адна дзяўчына Марытэ (трыццаць гадоў назад) пакахала багатага хлопца. Вяселле немагчыма: не было пасагу. І вось маладыя дамовіліся: укралі грошы ў маці жаніха і аддалі ёй як пасаг. Але гэта толькі пачатак трагедыі беднай дзяўчыны.

Або — адзін англійскі вучоны падабраў на вуліцы прадаўшчыцу кветак, паспрацаваўшыся з сябрам, што ён зробіць з яе вялікасвецкую даму. І на нашых вачах здзяйсняецца гэтак смешнае і сумнае пераўтварэнне.

Вы ўжо здагадваецеся, што гэта расказ аб ролях, якія іграе Моніка Міранайтэ. У спектаклі «Чалавек з зоркі» яна іграе сем роляў — сем розных жанчын рознага ўзросту, характару, тэмпераменту, а ў «Двое на арэях» — тры гадзіны з вялікай цікавасцю сочым за спектаклем-дуэтам, у якім М. Міранайтэ іграе кволую, капрызную, легкадумную, але, аказваецца, і глыбокую дзяўчынку-танцаўшчыцу.

— Ну, а яе жыццё, характар, узрост? — спытаеце вы.

— Жыццё, характар і ўзрост у ролях персанажаў, якія яна стварае.

Бо актрыса на сцэне — і адвакат і пракурор. Але судзіць і апраўдае іх яна сваімі нервамі, сэрцам, — таму і верым ёй. А Моніка Міранайтэ кожны раз як быццам адчыняе перад намі акно ў новы і новы свет — свет трагедыі і камедыі жаночай душы.

Ёсць у адной п'есе маналог. Пажылая жанчына кажа: мне васемнаццаць гадоў! І гэта зусім не смешна. Важна не тое, колькі вёснаў ты бачыў, а тое, што ты ад іх узяў і што можаш аддаць людзям. Моніка Міранайтэ належыць да ліку тых шчаслівых жанчын, якіх гады не абкрадаюць, а ўзбагачаюць. У гэтым пераканаецеся вы, калі станеце сведкамі прыгажосці і шчодрасці таленту народнай артысткі Літоўскай ССР — Монікі Міранайтэ.

Мейле КУДАРАУСКАЙТЭ

ХАЙ бы лепей гэты студэнт не заходзіў на іхні хутар! Яго расказ нібы зачараваў дзяўчыну. І вінаваты ва ўсім бацька: прымае ў дом усякага, хто хаваецца ад царскіх праследаванняў. Глядзіць старая Вайтавічэне на сваю меншанькую і трывожна робіцца на душы.

А Рэгіна, не адрываючы вачэй, глядзіць на хлопца. Не, не ўсё, што ён гаворыць, ёй зразумела. І песні ён співае нейкія незнаёмыя — пра маланкі, пра людзей, якія ўступаюць у барацьбу з навальніцамі. Яны палохаюць, але і вабяць...

— Ты цудоўная, Рэгіна, як кветка, але самыя прыгожыя кветкі пакуль яшчэ зрываюць багатыя. Ледзь прывяліся кветкі яны выкідаюць і зноў рвуць новыя.

— А што зрабіць, каб усе кветкі цвілі доўга-доўга? — пытаюць чорныя вочы.

На гэта адразу не адкажаш. А калі пайсці вучыцца? Так, Рэгіна адважыцца паступіць на курсы «Сауле», хоць і страшна кінуць родны дом і накіравацца ў Каўнас.

...Дарэмна яна баялася: на курсах добра. Усе ўлюбены ў

НАСУСТРАЧ
50 ГОДДЗЮ
КАСТРЫЧНІКА

людзі...—Рэгіна ўспамінае сваіх новых сяброў з драматычных курсаў.

Член думы смяецца. Яна пайшла вучыцца тайком. Сябры сабралі грошы за вучобу. Пазней яна сама пачала пісаць. У 1916 годзе ў Петраградзе была пастаўлена яе п'еса «Ужо не першы». Збор пайшоў у карысць бедных студэнтаў.

Прагрымелі залпы «Аўроры». Цяпер Рэгіна іграе ў тэатры суднабудаўнічага завода для тых, хто штурмаваў Зіміні палац. Разам з сябрамі яна бяжыць да асабняка Кшэцінскай паслухаць Леніна...

На Петраград пачаў насоўвацца Юдзеніч. На прызыўны пункт з'явілася група добраахвотнікаў з суднабудаўнічага. Сярод іх была і Рэгіна.

СЛУЖЫЦЬ ТАЛЕНТ ЛЮДЗЯМ...

выдатную настаўніцу Соф'ю Кімантайтэ-Чурленене.

— Добра, цыганачка-чарцяня, — хваліць яе настаўніца.

...Потым прыйшло замужжа. Толькі не за таго яна выйшла, чые расказы так любіла слухаць і хто пазней загінуў у баях з белавардзейцамі. Неўзабаве з захаду пачалі насоўвацца чорныя хмары вайны. Рэгіна загарнула ў коўдру маленькую дачушку і накіравалася туды, адкуль узыходзіць сонца. А салдаты ішлі насустрач, на захад.

...Можна, таму ў доме мужа ў Петраградзе так няўтульна і сумна, што бясконца дзьме паўночны вецер? І ўсё тут патыхае холадам.

— Чаму ты зноў сустракаешся з гэтымі? — злосныя вочы мужа, здаецца, удараюць пры кожным слове. — Жонцы члена думы нельга так рабіць.

— Ты ведаеш, я хачу быць актрысай, хачу, каб простыя

Затым — вучэнне. На фронт палкавы камісар яе не адпусціў.

— Тэатр нам спатрэбіцца. Рэгіна разгубілася:

— Але вы самі гаварылі, што я страляю лепей за ўсіх дзяўчат.

Камісар адказаў не адразу: — Магчыма, калі-небудзь вы будзеце іграць камісара, і тое, чаму вы навучыліся тут, у палку, вам спатрэбіцца. Людзі ж гэтых дзён ніколі не забудуць.

І Рэгіна павярнула на другі фронт — культурны. Яна арганізуе чырвонаармейскія клубы, іграе на сцэне. А муж кліча яе ў Літву. Рэгіна запэўняе дакументамі. На пытанне анкеты, якой партыі яна спачувае, Рэгіна адказвае: «бальшавіцкай».

— Вас туды не ўпусцяць, — кажа ёй прадстаўнік буржуазнай Літвы. — Не гаварыце адкрыта пра свае перакананні.

Кадр з кінафільма «Пучёўка ў жыццё». Артыстка Р. Янушкявічэне ў ролі маці.

— У душы я з бальшавікамі, таму не стану лгаць.

Гэта закрыла ёй дарогу на радзіму.

— Вярнуся пазней, калі Літва стане савецкай, — суцяшае яна сябе.

У Маскве, у літоўскім клубе, у тым жа, дзе яна ставіла п'есу Э. Таукайтэ «Беспрацоўныя», яна рыхтуе інсцэніроўку вершаў Ю. Яноніса. На вечар па-

беспрытульных дзяцей. З тым жа рэжысёрам яна піша сцэнарыі кінафільма «Пучёўка ў жыццё» і іграе ў ім ролю маці. Гэта быў першы гукавы фільм у Савецкім Саюзе. Затым паследаваў першы каларовы фільм «Салавей-салавейка», дзесяткі п'ес і сцэнарыяў.

А калі Літва стала савецкай, Янушкявічэне птушкай прыляцела на радзіму. Яна перакладае на рускую мову Б. Сруогу, П. Цвірку, С. Чурленене, А. Венцлову, І. Марцінявічуса і іншых пісьменнікаў.

Але з захаду зноў насоўваецца вайна. Пісьменніца зноў ідзе на ўсход.

І, нарэшце, доўгачаканая перамога! Але светлую радасць азмрочвае сумная вестка: памёрла Саламея Нерыс. Рэгіна Янушкявічэне суправаджае цэла пазтэсы з Масквы ў Літву і ў самалёце піша верш на яе смерць.

Зноў работа над сцэнарыямі, працяглыя паездкі з агітбрыгадамі па дзяржных пасляваенных дарогах і мноства іншых спраў.

...У жніўні 1966 года я сустракаю Рэгіну Янушкявічэне ў Друскінінкай. Яна жыла ў цудоўнай Мельнічэле, у доміку

мяці загінутых камунараў прыйшлі З. Ангарэціс, В. Міцкявічус-Капсукас. А затым усе спявалі «Літва дарагая» і «З усходняга боку»...

Ідуць гады. Рэгіна вучыцца, заканчвае курсы кінасцэнарыстаў. У Маскве яна разам з Назымам Хікметам піша п'есу «Мы — Кастрычніку», якая затым ставіцца ў тэатры.

А ў Літве — чорная рэакцыя. Здаецца, не відаць прасвету. Рэгіна разам з рэжысёрам Н. Экам піша п'есу «Дынаміт закладзен» — аб рэвалюцыі 1905 года ў Літве. П'еса мае прысвячэнне:

Табе —
якую тапталі
царскія жандары,
якую цяпер душаць
фашысты і ксяндзы,
Табе —
будучая Савецкая Літва.

Але больш за ўсё яе хваляюць праблемы выхавання

сваёй сяброўкі Валі Петрылайтэ. Сем дзесяткаў гадоў, здавалася, мала закрэнулі гэтую прыгожую жанчыну. Жавыя, вясёлыя вочы, і голас — сакавіты, малады, якому маглі б позайздросціць многія артысты. Яна вельмі ўлюбёна ў Райгардас, рэчку Ратнічэле... Пытаю пра яе планы на будучае.

Яна ўсміхаецца:

— Я ўсё жыццё любіла гэтак пытанне. Асабліва яно мне падабаецца зараз, калі я ўжо на пенсіі. Значыць, я яшчэ ў страі. Пішу п'есу пра моладзёў нашых дзён.

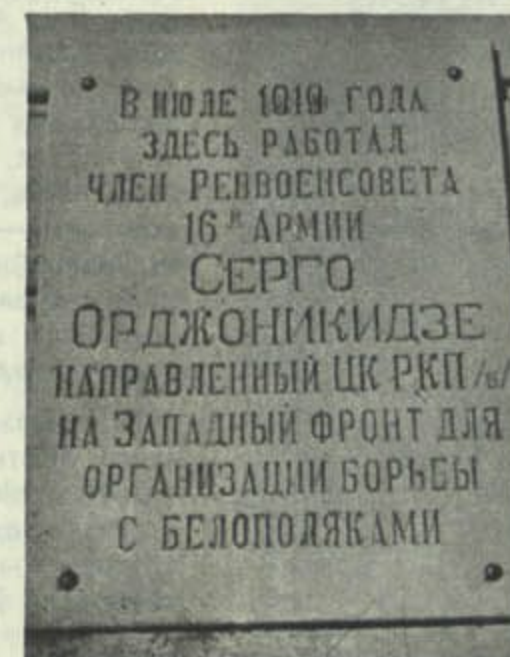
— Таварыш Янушкявічэне, што б вы хацелі перадаць чытацкам нашага часопіса?

— Я рада, што надышоў час, калі ўсе кветкі могуць цвісці доўга-доўга... І што ўжо ёсць людзі, якія ўмеюць іх вырошчваць. Новыя, савецкія людзі...

Д. ДЫГРЭНЕ

Працягваем нашу заочную экскурсію

ПРА ШТО ГАВОРАЦЬ МЕМАРЫЯЛЬНЫЯ ДОШКІ

Дваццаць сем мемарыяльных дошак прымацаваны на будынках Магілёва — больш чым ва ўсякім іншым абласным цэнтры Беларусі. У Магілёве жыву і працаваў выдатны бальшавік Сяргей Арджанікідзе. Ён быў членам Рэвваенсавета 16-й арміі і адсюль, з Магілёва, часта выязджаў на Заходні фронт пад Барысаў і на іншыя участкі ваенных дзеянняў. Вядома, што Сяргей Арджанікідзе ў 1920 годзе ў раёне станцыі Прыліма наніраваўся ў баявую разведку, якая мела вельмі вялікае значэнне для агульнага поспеху аперацый.

Разам з Сяргеем знаходзілася на фронце і яго першая сяброўка Зінаіда Арджанікідзе. Яна пачынала вельмі цікавіць успаміны пра гэта ў кнізе «Шлях бальшавіка».

У гонар Сяргея ёсць дошка на будынку абласнога музея.

З Магілёвам звязана жыццё Панцелямона Мікалаевіча Лепяшынскага, блізкага саратніка Уладзіміра Ільіча Леніна. На будынку цяперашняй сярэдняй школы № 3 ёсць мемарыяльная дошка: «Лепяшынскі П. М., выдатны дзеяч Камуністычнай партыі. Скончыў гімназію, якая знаходзілася ў гэтым доме».

Увечарэна ў Магілёве памяць чырвонагвардзейца Д. С. Міронава, удзельніка VIII з'езда Саветаў, камуніста, актыўнага савецкага работніка. Імем Д. С. Міронава названа вуліца. На адным з яе будынкаў прымацавана дошка ў памяць вятэрана рэвалюцыі.

Снежань 1917 года. У Магілёве адбываўся Другі губернский з'езд Саветаў. Царская стаўка ў горадзе была ў той час канчаткова разгромлена, і губернский з'езд назаўсёды зацвердзіў Савецкую ўладу на Магілёўшчыне. На будынку па Савецкай плошчы, дзе адбыўся з'езд пасланцоў працоўнага народа, таксама ёсць мемарыяльная дошка.

Прыязджаў у Магілёў у 1919 годзе Міхаіл Іванавіч Калінін. 14-га чэрвеня ён выступаў на мітынг у драматычным тэатры, а затым у цяперашнім будынку партнабінета на ўрачыстым пасяджэнні павятовага і гарадскога Саветаў. Пра гэта нагадваюць дзве мемарыяльныя дошкі.

У Бабруйску сем мемарыяльных дошак. На Доме настаўніка: тут у 1917 годзе змяшчаўся Бабруйскі Савет рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў; на жылым доме, што на рагу вуліц Карла Маркса і Пушкіна, дзе ў 1917 годзе быў клуб «Рабочы і салдат». Устаноўлены дошкі на будынку, дзе ў настрычніцкія дні 1917 года знаходзіўся Бабруйскі гарадскі камітэт партыі бальшавікоў, і там, дзе ў 1918 годзе працаваў Надзвычайная камісія і рэўком. Прыязджаў у Бабруйск у тым жа 1919 годзе М. І. Калінін. 19 чэрвеня ён выступаў перад партыйна-савецкім актывам. Пра гэта гаворыць нам дошка на будынку па вуліцы Бахарава, 74.

Імем друкара А. Т. Непагодзіна названа бабруйская друкарня. А. Непагодзін у 1919—1920 гадах вёў падпольную работу. Яго расстралялі беларускія. Памяць героя ўвечарэна мемарыяльнай дошкай на жылым доме № 72 па вуліцы Карла Маркса, дзе ў тых гадах размяшчалася партыйная друкарня.

Я. САДОУСКІ

Я ГЛЯДЖУ на клапатлівую — наярэдадні 8 сакавіка — мітусню мужчын у пошуках падарункаў і кветак і міжволі ўспамінаюцца іншыя кветкі... Не такія пышныя і яркія, як гэтыя, з аранжарэй і цяпліц, а сціплыя букеткі з палявых кветак, сарва-ных каля партызанскага возера Палік.

...У нашым партызанскім злучэнні было шмат жанчын. Яны варылі ежу для байцоў, клапатліва даглядалі раненых у лясных шпіталях, дзяжурілі ля радыёстанцый, лапілі партызанам падраную ў далёкіх пераходах вопратку. Нямала жанчын служыла ў баявых ротах, атрадах. Жанчына — кулямётчыца або аўтаматчыца, жанчына — разведчыца або падрыўніца, жанчына — санітарка або аружэйніца... Гэта тады было звычайнай з'явай. А колькі жанчын працавала нашымі сувязнымі, знаходзілася ў падполлі! Ім, вядома, было цяжэй, чым мужчынам, але тады мы пра гэта не задумваліся.

Успамінаецца сакратар Слуцкага падпольнага райкома партыі Аляксандра Ігнатаўна Сцяпанавіч. Прыхапіўшы пісталет і пару гранат, ішла яна на чарговае баявое заданне: сустрэцца з сувязнымі, перадаць слухам падпольшчыкам новае распараджэнне. Што чакала яе ў дарозе? Можна, нежаданая сустрэча з карнікамі або варожае засада на глухой сцежцы? Але Аляксандра Ігнатаўна не лічылася з небяспекай. «Так трэба», — гаварыла яна. Так думалі і мы.

А вось збіраецца ў далёкую дарогу Фёкла Сце-шыц, маладая, прыгожая, жыццярэдасная жанчына. Яна апранулася жабрачкай-бежанкай, закінула на плечы хатулёк, узяла на рукі трохгадовую дачку і, усміхнуўшыся нам на развітанне, пайшла ў Грэск. Ёй трэба пранікнуць у варожы гарнізон, сустрэцца з сувязнымі і прынесці ад іх звесткі аб праціўніку. Фёкла па нашаму заданню хадзіла ў Любань, Слуцк, Старыя Дарогі... На кожным кроку яе падпільноўвала смяротная небяспека. Жанчына рызыкавала не толькі сваім жыццём, але і жыццём роднага дзіцяці. Але вярнуўшыся з аднаго баявога задання, яна адразу ж пачынала рыхтавацца да наступнага.

...Смелыя подзвігі здзяйснялі мужчыны-партызаны. А што датычыць жанчын-партызанак, то гэта былі подзвігі ўдвая. Мне нядаўна давялося сустрэцца з Анастасіяй Фёдараўнай Замбржыцкай. Ёй цяпер ужо за пяцьдзесят, здароўе няважнае, але па яе гаворцы, праманістаму святлу вачэй я адразу пазнаў смелую партызанку Нату. Вайна заспела яе ў Мінску, на будаўніцтве. Яна праводзіла свайго мужа на фронт, а сама з пяцігадовым сынам Валодзем і трохгадовай дачкой Тамарай перабралася да бацькі ў саўгас «Жалы» Любанскага раёна. Неўзабаве фашысты паявіліся і тут.

— Беражы, Насця, дзяцей, — гаварыў ёй бацька. — Дзеці павінны жыць.

— А як жа іх зберагчы? — з трывогай пытала яна.

— Хавайся. Ці доўга да бяды...

Слухала Анастасія бацьку, а ў самой перад вачыма паўставалі пажарышчы, натоўпы бежанцаў, самалёты з чорнымі крыжамі, узрывы бомб на дарогах, крыкі, стогны жанчын і дзяцей. «Калі кожны хавацца будзе, — думала яна, — не зберажом мы ні сябе, ні дзяцей». І як толькі Замбржыцкая пачула, што ў любанскіх месцах паявіліся партызаны, адразу ж сказала бацьку:

— Не магу я дома сядзець... На цябе пакідаю дзяцей, а сама пайду...

І, пацалаваўшы дзяцей, пайшла ў лес, уступіла ў атрад адважнага камандзіра Мікалая Мікалаевіча Розава.

— Давай на кухню, — прапанаваў ёй Розаў. — Ты маці, табе яшчэ дзяцей гадаваць трэба, а варожае куля не разбіраецца...

— Я ваяваць прыйшла, а не бульбу абіраць, — за-явіла яна.

Не змог угаварыць камандзір маладую жанчыну, настаяла яна-такі на сваім. Ната (такая была парты-

Ната — Анастасія Фёдараўна Замбржыцкая.

занская клічка Анастасіі Фёдараўны) атрымала вінтоўку і стала радавой партызанкай.

Перад 24-й гадавінай Вялікага Кастрычніка народныя мсціўцы загаварылі, што трэба было б адзначыць усенароднае свята. Падпольны абласны камітэт партыі прыняў рашэнне разграміць варожы гарнізон Любані. Да баявой аперацыі прыцягваліся ўсе партызанскія сілы, якія размяшчаліся на поўдні Міншчыны, у тым ліку і атрад Розава. Мікалай Мікалаевіч перад выступленнем у паход правяраў падрыхтоўку партызан. Ён абыходзіў строй, аглядаючы зброю, боепрыпасы.

— Лепей ты не йдзі, Ната, — сказаў ён Замбржыцкай. — Гарачая будзе справа.

— Ды вы што, таварыш камандзір, угледзелі, што я ў спадніцы? Я магу і штаны надзець! — жартавала Ната.

Розаў толькі рукою махнуў.

Бой і на самай справе выдаўся жорсткі. Партызаны ўварваліся на вуліцы Любані. Трашчалі выстралы, рваліся гранаты. Гарэлі дамы. Ната рабіла тое, што і ўсе, — разам з байцамі з крыкам «ура!» штурмавала дамы, ператвораныя фашыстамі ва ўмацаваныя пункты, кідала ў вокны гранаты, страляла па гітлераўцах. У кожнай схватцы партызаны бачылі яе наперадзе. Пасля дзвюх гадзін няспыннага бою варожы гарнізон быў разгромлены.

— І адкуль у цябе сіл столькі? — пыталі Анастасію партызаны. — Нястомная ты.

— Маці я, — адказвала жанчына. — За дзяцей ваюю. А дзеля іх чаго не зробіш?

Анастасія Фёдараўна ўдзельнічала ва ўсіх баях атрада. Байцы бачылі яе ў штурмуючых ланцугах, калі грамілі гітлераўскія гарнізоны ў Пастолах, Скаўшыне, Капаткевічах, Яменску, Катку. Яна была разам з падрыўнікамі, калі партызаны рвалі мост цераз Арэсу каля станцыі Вярхуціна. Партызаны часта чулі жаночы голас:

— За мною!

Гэта быў голас Анастасіі Фёдараўны Замбржыцкай.

Жаночы голас: «Уперад!» чулі не раз і партызаны атрада № 4 брыгады імя Кірава. Байцы вельмі паважалі свайго баявога камісара Любоў Данілаўну Дземях. Камісар — гэта лепшая характарыстыка. Камісарамі атрадаў назначаліся самыя смелыя і бясстрашныя камуністы, здольныя палітычныя арганізатары. Такая і была Любоў Данілаўна, былая батрачка з Гродзенскай вобласці, маці дваіх дзяцей, што зведала голад, галечу, усе жахі памешчыцкай кабалы. Яшчэ тады цанілі вясцоўцы яе нязломны дух, нястрымную волю да свабоды. І калі ў Заходняй Беларусі была адноўлена Савецкая ўлада, народ паслаў Любоў Данілаўну сваёй выбранніцай у Вярхоўны Савет БССР.

У пачатку вайны Дземях эвакуіравалася на ўсход. Але ўжо ў маі 1942 года звярнулася ў Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі з просьбай накіраваць яе для барацьбы ў варожы тыл. У верасні таго ж года Любоў Данілаўна ўжо ўдзельнічала ў баях, хадзіла на сувязь з падпольшчыкамі. І ўсюды вызначалася смеласцю і бясстрашнасцю. У 1943 годзе яе прынялі ў члены партыі, а неўзабаве пасля гэтага яна стала камісарам партызанскага атрада. За храбрасць у баях з ворагам Любоў Данілаўна Дземях узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалем «Партызану Айчыннай вайны I ступені».

Такія жанчыны, бясстрашныя байцы, былі ў кожным атрадзе, у кожнай брыгадзе.

Славой і бязмежнай павагай авеяна імя дзевятнаццацігадовай барысаўскай падпольшчыцы Марыі Комар, якая працавала ў гарадской інфекцыйнай бальніцы. Маша была звязана з партызанамі і бясстрашна выконвала іх небяспечныя даручэнні. Аднойчы яна пранікла на варожы аэрадром і наладзіла там буйную дыверсію, у выніку якой загінула нямала фашысцкіх лётчыкаў. Дзяўчына вяла ў горадзе разведку, здабывала і перапраўляла ў атрады медыкаменты, узрыўчатку, стварыла дыверсійную групу, якая дзейнічала ў Старабарысаўскім нямецкім санаторыі, дзе адпачывалі і лячыліся афіцэры-франтавікі. У групу патрыётка уваходзілі ўрач Ніна Кучынская, санітарка Людміла Якаўлева і прачка Вольга Хадасевіч. Падпольшчыцы ледзь не кожны дзень наладжвалі дыверсіі. Работнікі гітлераўскай службы СД, гестапа і паліцаі з ног збіліся, абшуквалі ўсіх урачоў, сяцёр, санітарак, прачак, урываліся ва ўрачэбныя кабінеты, у гаспадарчыя памяшканні з вобыскамі. І ўсё дэрэмна!

Марыя Комар была верным таварышам, ні пры якіх акалічнасцях не пакідала сяброў у бядзе. Быў такі выпадак. Аднойчы ў горад пранікла вядомая барысаўская партызанка-падпольшчыца Людміла Чалоўская з двума таварышамі. Спыніліся на ноч у доміку Люсінай маці — Марыі Гаўрылаўны. Старая жанчына накарміла дачку і гасцей, паклала спаць, а сама да раніцы не заплюшчыла вачэй, прыслухоўваючыся да кожнага шораху на вуліцы. Калі развіднела, Марыя Гаўрылаўна ўбачыла, што каля іх дома шпацыруе нямецкі аўтаматчык і не зводзіць вачэй з уваходных дзвярэй і з гарода. Трывожна забілася сэрца: з мінутой на мінуту маглі ўваліцца гітлераўцы з вобыскамі!

Марыя Гаўрылаўна ўзяла вядро, выйшла на вуліцу, пакорпалася каля хлечука, уважліва азіраючы гарод — ці няма засады, а потым ціхенька накіравалася да калодзежа. Па дарозе яна зазірнула ў домік Комараў і перадала Машы:

— У нас бяда! Люся і двое партызан дома, выйсьці не могуць. Ля дома фашысцкі вартавы!

— Добра, цёця Маша. Я хутка прыйду!

А праз некалькі хвілін Марыя Гаўрылаўна, Люся і партызаны ўжо назіралі праз шчылінкі ў завешаным акне такую сцэнку. Маша, апранутая ў лепшую шаўковую сукенку і новенькія тфелыкі, намалёваная, з гірляндай буйных пацерак на шыі, пагойдваючыся, быццам п'яная, падышла да нямецкага вартавога. Гітлеравец быў яўна здаволены ўвагай прыгожай дзяўчыны. Маша, усміхаючыся і падміргваючы, гаварыла нешта па-нямецку. Вартавы з цяжкасцю, але

ўлоўліваў іх сэнс і таксама ўсміхаўся. А дзяўчына працягвала:

— Дзень нараджэння... Знаёмага хлопца няма... Добра выпіць і з нямецкім салдатам... Пойдзем! Ёсць моцны рускі шнапс...

Марыя зайгравала з гітлераўцам, стараючыся адвесці яго далей ад дома, але ён упёрся, паўтараючы: «Нельга. Потым». Дзяўчына ўжо хацела ўдарыць фашыста, каб той павёў яе ў паліцыю, але на ганак выйшла Марыя Гаўрылаўна:

— Заходзь, Машанька. Чаго ты прычапілася да салдата?

У Марыі адлягло на сэрцы. Яна ўсміхнулася на развітанне і зайшла да Чалоўскіх.

— Уцяклі, дзякуй богу. Ніхто не заўважыў, — сказала ў сенцах Марыя Гаўрылаўна і, моцна абняўшы, расцалавала дзяўчыну.

Неўзабаве пакінула дом і Марыя Гаўрылаўна з малымі дзецьмі. І вельмі своєчасова! Фашысты ўварваліся ў дом Чалоўскіх, але спазніліся.

Па заданню партызанскага камандавання Маша Комар часта распаўсюджвала лістоўкі сярод нашых ваеннапалонных. У Барысаве было тры лагеры, і дзяўчына паяўлялася то ля аднаго, то ля другога за якую-небудзь цацку, за «ўсходнюю» марку або савецкі рубель прадавала палонным цукровыя буракі. Згаладалыя людзі былі вельмі рады такім пакупкам: буракі хоць крышку падтрымлівалі іх сілы. А ўнутры кораня палонныя знаходзілі... лістоўкі з апошнімі паведамленнямі Савецкага інфармбюро, з партызанскімі запіскамі-заклікамі стойка трымацца, не схіляць галавы перад ворагам.

Аднойчы Марыя «прадала» палонным, якія працавалі на дарозе, амаль цэлы кошык буракоў, на дзе аставаліся толькі штук пяць карэнняў. І раптам нечакана падскочыў гітлераўскі афіцэр. Ён выхапіў з яе рук кошык, выкінуў буракі на зямлю і загадаў дзяўчыну разрэзаць кожны карань. Салдат выканаў загад. Там нічога не было. Афіцэр шпурнуў кошык пад ногі Машы і працадзіў скрозь зубы:

— Прэч адсюль! Каб я цябе больш не бачыў!

Як Маша дабралася дадому, яна не памятала. Але назаўтра зноў пайшла да ваеннапалонных. Праўда, стала больш асцярожная.

Фашысты ўсё ж напалі на след смелай падпольшчыцы. Яна ляжала, прыкаваная да пасцелі тыфам, калі ў дом уварваліся гітлераўцы. Марыя выцерпела нечалавечыя катаванні, але нічога не сказала гестапаўцам. У студзені 1944 года дзяўчына была расстраляна.

Не раз зазірала ў вочы смерці бясстрашная партызанка Надзя Качарга, радыстка нашага штаба. Аднойчы яна з групай партызан апынулася на астраўку сярод балота. Фашысты заўзята атакавалі пазіцыі нашых байцоў. Надзю цяжка параніла, яна не магла нават трымаць аўтамат. Але калі гітлераўцы ўварваліся на астравок, знайшла ў сабе сілы кінуць пад ногі ворагам апошнюю гранату. Фашысцкі афіцэр падскочыў да дзяўчыны і разрадзіў у яе парабелум.

Праз тры дні партызаны зноў захапілі востраў. Як яны ўзрадаваліся, убачыўшы, што Надзя жывая! Забітавалі ёй раны, перавезлі ў шпіталь. Дзяўчына не траціла самавалодання, цярдліва пераносіла боль.

...Настала лета 1944 года. Па ўсім адчувалася, што беларускія франты вось-вось прайдуць у наступленне. І вось нарэшце доўгачаканы дзень: 28 чэрвеня партызаны сустрэліся з савецкімі воінамі-франтавікамі. Народныя мсціўцы — згаладалыя, брудныя, абдраныя — выйшлі з балот. Я, паранены, чакаў падводу, каб дабрацца да партызанскага аэрадрома. І ніколі мне не забыць адной хвалючай сцэнкі таго шчаслівага летняга дня. На паляну выйшла група жанчын-партызанак. Байцы нарвалі кветак і паднеслі баявым сяброўкам сціплыя букеты. Так яны выказалі сваю любоў, гарачую ўдзячнасць жанчынам за подзвігі, здзейсненыя ў баях за гонар і свабоду нашай Радзімы.

Р. МАЧУЛЬСКИ,
Герой Савецкага Саюза.

Надзя Качарга

Марыя Комар

ВАЙНА кацілася ўслед за бежанцамі. Усю ноч рыпеў канатам паром цераз раку. На той бераг перапраўляліся фурманкі з дамашнім скарбам і людзьмі, грузавыя машыны з пашчапанымі кузавамі, даверху грузаныя рознымі скрынямі. Спяшаліся ўцячы ад вайны і адзінокія падарожнікі і цэлыя сем'і.

Раніцой ля пераправы стала вальней, усе разышліся: баяліся бамбёжкі. Шчасліўцы пераправіліся яшчэ ўначы і цяпер адыходзілі глыбей у тыл. Ад іх, відаць, не хацела адстаць фурманка, запрэжаная рыжаным слабым канём, ад якога, як кажуць, засталіся скура ды косці.

Паром быў якраз на сярэдзіне ракі. На возе, па самыя драбіны набітым травой, сядзелі два хлопчыкі і дзядуля, а побач, абхапіўшы і падтрымліваючы самага меншага, унурыўшыся, з апухымі ад слёз вачыма, стаяла маці.

НА ПАРОМЕ

Навела

Конь, стомлены доўгай дарогай, нават не варушыўся. Толькі калі на цела, нарэзанае рамянямі ад хамута і падсядзельніка, насядала многа камарэчы, ён уздрыгваў.

Паром плыў наперад паволі — здавалася, што ён зусім не кранаецца з месца. За канат цягнуў сівы дзядуля. Недзе за тым берагам, адкуль адчаліў паром, грэмела.

Сонца свяціла ярка, пякло. Раптам у небе пачуўся гул. Ён нарастаў з кожным мігам. Маці збялела. З паднябесся прама на паром, нібы каршун, імкліва мчаўся самалёт, чорныя крыжы на крылах ярка значыліся на сонцы. Дзядуля апусціў рукі, перастаў цягнуць, прыпёрся плячом да агарожы парома і застыў. Застыў не ад спалоху, а ад гора, ад адчування таго, што і бараніцца няма як і схаватца няма куды. Брудны пот цёк па твары старога, вялізны авадзень сеў на яго шыю і наліваўся крывёю.

Паром гойдаўся на хвалі. Самалёт з гулам пранёсся над галавамі. Застрэла сухая кулямётная чарга. Маці заплакала, залемантавала, прыкрыла сабою дзяцей. Кулі зайгралі па вадзе. Сцягнуты зрабіў другі, трэці заход. Але больш не страляў. Відаць, вяртаўся з задання, скончыліся боепрыпасы. Пакружыўшыся над паромам, нападуючы прастору страшэнным рокатам, ён знік за лесам... Дзеці, спалоханыя, нават не плакалі. Толькі самы меншы пралепятаў:

— Мама, птушка?

Маці выцерла слёзы і ўсміхалася. Сын вучыўся гаварыць. Дзядуля адмахнуўся ад авадня, які прыліп да шыі, і адазваўся:

— На жывое, дык жывое. Бачыш ты яго, шчабятун, ужо гаворыць!

Ласкава глянуў на малага і ўзяўся за канат...

Мікалай АСТАПЕНКА

АПЕРАЦЫЙНАЯ СЯСТРА

— Вам Ніну Якаўлеўну? — спытаў хірург — Пойдзем у перавязачную.

Там увіхалася старшая аперацыйная сястра хірургічнага аддзялення Ніна Якаўлеўна Ткачонак. Аднак пагутарыць з ёю на гэты раз не ўдалося. Ніна Якаўлеўна спяшалася ў аперацыйную. У хірургічным «адсеку» была гарачая пара: рыхтаваліся да чарговай аперацыі.

Шмат добрых слоў пачуў я пра Ніну Якаўлеўну Ткачонак:

— Дасканала ведае сваю справу!

— Партыйны актывіст!

— Лёгка з ёй працаваць хірургу!

Мне казалі, што Ніна Якаўлеўна з 1942 года член КПСС, пяць гадоў яе бяззменна выбіраюць сакратаром партарганізацыі хірургічнага аддзялення шпіталя. Прынцыповая, патрабавальная і працавітая, яна любіць ва ўсім парадак, дысцыпліну. За апошні час паспяхова авалодала новай спецыяльнай апаратурай, інструментамі і аснашчэннем, якія паступілі ў аперацыйную. Свой вопыт перадае маладым медыцынскім сёстрам.

...З аперацыйнай выходзіць невысокая жанчына. Між белай марляй, якая ўсё яшчэ закрывае ніжнюю частку твару, і белым каўпаком гараць жвавыя, добрыя вочы. Спрытным рухам яна здымае марлю, усміхаецца. Аперацыя прайшла паспяхова. Цяпер можна і пагутарыць.

Расказвае Ніна Якаўлеўна немнагаслоўна, проста, разважліва. Нарадзілася ў 1918 годзе на Віцебшчыне, у вёсцы Асінаўцы. Ёй не было і чатырнаццаці гадоў, калі памёр бацька. Пасля школы паступіла ў медыцынскі тэхнікум, і хоць вучыцца было ой як цяжка — скончыла яго. З кастрычніка 1937 года пачаўся працоўны стаж.

— І пачаўся з цяжкасцей, — успамінае Ніна Якаўлеўна. — У Лепелі, дзе адкрыўся акушэрскі ўчастак, я — адзіны медыцынскі работнік. Не было спецыяльнага памяшкання. Не хапала медыкаментаў.

Чатыры гады працавала яна ў вёсцы. Памагала людзям змагацца з хваробамі, прыма-ла роды, клапацілася аб здароўі калгаснікаў, прапагандавала медыцынскія веды.

А на другі дзень вайны Ніна Якаўлеўна стала медыцынскай сястрой ваеннага шпіталя. І вось ужо дваццаць пяць гадоў працуе ў тым жа калектыве. Была эвакуацыя. Быў фронт. Была праца пад бомбамі, калі шпіталь размяшчаўся пад Смаленскам, пад Калінінам. Усе гады вайны Ніна Якаўлеўна, стоячы ля аперацыйнага стала, змагалася за жыццё раненых байцоў і камандзіраў, за вяртанне іх у строй...

Пасля той гутаркі мне вельмі захацелася пабачыць, як працуе Ніна Якаўлеўна. Праз два дні я зноў быў у аперацыйнай. Ішла складаная аперацыя на мозгу, яе памай-стэрску рабіў нейрахірург падпалкоўнік медслужбы Ю. П. Мелехаў. У яго памочніцы, сястры Ткачонак, усё неабходнае для аперацыі старанна падрыхтавана, раскладзена і рас-стаўлена па сваіх месцах. Прыгадваю словы начальніка шпіталя: «З такой аперацыйнай сястрой любому хірургу лёгка працаваць».

Больш дзвюх з палавінай гадзін ішла аперацыя. Хірург выканаў ювелірную, нават больш, чым ювелірную, работу. Аперацыйная сястра была

Аперацыя прайшла паспяхова. На здымку: аперацыйная сястра Н. Я. Ткачонак.

Фота аўтара.

яго бліжэйшым памочнікам у выратаванні чалавечага жыцця.

Дзве з палавінай гадзіны... А колькі такіх гадзін правяла ў аперацыйнай Ніна Якаўлеўна за трыццаць гадоў!

В. ЛІХАЧОУ,
гварды маёр.

Мал. Л. Шакинкі

жа справе новая прыцелька мамы — тонкая, высокая, з моднай прычоскай, і ў штанах.

— Татачка, дзе наш Жорык? — крыкнула Ала Савельеўна ў тыя дзверы, дзе схаваўся стары.

— Па спінінг пайшоў да суседа, — адказалі за дзвярыма.

«Значыць, дзядуля», — заключыў Цім. Неўзабаве пачуўся званок.

— Ідзе, — сказала Ала Савельеўна. І яны абедзве паглядзелі на Ціма. Маці — з трывогай, а сяброўка — з цікаўнасцю.

Убачыўшы Жору, Цім вельмі здзіўся. Аказваецца, ён ведае гэтага таўстога хлопца. Яны зімой сустракаліся на катку. Падумаеш, шчасце такое... Герка прызваў яго «Футболам». Дык гэта і ёсць хвалёны Жорык?

— Што ж вы? — сказала Ала Савельеўна. — Хіба не ведаеце, як знаёмяцца! Падайце адзін аднаму руку.

— А мы ўжо знаёмы, — сказаў Жора. Ніна Кірылаўна са здзіўленнем паглядзела на сына.

— Чаму ж ты мне не сказаў?

НОВЫ ДРУГ

Рыгор РЭЛЕС

Калі яны выйшлі з аўтобуса, Ніна Кірылаўна яшчэ раз аглядзела сына з ног да галавы і сказала:

— Прычашыся як след.

І, як бы не давяраючы яму, сама выняла з сумачкі расчоску і пачала прычэсваць.

Ціму здавалася, што праходзячы смяюцца з яго, такога рослага хлопца, які дазваляе маме абыходзіцца з ім, як з малым дзіцем.

Цім выхапіў з яе рук грабянец.

— Пусці, я сам!

— Ты не злуй, — угаварвала яго маці. — Мы ідзем у вельмі культурную сям'ю. Там сочаць, каб Жора абы з кім не сябраваў.

Цім ужо многае ведае пра Жору, хоць ні разу не бачыў яго. Кожны раз, пабываўшы ў сваёй сяброўкі Алы Савельеўны, з якой некалькі год таму назад пазнаёмілася ў Друскеніках (яны разам адпачывалі), Ніна Кірылаўна не перастае захапляцца Жорам, сынам сяброўкі.

Цім ужо ведае, што яго завочны знаёмы вельмі самастойны, вельмі разважлівы і акуратны, што ён ветлівы і ва ўсім процілеглы яму, Ціму, і ягонаму сябру Герку. Маці даўно марыла звядзіць свайго сына да Жорыка. Але Цім усё адкладваў гэту сустрэчу.

— Баішся згубіць свайго Герку, — упікала яго маці.

— Ну і што, — гаварыў ёй Цім, — Герка — мой сябра.

— Знайшоў сябра! Праз Герку ты пачаў горш вучыцца. Збярэцця разам, дык толькі і ведаеце красворды рашаць ды фехтаваць або ў кіно бяжыце. А ты адны тройкі хапаш. Паглядзеў бы,

як Жорык плануе свой час. У яго ўсё разлічана.

...І вось яны ўжо ля новага чатырохпавярховага дома, дзе жывуць Астрагорскія.

Ніна Кірылаўна зноў уважліва аглядзела сына і папярэдзіла:

— Ты ж глядзі!

— Колькі можна пра адно і тое! — уздаваўся Цім.

Нельга сказаць, каб ён з вялікай ахвотай ішоў знаёміцца са сваім будучым прыцелам. Праз гэту сустрэчу зрываецца заўтрашні паход у лес (Герка з хлопцамі згаварыўся пайсці ў суніцы). Была і яшчэ прычына. Учора Герка бораўся з Цімам і паклаў яго на лапаткі. Трэба ўзяць рэванш! Цім правёў адпаведную падрыхтоўку, нават з'еў адразу трыста грамаў каўбасы, каб поспех быў гарантаваны. Дык не, трэба ж, каб якраз сёння прычпілася мама з гэтым візітам!

Дзверы адчыніў ім пажылы, грузны мужчына ў шаўковай піжаме.

— А, госці! — сказаў ён, усміхаючыся. — Ну, заходзьце, заходзьце!

Цім не змог адразу здагадацца, кім даводзіцца Жору гэты стары. Мусіць, дзядуля.

— Праходзьце, — паказаў стары на дзверы, якія вялі ў залу, а сам пайшоў у сумежны пакой.

— А, нарэшце! — узрадавалася гасцям і гаспадыня.

Яна аказалася зусім не такой, як уяўляў сабе Цім. Яму здавалася, што яна павінна быць тоўстая і нізкая, як цёця Феня — іх суседка, што заходзіць да мамы, калі няма чаго рабіць. На самай

— А я не ведаў, што гэта ён, — адказаў Цім.

— І я таксама не ведаў, — пераступіў з нагі на нагу Жора.

— Бачыце, як у жыцці бывае, — засмяялася Ала Савельеўна і пачала расказваць сяброўцы аналагічны выпадак з асабістага жыцця.

— Ну, калі вы знаёмы даўно, дык вам цікавей пабыць удвух, чым з намі, — прапанавала хлопцам Ала Савельеўна.

— Мне трэба кнігі абмяняць у бібліятэцы, — сказаў Жора.

— Ну і Цім з табой пойдзе.

На вуліцы Цім з палёгкай уздыхнуў. Скончылася, нарэшце, цырымонія візіту. У яго нават настрой узняўся.

— У цябе дзядуля рыбак? — спытаў Цім, калі яны падыходзілі да скверу.

— Які дзядуля?

— Ну, той, што паслаў цябе спінінг пазычыць.

— Ха-ха-ха! Ну і дзівак! — зарагатаў Жора. — Гэта ж тата.

— Тата?

— А што дзіўнага?

— Не, я нічога... — збянтэжыўся Цім.

— І спінінг я не пазычаў у суседзяў, а наш забраў. Гэта такія суседзі, што любяць узяць, а самі не дадумаюцца вярнуць.

— Вы што, на рыбалку сабраліся?

— Ды не.

Яны выйшлі са скверу. Жора штурхнуў Ціма пад локаць.

— Глянь на тую тоўстую жанчыну!

І сапраўды, насустрач ішла маладая яшчэ жанчына, але вельмі поўная. Па-

на вачах у тых жа хлопцаў, што ўчора былі сведкамі яго паражэння. Не, нездарма ён з'ёў трыста грамаў каўбасы! Дадому ён вярнуўся, калі ў кватэры яшчэ не гарэла святло.

— Чаму ты кінуў Жору? — спытала маці, убачыўшы Ціма. — Да Геркі зноў пачыгнула?

І раптам яна пляснула рукамі і закрычала:

— Дзе гэта ты так выкачаўся? Уся спіна ў гразі!

— Якая розніца! — умяшаўся бацька. — Няйначай бораўся з кім-небудзь.

Ну і бацька! Нічога ад яго не схаваеш. Усё ведае. Нездарма яго на заводзе так хваляць. У яго толькі сярэдняя тэхнічная адукацыя, а займае пасаду старшага інжынера. Кажуць, што ён вельмі цвёрды і настойлівы. Толькі дома гэтага не адчуваецца, тут мама ўсім кіруе. Тата яе пабойваецца, хаця яна такая маленькая, а ён вялікі.

Праз два дні маці зноў павяла Ціма да Астрагорскіх.

— Глядзі ж, не ўцякай, як мінулы раз, — папракнула яна сына.

— Пастараюся, — адказаў Ціма.

На гэты раз Жора аказаўся дома. І на гэты раз зноў у яго была патрэба пайсці ў бібліятэку.

— Калі ты паспеў такую тоўстую кнігу прачытаць? — спытаў са здзіўленнем Ціма. — Усяго тры дні таму назад ты яе ўзяў.

— А я яе не чытаў, не было калі, — адказаў Жора.

— Дык чаму ж ты яе здаеш?

— Чаму?.. А таму, што ў нас у савецкай атрада вядуць улік, хто колькі кніг за лета прачытае. Любяць нават у абанентную картку зазірнуць. Дык вось няхай паглядзяць...

— Ну, ты і разумны! — не стрымаўся і падкалоў Ціма.

— Старэйшы станеш, паразумнееш і ты! — паласкаў адказаў Жора.

Потым гулялі яны каля старых могілак. Нейкай бабулі ўздумалася пасвіць там казу.

— Якая агіднасць! — абурывся Жора. — Непавага да нябожчыкаў. Давай адчытаем яе за гэта.

Ціма першы загаварыў з бабуляй:

— Тут людзі пахаваны, а вы казу пасвіце.

Бабуля аказалася такой вострай на язык, што лепей было б не звязвацца з ёй.

— Ты як размаўляеш са старэйшымі! — закрывала яна на Ціма. — Гэта вас у школе так вучаць? — І, убачыўшы Жору, накінулася на яго:

— А цябе дык я ведаю добра. Гэта ж цябе вунь як адпалі малаком ад маёй казы.

Жора таксама ведаў бабулю. Яна некалькі гадоў насіла ім дадому малако.

— Я нічога не кажу, — апраўдваўся ён. — Гэта ж ён.

— А навошта сябраваць з такім?

— Ён мне зусім не сябра. Проста так.

Ціма ўскіпеў. Такой здрады ён не чакаў.

— Ідзі, здраднік! — штурхнуў ён Жору, калі той хацеў пакласці яму руку на плячо. — Скажы, хто першы прапанаваў аблаяць бабулю?

— Дзівак! Дык я ж знарок ёй скажаў... Як ты не разумееш? А то яшчэ ўздумае паскардзіцца.

Увечары Ціма быў у Геркі.

— Што ж ты нас тады падвёў! — напай на яго Герка. — Цэлую гадзіну ча-

раўняўшыся з ёю, Жорык выцягнуўся ў струнку, ветліва ўсміхнуўся і сказаў:

— Добры вечар, Зінаіда Міхайлаўна!

— Хто гэта такая? — спытаў Ціма, калі яны адышлі.

— Англічанка.

— Яна англічанка?

— Ды не, — рассмяяўся Жора. — Англіскую мову выкладае ў нас у школе.

Па тым, як Жорык з ёю ветліва прывітаўся, у Ціма склалася думка, што ён вельмі яе паважае. Але якое было здзіўленне, калі ён раптам пачуў:

— Такая зануда — свет не бачыў.

— Няўжо?

— Ды ў яе на твары напісана, што ведзьма.

— Але ж ты з ёю так ветліва прывітаўся.

— Мілы мой, — загаварыў Жорык зусім як дарослы, — да людзей патрэбны падыход. А то прападзеш. Ды ты што, хіба не ведаеш? Дзіўна, як цябе бацькі розуму не навучаць!

Яны падышлі да бібліятэкі. Жора сказаў:

— Пачакай мяне тут, на лавачцы. Я хутка.

Аднак Ціма не захацеў чакаць. Яшчэ можна паспець да Геркі, расквітацца з ім за ўчарашняе паражэнне і заадно дамовіцца наконт паходу ў лес.

Ад Геркі ён бег радасны і шчаслівы. Усё адбылося так, што лепш не трэба. З Геркам ён расправіўся ўраз: як бацька паклаў яго на лапаткі. І галоўнае —

Мама, пачытай!

Павел ШЫБУТ

Чаму заплакаў снег?

З вясёлым звонам да ракі
Бягуць гарэзы-ручайкі.
Вярба вясне махае веццем,
Смяецца сонца, рады дзеці...
Не ўцяміць толькі наш Алег:
Чаму на даху плача снег?

калі цябе на прыпынку. Чатыры аўтобусы прапусцілі.

— Мяне мама не пусціла ў лес, бо я пінжак папэцкаў, калі мы бораліся з табой.

— А чаму перастаў хадзіць да мяне?

— Проста так.

— Я ведаю, чаму. Таму, што ты з гэтым Футболам звязаўся.

— Нас мама пазнаёміла, — сумна прызнаўся Цім. — Яна хоча, каб я з ім сябраваў.

— Ну, дык і сябруй! Адчальвай да свайго Футбола.

І, павярнуўшыся да сябра спіной, Герка хутка пайшоў убок.

Каб больш не сустракацца з Жоркам, Цім прыкінуўся хворым. Не выходзіў з дому, скардзіўся, што баліць галава і живот. Неяк увечары маці прыйшла з навіной:

— Званіла Ала Савельеўна, што Жора паехаў на месяц да дзядзькі ў Сімферопаль.

Гэта было так нечакана, што Цім ніяк не мог скрыць сваю радасць. Ён пачаў куляцца і танцаваць.

— Што з табою? — не разумела маці і пераглянулася з бацькам.

— Хіба не разумееш? — растлумачыў бацька. — Радзі, што вызваліўся ад свайго новага друга.

Бацька — ён усё разумее...

Для Ціма зноў надышлі шчаслівыя дні. Дружба з Геркам аднавілася. Адзінае, чаго Цім баяўся, дык гэта каб маці не задумала разлучыць іх. Таму ён своечасова прыходзіў дадому, слухаў яе і сачыў за сваім адзеннем.

Цім ужо даўно падазраваў, што і дарослым уласціва памыляцца. Цяпер ён канчаткова пераканаўся ў гэтым.

ЗАВОД ПРЫГАЖОСЦІ

Часта мы чуем ад нашых дзяцей: «Мама, а талеркі робяць у магазіне?», «Мама, чаму на вазе кветачкі не змываюцца?» І наўрад ці ўсе ведаюць, што сервізы, кубкі, вазы, талеркі робяцца і ў нас на Мінскім фарфора-фаянсавым заводзе. Не раз даводзілася мне бываць на тым заводзе, і я з захапленнем наглядаў за работай фармоўшчыц, мастакоў. Бачыў, як уступалі ў строй новыя цэхі, як пераводзілася на канвеер вытворчасць новай прадукцыі. Калектыў тут невялікі, але дружны, працавіты. Нездарма завод на шэсць дзён раней тэрміну закончыў гадавы план і даў звышпланавы прадукцыі больш чым на 100.000 рублёў.

Калектыў завода імкнецца не толькі павялічыць колькасць прадукцыі, але і рабіць прыгожыя, трывалыя рэчы. У мастацкай лабараторыі завода пад кіраўніцтвам галоўнага мастака Валерыя Леантовіча распрацавалі дзесяткі новых узораў сервізаў, сувеніраў. Хутка ў продаж паступаць сервізы «Ажурны», «Дожджык» «Сярэбраны», «Дарожны», чайны набор «Беларусь», статуэтка «Конік». Мастакі падрыхтавалі некалькі ваз для выстаўкі ў Манрэалі.

Уступіўшы ў юбілейны год, калектыў павялічвае вытворчыя магутнасці. Укараняецца новая тэхніка, неўзабаве дзесяткі работніц сядуць за аўтаматы і паўаўтаматы, прыроду працаваць на канвееры.

Ідучы насустрач 50-годдзю Вялікага Кастрычніка, калектыў Мінскага фарфора-фаянсавога завода ўзяў на сябе павышаныя сацыялістычныя абавязальствы — дастойна сустрэць слаўны юбілей.

М. ЧАРНОУ

Юбілейны кубак

СТРАШНЫ ГУСАК

Мал. К. Ціхановіча

Хочацца Соні пагуляць з сяброўкамі, ды вось бяда: гусак сцеражэ за дваром. Ходзіць гусак і паглядае жоўтым вокам наўкруг, нібы пытае: «А каго б гэта мне ўшчыкнуць? Ага! Ёсць дзяўчынка тут, вось яе белая ў кветачкі сукеначка». Размахваючы глянцава-белымі крыламі, гусак падскочыў да Соні і балюча ўшчыкнуў яе за ножку.

— Ай-яй-яй! — закрычала Соня і закрыла твар рукамі, а гусак тупаў каля дзяўчынкі, пашчыкваючы яе моркаўна-чырвонай дзюбай, выцягваў доўгую шыю і гучна шыпеў. Нарэшце ён падскочыў на кароткіх ножках і сцягнуў ружовую хустку з Сонінай галавы.

З кустоў парэчак выбег Міколка.

— Вось я табе пакажу! — закрычаў ён на гусака, махаючы рукамі, але чырваналапы паспеў ужо схаватца. Міколка прысеў каля Соні і пачаў супакойваць сястрычку, каб не плакала:

— Вось я яму задам, няхай толькі трапіць мне на вочы! Няхай паспрабуе!

Соня плакала, уткнуўшыся ў братавы калені. Яе белая сукеначка ў дробныя чырвоныя кветачкі была пакамечана, светлыя валасы рассыпаліся па плячах і прыліплі да мокрых шчок. Міколка выцер сястрычцы слёзы, а калі яна зусім супакоілася, сказаў:

— Ну, а цяпер хадзем парэчкі есці.

Калі Соня ўвайшла ў густы зараснік, яна ўжо забылася на страшнага гусака: парэчкі былі вельмі салодкія і духмяныя. Дзяўчынка сыпала ў рот чорныя ягады і гаварыла:

— Якія яны буйныя ды сакавітыя!

А Міколка даў ёй яшчэ поўную жменю. Дзяўчынка захацелася пачаставаць сваіх сябровак Мілачку і Кацю. Выбегла яна з саду. Паглядзела навокал: гусака няма паблізу. І накіравалася цераз вуліцу. Але тут гусак, махаючы крыламі і сыкаючы, перагардзіў дарогу. Яна хацела бегчы назад, але было позна. Гусак шыбаваў проста да яе. Выцягнуўшы доўгую шыю. Тады Соня падняла ручкі з ягадамі над галавой і сказала:

— А ну, паспрабуй дастаць!

Гусак уцягнуў доўгую шыю і адскочыў убок.

— Ды ты баязлівец! — падумала дзяўчынка і смела пайшла ўперад. Гусак, сыкаючы, памалу адступаў назад.

— Так яго, так! — пачула Соня голас брата з саду.

Соня, смеючыся, глядзела ўслед гусаку, які баязліва пусціўся наўцёкі.

А. ПАСКРОБЫШАЎ

ЭКРАН

Кадр з кінафільма «Аўдоця Паўлаўна».

Есць у Антона Паўлавіча Чэхава апавяданне «Іоныч». У гурбніскім горадзе С. толькі што прыехаў новы земскі ўрач Дзмітрый Іоныч Старцаў. Быў ён малады, бадзёры і жыццёрадасны, любіў працу і сваю прафесію ўрача.

Калі прыездзіў скардзіліся на сум і аднастайнасць, то мясцовыя жыхары, нібы апраўдваючыся, гаварылі, што, наадварот, у С. вельмі добра, што ў С. ёсць бібліятэка, тэатр, клуб, бываюць балі, што, нарэшце, ёсць разумныя, цікавыя, прыемныя сем'і, з якімі можна завесці знаёмства. І ўказвалі на сям'ю Туркіных, самую адукаваную і таленавітую. Пазнаёміўся з гэтай сям'ёй і малады ўрач і нават наважыўся ажаніцца з дачкой Туркіных. Але не ажаніўся.

Мінула чатыры гады. За гэты час нічога не змянілася ў горадзе С. Хіба толькі пастарэлі яго жыхары. Але што ж малады ўрач? Патаўсеў, апусціўся, не цікавіцца нічым, апрача грошай ды гульні ў карты... Вось і ўся гісторыя, якая адбылася ў горадзе С.

Пра яе і расказвае новая шырокаэкранная мастацкая кінааповесць «У горадзе С...», створаная рэжысёрам Іосіфам Хейфіцам на кінастудыі «Ленфільм».

Галоўныя ролі выконваюць: А. П. Чэхаў — А. Папоў, Старцаў — А. Папанаў, Вера Іосіфаўна — Л. Штыкан, Кацярына Іванаўна — Н. Цярэнцьева, Лосеў — Г. Шпігель, Пузыроў — А. Барысаў, Панцеляймон — Е. Шутаў.

Кадр з кінафільма «Кацярына Ізмайлава»

Кадр з кінафільма «У горадзе С...».

«Аўдоця Паўлаўна» — так завецца новая мастацкая кінастужка, выпушчаная Адэскай кінастудыяй. Аўтары сцэнарыя Ігар і Аляксандр Муратавы, рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр Муратаў. Дзея фільма адбываецца ў першыя пасляваенныя гады на невялікай селекцыйнай станцыі, куды накіравана дырэктарам Аўдоця Паўлаўна.

Карціна ўзнямае сур'ёзныя пытанні аб сумленнасці і прычыновасці вучонага.

У галоўных ролях здымаліся Зінаіда Дзехцёрава, Іван Дзмітрыеў, Ізольда Ізвіцкая, Зіновій Гердт, Мікалай Грынько.

Опера Дзмітрыя Шастанавіча «Кацярына Ізмайлава» добра знаёма мільёнам аматараў музыкі ва ўсім свеце. Створаная на аснове апавядання М. Ляскова «Лэдзі Макбет Мценскага павета», яна апавядае пра загубленае і знявечанае каханне, паказвае, як у грамадстве, дзе няма сапраўднай свабоды, падаўляюцца, прыніжаюцца чалавек і яго годнасць.

І вось гэта опера экранізавана. Пастаноўку каляровай кінакарціны «Кацярына Ізмайлава» ажыццявіў на кінастудыі «Ленфільм» рэжысёр Міхаіл Шапіра. Звычайна ў фільмах-операх іграюць драматычныя акцёры, спяваюць — оперныя. Галіна Вішнеўская, адзіная з занятых у карціне акцёраў, і іграе, і спявае сваю партыю Кацярыны.

Р. КАПЛЯ

КРЫСТАЛЬНЫЯ кроплі дажджу іграюць на пунсовых, крэмавых, снежна-белых пялёстках руж. Паветра насычана водарам кветак. А над клумбамі ляцела пчала, то ўздымалася, то апускалася, мяняючы напрамак. За ёй прабеглі два хлопчыкі. Яны не імкнуліся зловіць пчалу — ім проста хацелася не адстаць ад яе. За хлопчыкамі бегла дзяўчынка...

Аднекуль пачуліся ледзь улоўныя гукі фартэпіяна. Дзяўчынка імгненна спынілася, і ў яе чорных вачах успыхнулі здзіўленне, радасць. Яна ўжо не бачыла, як яе старэйшы брат паваліўся ў клумбу з ружамі і, падрапаўшыся, моцна закрываў. Дзяўчынка не чула крыку. Імгненне, і яна — на верандзе суседняга дома.

Гукі... Цудоўны свет музыкі. Як уладна гэты свет захапляе, кліча, чаруе ўсіх, асабліва тых, чыё прызвание — музыка. І чым бы ні займалася дзяўчынка — усё кідала, калі ў суседнім доме пачыналі развучаць новую п'есу. Было радасна слухаць ёй у блакітным небе звоначак жаваранка, пералівісты, нібы флейта, голас пеначкі, адрывістую песню дразда і ў гэтым аркестры ўлавіць песню спевака-салаіста — салаўя.

— У вашай дачкі ёсць слых. Ададайце вучыцца яе музыцы, — парайлі суседзі Стэфаніі

РАЯЛЬ

Піліпаўне, маці Сімы. Маці павяла дачку ў музычную школу...

Дзяўчынка займалася ўсё дзіва, упарта. Для кожнага твора знаходзіла новыя фарбы. У яе ігры чаруюць чыстата і строгасць стылю, мяккасць, цяпло гучання, і сціпласць, неад'емная якасць яе натуры. Пасля заканчэння Магілёўскага музычнага вучылішча дзяржаўная камісія прапануе ёй прадоўжыць вучобу ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

У кансерваторыі Серафіма Бялькевіч праяўляе сябе як інтэрпрэтатар многіх фартэпіянных твораў. Шмат увагі аддае камернаму ансамблю. Вядомы цыклы яе канцэртаў сумесна з салістамі, санатныя вечары, выступленні ў трыо, квартэтах, квінтэтах...

Яе педагог, заслужаны артыст БССР Г. Пятроў, паглыбіў тое, што выгадна адрознівала яе ад многіх іншых музыкантаў, — сучасны стыль, артыстызм, уменне хутка зразумець сутнасць твора.

Першы ПОСТ

З акна бальніцы відзён горад, яго агні, чуваць перазвон трамваяў.

А тут сваё жыццё, свой расклад. Але чаканне свята ўсё-такі адчувалася. Мылі сцены, дзверы, вокны, хворых становілася менш (каму ахвота святкаваць у бальніцы!). На століках паявіліся свежыя кветкі. Гледзячы на гэтую нейкую вельмі ўжо хатнюю мітусню, на сцягі за акном, на горад, нясцерпна хацелася жыць, гучна смяяцца, клікаць у натоўпе знаёмых, быць на свята заўсёды, заўсёды дома...

Збіраліся дамоў тыя, хто паправіўся, астатнія зычылі ім не трапляць больш сюды. Яны збянтэжана ўсміхаліся: «Пастараемся».

І зноў строгі расклад — тэрмометры, абход урача, працэдуры.

У гэты дзень у пятай палаце быў далёка не святочны настрой. Яні Шыпка на абходзе ўрач сказала, што захаваць дзіця ўжо нельга. Жанчына заплакала. Усе кінуліся яе супакойваць, гаварылі наперабой, што толькі прыходзіла ў галаву, нават не стараючыся разабрацца, добра гэта ці дрэнна. Усё роўна, абы супакой.

— Усё будзе добра.. Паглядзіш. Ну, не трэба так... іншы раз і шасцімесячныя жывуць.

— Дурненькая, — не суніралася прыгожанькая таўстушка на суседнім ложку, — у цябе ж ёсць ужо сын, ну, навошта табе яшчэ адзін? Двое мужчын на тваю галаву, яшчэ закахваюцца ў адну дзяўчыну, што рабіць будзеш?

Яна толькі безнадзейна ківала галавой. А жанчыны,

ГУЧЫЦЬ

Будучае... Яно не прымушае чакаць сябе вельмі доўга... Даўно асталіся ззаду некалькі гадоў вучобы. І зноў восень... У гэтую восень, 1954 года, яна прыйшла ў кансерваторыю не як студэнтка, а як педагог.

У сольных канцэртах піяністка выконвае творы Моцарта, Бетховена, Шапена, Пракоф'ева. Акампаніатар Серафіма Бялькевіч не толькі суправаджае салістаў, але і натхняе іх. Здзіўляе ўменне піяністкі адцяняць і дапаўняць тое, што было недасказана голасам або якім-небудзь інструментам, быць вельмі сціплай і ў той жа час надаваць фартэпіянай партыі належнае значэнне.

Як і салісты, яна імкнецца зразумець твор, глыбей пранікнуць у яго. Няма нічога здзіўнага ў тым, што Серафіма Осіпаўна на пытанне аб сваім самым вялікім захапленні адказвае:

— У мяне толькі адно сапраўднае, шчырае захапленне — музыка.

...З класа Мінскага музычнага вучылішча імя М. Глінкі чу-

ваць гукі імклівых пасажаў, каскады арпеджыю, найдрабнейшае трэмо. Непрыкметна ляціць час перад канцэртамі.

— Хлопчыкі, хопіць разыгрывацца, — мякка, але рашуча гаворыць канцэртмайстар Серафіма Бялькевіч, або, як усе называюць яе, Сімачка.

Як заўсёды, імкліва падыходзіць яна да раяля, адкрывае накрывку. Імгненне... І «хлопчыкі», лаўрэаты Міжнароднага конкурсу В. Бурковіч і М. Шмелькін, сядзяць побач. Пачалася рэпетыцыя...

— «Народнічкі» ўсе любяць іграць у хуткім тэмпе. Тут не падганяйце. Канец паўторам. Трэба жывей і вастрай, — гаворыць канцэртмайстар. — Ноты я вазьму дадому яшчэ раз паглядзець...

— Навошта? Ты вельмі добра іграеш з ліста! — пярэчыць Коля.

— Я павінна яшчэ раз паглядзець!

А ўвечары ярка асветлена сцена. У зале паўзмрок... Дуэт цымбалістаў выконвае беларускія, румынскія, малдаўскія, венгерскія народныя мелодыі. Зала бісіруе... І зноў пальцы піяністкі дакранаюцца да клавішаў. Ледзь прыкметны рух... І гарачая мелодыя, што нарадзілася пад гарачым сонцам Кубы, імкліва ўрываецца ў залу. Яна — міг вогненнай весялосці, выхапленай з жыц-

ця Афрыкі, яе рытм і тэмперамент. Пад яе імклівым напорам нібы рассоўваюцца сцены залы, і каскад гукаў ляціць на вуліцы і плошчы... Хто не прыгадае зараз штогодні маляўнічы карнавал, дзе гучаць пачанга, румбы і, вядома, конга — карнавальная мелодыя, пад гукі якой рухаюцца ў традыцыйным танцы-бегу шматлюдныя групы танцуючых!

А тэмп ігры становіцца ўсё больш імклівы. Гул апладысmentaў паглынуў феерверк палымых гукаў... Радуюць свабода і непасрэднасць тэмпераментнага выканання, высокая культура ансамбля, бездакорная чыстата строю, мяккасць гучання, віртуозны бляск.

І на ўсіх канцэртах, і ў Беларусі, і на Украіне, у Цалінным, Хабараўскім, Краснаарскім краях — усюды.

— Работы шмат уперадзе. Асабліва зараз, у дні падрыхтоўкі да 50-годдзя Вялікага Кастрычніка. Рыхтуем праграмы з твораў савецкіх кампазітараў. Шмат намечана канцэртаў па Беларусі, — расказвае педагог Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. Луначарскага Серафіма Осіпаўна Бялькевіч.

З. НАСЦЕНКА,
педагог Мінскага музычнага вучылішча імя М. Глінкі.

С. О. Бялькевіч.

як гэта часта бывае, тут жа «зачапіліся» за падказаную тэму — пра каханне. І была ў гэтым нейкая свая, спагадлівая жаночая хітрынка.

Яна ляжала бледная, з запалымі вачыма, і ціха стагнала. Неўзабаве яе панеслі, і ў палаце стала ціха-ціха.

Раптам па калідоры таропка адстукалі чыесці шлёпанцы, праз некалькі мінут прастукалі назад, потым раздаліся хуткія, ледзь не падбегам крокі і ўсхваляваны голас дзяжурнага ўрача Іны Васільеўны Сяргеевай:

— Хутчэй! Ампулы з крывёю... кісларод!

Пасля родаў у Яні адкрылася вострае кровацянне. Хворая траціла прытомнасць.

— Яшчэ ампулы, — у голасе Іны Васільеўны не было ўжо хвалявання. Цяпер кожнае слова гучала загадам. Жыццё хворай вырашалі мінуцы.

Сёстры паспешліва насілі ампулу за ампулай — дзве, шэсць, сем, восем...

— Камфару хутчэй!

Хворая ляжала нерухома. Твар зрабіўся нейкі васковы. У аперацыйную паспешліва ўвайшла ўрач суседняга аддзялення Ларыса Міхайлаўна Гарбунова. Сяргеева падняла галаву:

— Масаж!

Ларыса Міхайлаўна пачала масаж сэрца. У цішыні пачуўся Янін стогн...

У гэтую ноч многія не спалі. Дзверы ў аперацыйную бясшумна адчыніліся, на парозе стаяла жанчына ў бальнічным байкавым халаце:

— Даруйце, я хворая з суседняй палаты, але я ўрач... урач-тэрапеўт. Можна патрэбна мая дапамога?

Ёй не адказалі, але яна ўсё зразумела.

Урачы схіліліся над хворай, быццам закрывалі яе ад смерці. Было зроблена ўсё, што толькі можа зрабіць чалавек і ўрач. Нарэшце кровацянне ўдалося спыніць.

Як часта мы чуем або чытаем: «Яны вырвалі чалавека ў смерці». І хоць гучаць гэтыя словы неяк асабліва, і міжволі

пранікаешся павагай да незнаёмых людзей, якія знайшлі мужнасць зрабіць немагчымае, усё ж не заўсёды да канца ўдумваешся ў сэнс сказанага або прачытанага...

У бальніцах бытуе слова «пост», і не мае яно ніякага дачынення да ваеннай лексікі. Але зараз мне здалася, што гэты першы пост, на якім сёння дзяжурыла ўрач Сяргеева, тое ж самае, што пост на граніцы, на заставе. Каля дзвюх гадзін тут ішла сапраўдная барацьба — не давалі смерці пераступіць рысу жыцця. Нізавошта, любымі шляхамі. Хто вытрымае, хто пакажа сябе мацнейшым у гэтым паядынку?..

Перамаглі людзі. Змучаныя ад неймавернага напружання ўрачы і сёстры з хваляваннем сачылі, як да Яні вярталася жыццё. Нарэшце яна расплюшчыла вочы. Яна дыхала, яна зноў жыла.

Смерць пераможана, цяпер нельга марудзіць. Важна хутка ўстанавіць дыягназ, паспець усё прадумаць. І... тэрміновая аперацыя. Іншага выхаду няма.

Дзве гадзіны ночы. Горад спіць. У бальніцы цішыня. Толькі ў прыёмнай раздаюцца тэлефонныя званкі. І зноў ціха. Праходзіць крыху часу, і вось ужо ўсе на сваіх месцах: дацэнт В. М. Шклярэвіч, намеснік галоўнага ўрача А. М. Літоўчанка, анестэзіёлаг Г. Н. Бекерман.

Беласнежныя халаты, накрухмаленыя шапачкі, хвалюючая цішыня аперацыйнай, строгія, спакойныя твары, роўная, ціхая каманда — усё як звычайна, як быццам зараз дзевяць гадзін раніцы і ідзе загадзя намечаная аперацыя. Спрытныя спакойныя рукі — яны ведаюць, што робяць.

Аперацыя паспяхова закончана.

Тры гадзіны ночы. На сваім першым пасту працягвае дзяжурства ўрач Сяргеева. Ад стомленасці і напружання баліць галава, здаецца, вось-вось здадуць нервы, і не ведаеш, чаму слёзы душаць горла...

— Мы зрабілі ўсё. Яна жывая...

Л. БЯНДЭРСКАЯ

Мінск, гарадскі радзільны дом.

НОВЫЯ КНІГІ

Вера Вярба. Белыя пісьмы. Назву новай кнізе паэтэсы даў цыкл вершаў у форме пісем — вершаў глыбока лірычных, чалавечных. Гэтыя якасці ўласцівы і іншым творам зборніка. Яны прасякнуты тонкім лірызмам, сведчаць пра ўменне паэтэсы перадаць у слове ўнутраны свет.

Рыгор Барадулін. Неруш. Лірычны герой паэта ў новай кнізе з'яўляецца перад намі больш сталым. Па-ранейшаму закаханы ў прыгажосць роднай зямлі, ён глыбей адчувае пульс нашага часу, больш востра ўспрымае ўзаемазалежнасць чалавечага лёсу і спраў, часцей задумваецца над надзвычайнымі пытаннямі веку.

Кастусь Кірзенка. Цёплая радуга. У лірычных вершах аўтар выказвае думку пра тое, якой павінна быць паэзія нашых дзён. У вершах «Веру позірмам і ўсмешкам», «Маёвы лес», «Рахунак», «Заўтрашніму ўладару планеты» і іншых гаворыцца пра характасто жыцця, пра каханне. Паэма «Іспанка» — лірычная песня пра шчасце мець Радзіму, пра інтэрнацыянальнае брацтва людзей.

Аляксандр Міронаў. Залічаны на вечна. Пісьменнік прапануе ўвазе чытача невялікі зборнік нарысаў пра работнікаў аховы грамадскага парадку нашай Савецкай Беларусі, напісаных па гарачых слядах падзей, якія не так даўно ўсхвалявалі жыхароў Мінска і Гродна, Віцебска і Гомеля, Сморгоні і Сянно... У гэтай кнізе расказваецца пра выдатнікаў міліцыі нашай рэспублікі, пра іх штодзённую працу.

Яфім Столін. Крутыя павороты. У новай апавесці аўтар вяртаецца да першых дзён вайны, калі гітлераўскія полчышчы рваліся на ўсход. У цэнтры ўвагі пісьменніка — салдаты санітарнай роты, якія трапілі ў акружэнне. У цяжкіх выпрабаваннях праяўляюцца высокія маральныя якасці савецкіх людзей, іх стойкасць, гатоўнасць перанесці цяжкія ў імя перамогі над ворагам.

Малдаўскія народныя казкі. У малдаван, як і ва ўсіх народаў, ёсць многа захапляючых казак, у якіх выкрышталізавалася народная мудрасць. Перамога добра над злом, высмейванне баязлівасці, слабасці, усхваленне храбрасці — вось асноўная тэматыка зборніка.

Парады бацькам

РАЗУМОВЫЯ ЗДОЛЬНАСЦІ ДЗЯЦЕЙ

Як выхаваць і прывіць дзецям прывычку да разумовай працы? Гэта ж таксама важна, як і прывучыць дзіця да фізічнай працы. Аснова, фундамент разумовага развіцця чалавека закладваецца ў сям'і. Ад нараджэння амаль кожнае дзіця надзелена разумовымі здольнасцямі, хоць і ў рознай ступені. Развіццё здольнасцей залежыць не толькі ад арганізацыі вучэбнай работы ў школе, але і тых умоў, у якіх дзіця жыве дома, ад арганізацыі яго быту, самастойнай вучэбнай работы, уплыву дарослых.

Мне міжволі ўспамінаецца хлопчык Вова. Расце Вова без бацькі. У сям'і, апрача яго, яшчэ двое школьнікаў. Матэрыяльныя магчымасці сям'і невялікія. У кіно хлопчык ходзіць толькі на самыя змястоўныя і цікавыя фільмы. Але затое кожны прагледжаны фільм — падзея ў сям'і, аб ім спрачаюцца, расказваюць братам, маме. Да падрыхтоўкі ўрокаў тут ставяцца вельмі сур'ёзна. Так заведзена з першага класа. У час падрыхтоўкі ўрокаў ніхто з дзяцей не мае права займацца чым-небудзь іншым. Маці пастаянна як бы падкрэслівае, што вучэбная работа іхні «святы» абавязак, што вучоба патрабуе вялікіх намаганняў, што кожны павінен вучыцца, бо цяжка і нецікава жыць без ведаў. Маці настойліва ўнушае сынам: усё, што робіць чалавек, ён павінен рабіць добра. Лепей ведаць менш, але добра, чым пра ўсё пакрыху, а ў цэлым — нічога.

Яна заўсёды падтрымлівае патрабаванні настаўнікаў.

«Мамал — гаворыць Вова. — Настаўніца прасіла зрабіць доказы па батаніцы». — «Добра, сыноч. Хоць спецыяльнай пасуды і няма, але што-небудзь мы прыдумаем», — адказвае маці.

Разумовая самастойнасць, разумовае развіццё — якасць не прыроджаная. Яна выходзіць з ранняга дзяцінства. Як самыя вялікія музычныя, так і разумовыя здольнасці могуць пагаснуць, калі іх не развіваць. І наадварот, дзеці з самымі пасрэднымі здольнасцямі пры правільным выхаванні становяцца ў разумовым развіцці куды вышэй за дзяцей здольных, але бяздзейных.

Недахоп у выхаванні пачуцця самастойнасці ў малодшых школьнікаў асабліва бачны, калі вучань пераходзіць у пяты клас, дзе ад яго патрабуюць самастойных дзеянняў, большых намаганняў для вывучэння матэрыялу. Недахоп навываў ра-

зумовай работы прыводзіць да дрэнных адзнак. Імкненне растлумачыць гэта «пераходным узростам», «шматпрадметнасцю» не абгрунтавана.

Як жа развіваць разумовыя здольнасці дзяцей? Галоўную ролю ў выхаванні інтарэсу да ведаў адыгрываюць сям'я і асабісты прыклад бацькоў. Гэта не азначае, што бацькі абавязкова павінны мець вышэйшую адукацыю і займацца разумовай працай. Зусім не!

«Я выходзіла ў мнагадзетнай сям'і, бацька інвалід, нас чацвёрка. Нялёгка было. І хоць нашы бацькі не мелі нават закончанай сярэдняй адукацыі, ведаў, навуку ў нашай сям'і цанілі высока. Мы маглі не мець лішняй сукенкі, але калі куплялі патрэбную кнігу, нас толькі заахвочвалі. Бацькі заўсёды падкрэслівалі, што чалавек цікавы не ўборамі, не становішчам, а духоўным багаццем, ведамі».

Не менш важным у разумовым развіцці малодшага школьніка з'яўляецца адказнасць. Дрэнна, калі бацькі па самых нязначных прычынах дазваляюць школьніку прапускнуць заняткі: «Нічога не здарыцца, калі і прапусціш дзень». Некаторыя бацькі стараюцца далучыць да ведаў платай: «Вучыся добра, куплю фотаапарат, прыгожую сукенку». Такі вучань ахвотна вучыцца не таму, што ўсведамляе карысць ад вучобы.

Зусім іншыя адносіны да разумовай працы выходзіць з дзяцей, калі бацькі падкрэсліваюць адказнасць за вучобу.

Заўтра Юра ідзе першы раз у школу.

— Вось, Юра, заўтра ў цябе пачынаецца цяжкая, але цікавая работа, яна для цябе такая ж важная, як і мая для мяне. Заўтра пойдзем разам, — кажа бацька. Здаецца, ніякіх педагагічных завучаных формул тут няма, але простая, шчырая, сур'ёзная размова бацькі з сынам не пройдзе бяследна.

Разумовае развіццё — працэс складаны і працяглы. Дапускаюць памылку тыя бацькі, якія лічаць, што любоў да ведаў, уседлівасць можна выхаваць адным узмахам чароўнай палачкі. Ведаў павінны легчы на глебу выхаваных з дзяцінства звычак і навываў. Бацька заяўляе: «Цябе нічога не цікавіць, садзіся лепш пачытай кнігу, можа паразумнеееш». Сын ведае, што трэба чытаць, але ён адвык або не прывык працаваць. Даросламу ж таксама дастаткова на некалькі дзён пакінуць любімую справу — і потым патрэбны вялікія намаганні, каб

уключыцца зноў у работу. Значна цяжэй гэта даецца дзецям малодшага школьнага ўзросту.

У школе дзеці прывыкаюць сканцэнтравана працаваць на ўроку, планаваць сваю работу, пераадольваць цяжкасці. Дома неабходна замацоўваць гэтыя звычкі. Падрыхтоўку ўрокаў Вова пачынае роўна ў 3 гадзіны. Самае нязначнае адступленне выклікае ў маці трывогі: «Вова, ты чаму не вучыш урокаў?» — сур'ёзна напамінае яна. І сочыць да таго часу, пакуль у яго не выпрацуецца прывычка.

Разумовае развіццё школьніка патрабуе пастаяннага ўскладнення матэрыялу. Ігар да паступлення ў школу навучыўся чытаць і пісаць. У гэтым няма нічога дрэннага. Але вось ён паступіў у першы клас. Калі іншыя дзеці працавалі напружана, Ігар атрымліваў пяцёркі без асобных намаганняў. Бацькі былі задаволены. «Ён вельмі здольны», — гаварыла маці. Але мінула першае паўгоддзе, і хлопчык пачаў вучыцца горш. Ён не прывык пераадольваць цяжкасці, а вельмі лёгка работа не абуджала яго думкі.

Разумовае развіццё — гэта развіццё цікаўнасці, якая ўласціва кожнаму чалавеку, асабліва дзецям. Успомніце, колькі «чаму» задаюць малыя: «Чаму дзверы скрыпяць?», «Хто такі архітэктар і чаму вые вецер?». Яны ўсё хочуць ведаць. Не пагасіце іх цікаўнасць!

Іра — вучаніца чацвёртага класа. Слухаючы перадачу па радыё, яна пачула слова «палеміка».

— Тата, што азначае «палеміка»? — пытае Іра.

— Сёння я дакладна растлумачыць не магу. Высветлю і заўтра табе скажу.

Бацькі Іры не толькі стараюцца даваць дзецям гатовыя адказы, але і прывучаюць дзяўчынку шукаць адказы ў слоўніках, падручніках, мастацкай літаратуры. «Як напісаць слова «юннаты»? — пытае Іра ў маці. — «А ты пашукай у слоўніку, паглядзі, як пішацца і што абазначае гэтае слова», — раіць маці.

Некаторыя бацькі разумовае развіццё часта разглядаюць як простае назапашванне ведаў. Між тым гэта ўменне прымяняць веды ў жыцці.

Падручнік, мастацкая літаратура — не адзіная крыніца ведаў. «Садзіся і чытай, інакш нічога не будзеш ведаць», — гаворыць маці сыну, захопленаму будаўніцтвам карабліка. І каб не перашкодзіць яго вучэбнай рабоце, ціхенька бярэ і выкідае караблік. Ці правільна яна робіць? Вядома, не! Замест таго, каб падтрымаць ініцыятыву дзіцяці, яна забівае ў ім канструктарскую самастойнасць.

Разумныя забавы, адпачынак, ад якіх дзіця атрымлівае пэўныя ўражанні, вельмі ўплываюць на разумовае развіццё. Але, бадай, нішто так не спусташае духоўны свет чалавека, не абядае думку, як перанасычэнне забавамі. Дзіця, якому шмат даецца, па сутнасці нічога не бачыць, нічым не даражыць, яно абыхвае да ўсяго, яго нішто не цікавіць, не хвалюе.

Усе мы часта чуем: «Як стварыць для дзяцей добрыя ўмовы?» І пад гэтымі «ўмовамі» часта маем на ўвазе перш за ўсё ўтульны пакой, добрае харчаванне і адзенне. І зусім забываем пра галоўнае — чым жыве дзіця, якія ў яго інтарэсы, імкненні, запатрабаванні. А гэта куды больш складана, чым «стварыць умовы», пра якія толькі што гаварылася.

М. Ф. ЛЯШЭЦКАЯ

— Я падымуся вышэй за ўсіх!

Фотаэцюд Я. Сарокінай.

УРАЧ РАІЦЬ

ПРУТКОВАЯ ТЭРАПІЯ

Даследаванні паказваюць, што ва ўзнікненні гіпертанічнай хваробы вялікую ролю адыгрываюць нервовае перанапружанне і ўсякія непрыемнасці. Шматлікія назіранні сведчаць і аб рэакцыі сардэчна-сасудзістай сістэмы на ваганні настрою. Прычым з узростам цяжар уздзеяння эмацыянальных перажыванняў на органы кровазвароту ўзмацняецца.

Для лячэння ўсякай хваробы патрэбны лекавыя сродкі. Адзін з іх, прычым абсалютна бяскрыўды для арганізма, — гэта вязанне. Гляньце, як рытмічна «ходзяць» пруткі ў руках вязальшчыцы. Іменна гэты рытм добра ўплывае на нервовыя клеткі.

Уявіце сабе, што вы прыйшлі дадому з работы, дзе ў вас былі непрыемнасці. Дома вы не можаце забыцца на іх, літаральна не знаходзіце сабе месца, ніяк не супакойцеся.

І вось тут на дапамогу прыходзяць пруткі. Як толькі петлі пачынаюць навізацца адна на адну, кудысьці знікаюць думкі, якія дагэтуль хвалілі вас, смутак пачынае выцясяцца, настае супакоенне.

Чаму ж гэта адбываецца?

Перш за ўсё таму, што вязанне — работа творчая, да таго ж работа прыемная і нестамлячая. Але не падумайце, што праца гэта толькі механічная. У працэсе вязання праўляюцца здольнасці чалавека, яго густ. Мы бачылі ўзоры мастацкага вязання, якія па сваёй задуме і мастацкаму афармленню набліжаліся да твораў майстроў жывапісу.

Такім чынам, працэс вязання не толькі адганяе змрочныя думкі, але і спрыяе добраму настрою. Вынік працы — прыгожа звязаная рэч — прыносіць задавальненне.

Усім вядома, што добраму настрою, а значыць, і павышэнню тонуса вельмі памагае адпачынак. Ён здзімае стомленасць, засцерагае далікатныя нервовыя клеткі ад знесілення. Усе ведаюць, што адпачынак бывае актыўны і пасіўны. Што ж датычыць вязання, то мы, урачы, разглядаем гэты працэс не толькі як работу, але і як цудоўны актыўны адпачынак.

Часта мы раім вязанне як прафілактычны сродак ад розных захворванняў. Тлумачыцца гэта наступным. Як вядома, любая хвароба — гэта парушэнне жыццядзейнасці арганізма. Прычыны такога парушэння — уздзеянне раздражняльнікаў, якія ідуць або з унутранага асяроддзя чалавека, або са знешняга, навакольнага. Наступ-

ленню хваробы спрыяе паніжэнне супраціўляльнасці ахоўных сіл арганізма. Мы лічым, што адна з мер, якая памагае аднавіць страчаныя сілы, — гэта вязанне.

Прывяду прыклад з маёй медыцынскай практыкі.

Аднойчы была ў нас на прыёме жанчына-інжынер. Яе скаргі былі звычайныя: хутка стомляюся, у галаву лезуць розныя непрыемнасці, правільныя рашэнні не адразу даюцца, цяжка сабрацца з думкамі.

Захворванне пачалося паступова. Была здаровая, вясёлая, жыццярэдасная, ураўнаважаная, тактычная жанчына, і вось яна пачала лёгка «выходзіць» з сябе, раздражняцца, «успыхваць», як порох, грубіць дома і на рабоце, дрэнна спаць. На яе думку, прычынай было парушэнне правільнага рэжыму работы. Па вечарах падоўгу засяджвалася, працаваць часта даводзілася ўначы, клалася спаць нярэдка на дошкіткі. Па парадзе сябровак ужывала снатворныя, якія памагалі хутчэй засынаць, але наставала нейкае паўзабыццё, яно не давала адпачынку.

Абследаванне ўстанавіла, што ў хворай было нервовае знясіленне. Мы паралілі ёй прытрымлівацца пэўнага рэжыму, назначылі ўмацоўваючыя медыкаменты і самае галоўнае — паралі нашай пацыентцы «прутковую тэрапію», гэта значыць «лячэнне» вязальнымі пруткамі. Рэкамендавана ёй было займацца гэтым на працягу дзвюх гадзін праз дзень.

Мінула два месяцы, і хворая зноў прыйшла на прыём. Гэта была ўжо здаровая, спакойная, ураўнаважаная жанчына. Яна сама адчувала, што хвароба мінула. У асноўным, як яна сказала, ёй памагло вязанне. «Вы не павярэце, я так раней не любіла вязанне, лічыла, што ім займаюцца толькі хатнія гаспадыні, якім няма чаго больш рабіць, а цяпер шчыра палюбіла яго. Прычым займаюся ім не праз дзень, як вы раілі мне, а кожны дзень. Варта мне ўзяць у рукі «цудадзейныя» пруткі, як усе непрыемныя думкі знікаюць, і я аддаюся працэсу творчасці. Вось бачыце на мне кофту — гэта вынік «курса лячэння».

Такім чынам, у медыцынскім тэрапеўтычным арсенале ёсць «лякарства», зусім няшкоднае і вельмі дзейснае. Правяраеце шмат разоў на практыцы, яно пераканала ўрачоў, што якасці яго пры радзе захворванняў, і ў першую чаргу нервовых, вельмі высокія.

[3 часопіса «Здоровье»].

Лякарствы без рэцэпта

АМІДАПІРЫН

Амідапірын (пірамідон) у медыцынскай практыцы ўжываецца адзін або разам з іншымі лякарствамі для зніжэння тэмпературы, памяншэння боляў у суставах і мышцах пры іх запаленні, для лячэння рэўматызму і г. д. У быццё яго нярэдка прымаюць, калі баліць галава. Аднак трэба памятаць, што працяглае і бескантрольнае ўжыванне амідапірыну можа пашкодзіць здароўе, парушыць працэс кровазварэння ў арганізме. Пры стойкіх галаўных болях неабходна звярнуцца да ўрача, бо гэта можа быць адной з прыкмет сур'ёзнага захворвання.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ • КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

АЛОЗ

— Раскажыце, калі ласка, пра расліну сталетнік. Ці праўда, што яе сок вылечвае многія хваробы? — цікавіцца Т. Ф. Клімянок з Светлагорскага раёна.

Алоз — шматгадовая расліна, розныя віды яе растуць у паўпустынных абласцях Паўднёвай і Усходняй Афрыкі. У Савецкім Саюзе некаторыя віды алоз культывуюцца ў Сярэдняй Азіі і Закаўказзі. Дрэвападобнае алоз пад няправільнай назвай «сталетнік» шырока разводзяць у хатніх умовах.

Выціскаючы свежэе лісце алоз, здабываюць свежы сок. Яго кансервуюць спіртамі або выпарваюць, пакуль не астанецца сухая маса — сабур. Кансерваваны сок забівае мікраарганізмы і ўжываецца пры гнойных запаленчых працэсах (прыможкі, арашэнне ран). У пэўных дозах кансерваваны сок і сабур даюцца як слабительныя сродкі. Але трэба памятаць, што пры паратах алоз выклікаюць прыліў крыві да тазавага органаў. Іх нельга ўжываць пры запаленчых захворваннях гэтых органаў, пры менструацыях, цяжарнасці, гемарой.

У невялікіх дозах сабур палепшае страваванне, узбуджае апетыт. Кансерваваны сок па

чайнай лыжцы два разы ў дзень перад ядой назначаецца пры анацыдным гастрыце і каліце.

Цікавыя даследаванні з алоз зроблены акадэмікам В. П. Філатавым. Калі патрымаць лісце гэтай расліны 12 сутак у неспрыяльных умовах (у цемнаце і пры нізкай тэмпературы, у ім выпрацоўваюцца асобныя рэчывы, якія ўзбуджаюць згасаючыя жыццёвыя працэсы ў тканках. Гэтыя рэчывы, названыя біягеннымі стымулятарамі, даюць добрыя вынікі пры лячэнні раду захворванняў. Яны ёсць у спецыяльна прыгатаваным вадкім экстракте алоз, які шырока ўжываецца ў медыцынскай практыцы.

У народнай медыцыне свежэе лісце накладваюць на раны, прымяняюць пры нарывах і некаторых іншых скурных захворваннях. Свежы сок з медам і маслам прымаюць унутр пры туберкулёзе лёгкіх.

Для лячэння свежых ран бяруць толькі што сарванае лісце або яго сок. А ў тых выпадках, калі патрэбны біягенныя стымулятары, лепей памагае сок з лісця, вытрыманага ў халадзільніку па метаду В. П. Філатова.

КАЛІНА

— Ці дае карысць настойка на ягадах каліны з цукрам пры сардэчных захворваннях? — пытае Марыя Андрэеўна Вагучкая з вёскі Карбанюшчына Лагойскага раёна.

У навуковай медыцыне ўжываецца высушаная кара каліны. У ёй змяшчаецца да 2% дубільных рэчываў, гліказід вібурнін і каля 6% складаных смолападобных рэчываў. З кары робяць адвары і вадкія экстракты, яны скарыстоўваюцца ў акушэрскай і гінекалагічнай практыцы як кроваспыняючы сродак.

Ягады каліны шырока скарыстоўвае народная медыцына. Іх ядуць з цукрам або медам, робяць наліўку. Ужываюць часцей за ўсё пры гіпертанічнай хваробе, радзей пры некаторых захворваннях нырак і страўніка, туберкулёзе лёгкіх.

У ягадах каліны даволі многа вітаміну С. Пра іншыя лекавыя якасці каліны гаварыць пакуль рана, бо гэтае пытанне яшчэ недастаткова вывучана навуковай медыцынай.

В. ТАЛАПІН,
кандыдат медыцынскіх навук.

ДЛЯ ТЫХ, ХТО ШЫЕ

Навучыцеся шыць з напарсткам. Спачатку ён будзе замінаць і здавацца непатрэбным. Але хутка вы да яго прывыкнеце.

Напарстак падбірайце ў залежнасці ад велічыні сярэдняга пальца правай рукі. Ён павінен сядзець на ім шчыльна, але не сцягваць.

Ніткі для шыцця павінны быць моцныя, кручаныя, а для фарыгавання — мяккія, каб іх лёгка можна было потым выцягнуць, не пакінуўшы слядоў на тканіне.

Мел, якім вы карыстаецеся пры раскроі тканіны, павінен быць добра завостраны. Замест мелу можна ўзяць кавалачак сухога мыла.

Каб гузікі трымаліся мацней, з левага боку тканіны прышываюць маленькі гузік.

Калі вам трэба зрэзаць гузік з адзення, паміж ім і тканінай падкладзіце грэбень, каб не прарэзаць тканіну.

Тканіны са штучных валокнаў нельга прасаваць вельмі гарачым прасам.

Тканіна са штучнага шоўку на зрэзе асыпаецца. Каб пазбегнуць гэтага, тканіну рэжуць вострымі нажніцамі, крал якіх нагрэты да тэмпературы не вельмі гарачага праса.

Пры шыцці на швейнай машыне не цягніце тканіну: так можна лёгка зламаць іголку.

Часам швейную машыну «заядае». Гэта можа быць ад таго, што сабралася многа пылу або машыннае масла загусцела. Анучкай, змочанай бензінам, пратрыце ўсе адтуліны. Затым прывядзіце ў рух машыну і змажце яе машынным маслам.

Ад частага ўжывання нажніцы хутка тупяцца. Як іх навестрыць? У левую руку вазьміце звычайную швейную іголку, а ў правую — нажніцы і «рэжце» іголку. Дастаткова зрабіць 15—20 рухаў, і нажніцы стануць вострыя.

Гузікі трэба выбіраць не «на вока», а заўсёды з кавалачкам тканіны, тады выбар будзе больш удалы. Апрача таго, заўсёды купляйце на некалькі гузікаў больш.

Для касцюмаў пасуюць гузікі сярэдняй велічыні пад колер тканіны, а для сукенак і блузак — дробныя гузікі.

Гузікі з чатырма адтулінамі прышываюць крыж-накрыж, двума паралельнымі шыўкамі або так, каб утварыўся квадрат.

На бялізне гузікі павінны быць прышыты «навісу». Прышываючы гузік да паліто або касцюма, падкладзіце пад яго запалку. Иголку з ніткай выцягніце з правага боку тканіны, прыміце запалку і зрабіце так званую «ножку».

Пры мыцці якога б там ні было адзення, асабліва трыкатажу, патрэбна браць мяккую вадку. А калі такой няма? Тады праніпціце вадку і ўсыпце крыху буры для змякчэння. Найлепшая вада для мыцця адзення — дажджавая.

Вязаныя рэчы наогул не трэба мыць цёплай вадой і націраць мылам. Зварыце мыла ў вадзе і дайце яму астыць. Затым добра ўзмыльце, размяшайце. Апусціце рэч у вадку. Вязаныя кофты, сукенкі нельга сушыць на сонцы, яны ад гэтага робяцца цвёрдыя і збіваюцца. Іх ніколі не трэба вешаць на вяроўцы, бо яны страцяць форму і расцягнуцца.

Каб паправіць мытыя рэчы, якія звалаліся, іх трэба апусціць у раствор з 8 літраў мыльнай вадкі, адной лыжкі шкіпінару і адной лыжкі чыстага спірту. Памыць, выціскаючы, і прапаласкаць некалькі разоў у чыстай халоднай вадзе. Выціснуўшы вадку, усуньце ўнутр рэчы і рукавоў сухія ручнікі і мяняйце іх, пакуль рэч не высыхне. Пры хуткім высушванні трыкатаж не збягаецца.

Каляровае вязанае адзенне трэба мыць у цёплаватай вадзе, дадаўшы па адной сталовай лыжцы шкіпінару і адной сталовай лыжцы нашатырнага спірту на кожныя 4—5 літраў вадкі. Добра выпаласкаць ад мыла і ў апошнюю вадку ўліць крыху воцату.

КУЛИНАРЬЯ

СУПЫ-ПЮРЭ

Гатуюць супы-пюрэ з розных прадуктаў: гародніны, круп, бабовых, грыбоў, птушкі, цяляціны, печані. Прадукты вараць да гатоўнасці, затым працيراюць, разводзяць белым соусам да густыні вадкай смятаны і даводзяць да кіпення.

Супы-пюрэ смачныя, лёгка засвойваюцца, таму яны шырока ўжываюцца ў дзіцячым і лекавым харчаванні.

Апрача асноўных прадуктаў, для супаў-пюрэ патрэбны морква, рэпчатая цыбуля, пятрушка. Іх пасеруюць, як і для заправачных супоў.

Белы соус робяць з пшанічнай мукі і сметанковага масла ў суадносінах 1:0,8. Муку награвваюць з маслам, не дапускаючы змянення яе афарбоўкі, і паступова разводзяць працэджаным булёнам, памешваючы, каб не ўтварыліся камкі. Вараць соус некалькіх мінут пры слабым кіпенні, часта памешваючы. Трэба час ад часу здымаць пену і тлушч. Гатовы соус працэджваюць.

Белы соус надае супу аднародную кансістэнцыю, павялічвае вязкасць, і частачкі працёртых прадуктаў не будуць асядаць на дно.

Для палепшэння кансістэнцыі і смаку суп-пюрэ запраўляюць сметанковым маслам, сумессю яечных жаўткоў і малака (льезонам), гарачым малаком або смятанкай. Сумесь яечных жаўткоў і малака робяць так. Сырыя яечныя жаўткі размешваюць і, памешваючы, паступова падліваюць гарачае малако (100—150 грамаў на адно яйка). Затым сумесь праварваюць на слабым агні (не даводзячы да кіпення), каб яна загусцела, працэджваюць і ўліваюць у суп. Сметанковае масла трэба браць добра застыўшае, кладуць яго невялікімі кавалачкамі пры памешванні.

Запраўлены суп-пюрэ нельга награвать да тэмпературы, блізкай да кіпення, бо пры гэтым разбураецца эмульсія, утвораная сметанковым маслам, і яно ўсплывае на паверхню.

Гатовы суп-пюрэ павінен быць аднародны, без камякоў заваранай мукі і кавалачкаў непрацёртых прадуктаў. Пасля варкі раім працэдзіць яго.

Колер супу-пюрэ павінен быць белы або адпавядаць колеру прадуктаў, з якіх ён прыгатаваны; смачны, з добра выражаным пахам асноўных прадуктаў.

Да супоў-пюрэ падаюць падсушаныя грэнкі з пшанічнага хлеба, нарэзанага на дробныя кубікі.

Супы-пюрэ можна прыгатаваць з бульбы, цвятной капусты, свежых агуркоў, кабачкоў, гарбузоў, свежых памідораў (суп з памідораў трэба запраўляць белым соусам і кавалачкамі сметанковага

масла, а не льезонам, бо ён заварыцца), морквы, зялёнага гарошку, а таксама з сумесі некалькіх гароднін (напрыклад, бульбы, капусты і рэпы).

СУП-ПЮРЭ З ГРЫБОЎ

Вымытыя грыбы (свежыя ці сушаныя баравікі, шампіньёны) парэжце і тушыце са сметанковым маслам 20 мінут. Прыгатуе белы соус і варыце яго разам з тушанымі грыбамі 20—25 мінут, перыядычна здымаючы пену. Пасля варкі масу працэдзіце, зноў даведзіце да кіпення і, зняўшы з агню, пастаўце ў каструлю з гарачай вадой. Запраўляеца суп сумессю з яечных жаўткоў і малака, кавалачкамі сметанковага масла.

У талерку з супам можна пакласці тонка нарэзаныя шапачкі прыпушчаных шампіньёнаў ці баравікоў.

СУП-ПЮРЭ З ЯЧНЫХ КРУП

Крупы, замочаныя на 3—4 гадзіны ў халоднай вадзе, прамыйце, адцэдзіце. У пасуду з тоўстым дном пакладзіце сметанковае масла, пастаўце на агонь, а калі масла растопіцца, абсмажце ў ім падрыхтаваныя крупы. Уліце гарачы булён (1 літр на 200 грамаў круп), перамяшайце і варыце 2—2,5 гадзіны. Звараныя крупы пратрыце, разведзіце булёнам і даведзіце да кіпення. Каб супу надаць эластычнасць, можна працерці яго яшчэ раз. Гатовы суп запраўляеца кавалачкамі сметанковага масла.

Разваранне і асабліва працёрванне круп—даволі працаёмкі і працяглы працэс. Значна хутчэй і лягчэй зварыць суп-пюрэ з круп, размолатых на муку.

Для лекавага харчавання (пры хворым страўніку) супы-пюрэ з круп вараць на вадзе, без цыбулі і карэнняў і запраўляюць сметанковым маслам. Такія супы называюць слізкістымі.

СУП-ПЮРЭ З ХАТНЯЙ ПТУШКІ

Мякаць курыцы, індэчкі прыпусціце з невялікай колькасцю булёну і сметанковым маслам. Калі астыне, некалькі разоў прапусціце праз мясарубку. Змяшайце са сметанковым маслам і пратрыце праз сіта. Развёўшы белым соусам да густыні вадкай смятаны, запраўце сумессю яечных жаўткоў і малака. У гэты суп можна пакласці фрыкадэлькі з птушынага мяса або дзічыны.

СУП-ПЮРЭ З ПЕЧАНИ

Цялячую або курывую пачонку нарэжце на дробныя кавалачкі, абліце кіпелнем, прамыйце і злёгка абсмажце разам з пасераванымі карэннямі і рэпчатой цыбуляй, а затым прыпусціце да гатоўнасці і пратрыце. Згатуе белы соус, праварыце 15—20 мінут, затым працэдзіце, змяшайце з працёртай пачонкай і даведзіце да кіпення. Запраўце сумессю з яечных жаўткоў, малака і кавалачкамі сметанковага масла. Асобна падайце грэнкі.

БІТОЧКІ ПА-ГЛУХАЎСКУ

Нятлустую свініну або ялавічыну (птушку, дзічыну) прапусціце праз мясарубку, запраўце соллю, перцам і ста-

ранна перамяшайце. Сфармуеце біточкі таўшчынёй 0,5 см і злёгка запаніруйце іх у пшанічнай муцэ.

Біточкі змачыце ў збітым яйку і пакладзіце на скавараду, нагрэтую з тлушчам. Заліце біточкі рэшткамі яйка. Біточкі павінны быць сакаватыя. Падавайце на стол са смажанай бульбай.

На 400 г свініны або ялавічыны — 4 яйкі, 3 ст. лыжкі тлушчу, 1 ст. лыжку сметанковага масла.

БІФШТЭКС З ЯЙКАМ

Парцыённы кавалак ялавічыны (налепш узяць выразку) абраўняйце, злёгка адбіце, перарэжце сухажыллі і абсмажце. Addзьяліце бялок ад жаўтка, збіце бялок на пышную пену і выпусціце яго з кандытарскага мяшка або папяровага кулёчка на біфштэкс у выглядзе конуса. У бялку зрабіце паглыбленне, пакладзіце ў яго яечны жаўток, пасыпце соллю, перцам і запякайце ў духоўцы. Падавайце са смажанай бульбай.

На 600 г ялавічыны — 1 ст. лыжка тапленнага масла, 1 ст. лыжка сметанковага масла, 4 яйкі.

ПІРОЖНАЕ „КОШЫЧАК З ЯБЛЫКАМІ І ЛЁГКІМ КРЭМАМ“

Падрыхтуйце пясочнае цеста. Раскачайце яго ў пласт таўшчынёй 5—6 мм. Выемкай выражце ляпёшкі (яны павінны быць крыху большыя, чым металічныя формачкі). Пакладзіце ляпёшкі ў гафрыраваныя формачкі і прыцісніце цеста так, каб яно шчыльна прылягала да сценак. Абраўняйце краі і выпякайце ў духоўцы. Затым выньце кошычкі з формачак, астудзіце і напоўніце іх абабранымі, дробна парэзанымі яблыкамі, змяшанымі з цукровым пяском. З кандытарскага мяшка з зубчатой трубочкай выпусціце яечныя бялкі, збітыя з цукровай пудрай. Выпякайце ў духоўцы 25—30 мінут пры тэмпературы 110—120°.

Салодкае цеста і кісла-салодкія яблыкі надаюць пірожнаму адмысловы смак.

Для цеста: шклянка пшанічнай мукі, 3 ст. лыжкі цукровага пяску, 100 г сметанковага масла або маргарыну, 1 яйка, дробачка соды і солі, ванільнага цукру. Для начынка: 500 г яблыкаў, 100 г цукровага пяску.

На крэм: тры яечныя бялкі, 2 ст. лыжкі цукровай пудры.

ЗАЎСЁДЫ МАЛАДАЯ

Як не назваць узрост з шаснаццаці да дваццаці пяці гадоў — вясной!

Ён сапраўды нагадвае вясну. Але якой павінна быць у гэтыя гады дзяўчына? Поўнай або зусім худзенькай?

Звычайна на гэтыя дзефэкты некаторыя бацькі не звяртаюць сур'ёзнай увагі. «Падрасце — выправіцца», — кажуць яны. Але калі дзяўчына вельмі поўная, то гэта можа быць вынікам расстройтва функцый залоз унутранай сакрэцыі. А калі вельмі худая, то і тут можа быць сур'ёзная прычына. Значыць, умяшанне ўрача ў абодвух выпадках — пажадана, а садзейнічанне бацькоў — неабходна. Прадпісаны ўрачом рэжым павінен строга захоўвацца, а вага кантралявацца.

Пры вуграх на твары трэба пазбягаць тлустых страў, шакаладу. І ні ў якім разе нельга выціскаць болькі!

Калі ў дзяўчыны адвіслы бюсты — і тут можа памагчы ўрач, назначыўшы, у выпадку патрэбы, гарманальнае лячэнне. Але ва ўсіх выпадках трэба займацца гімнастыкай па дзесяць мінут на дзень для ўмацавання мускулаў плячэй і спіны. Добра таксама рабіць кругавыя рухі рукамі, трымаючы ў іх цяжар.

Калі ногі кароткія, крывыя або поўныя — гэта на першы погляд здаецца непапраўным недахопам. Аднак з дапамогай спецыяльных практыкаванняў і язды на веласіпедзе можна дабіцца некаторага паляпшэння. Умелы выбар панчоў і

абутку таксама памагае прыкрыць гэтыя недахопы.

Пры поўных нагах (пасля таго як урач устанавіў прычыну — апуханне або празмерна развітыя мускулы) добрыя вынікі даюць прымяненне парафіну і масаж вопытнымі касметолагамі.

Абавязкова трэба сачыць за зубамі, дглядаць іх.

Юнак або дзяўчына, якія не ўмеюць апранацца, самі псуецца свой выгляд. Непрыемна бачыць жанчыну любога ўзросту, а асабліва маладзенькую дзяўчыну з тварам, загрыміраваным пад «маску», але ў твулях са стаптанымі абцасамі і ў спадніцы, зашпіленай англійскай шпількай.

Аднак важней за ўсё для маладых людзей — сачыць за чыстатой цела. Гігіенічныя навікі, набытыя ў гэтым узросце (гімнастыка, ранішні душ або абціранне, догляд рук і ног), застаюцца на ўсё жыццё. Добры густ патрабуе, каб адзенне дзяўчыны было скромнае, абутак — на сярэднім абцасе. Ніякіх складаных прычосак, але заўсёды чыстыя валасы.

...Самы доўгі сезон у нашым жыцці — лета.

У жанчыны 25—40 гадоў формы цела ўжо набылі абрысы, рост устанавіўся, а характар (асабліва сці) твару выражаны.

У гэтым узросце жанчыны звычайна выходзяць замуж, становяцца маткамі, працуюць. Жаданне падабацца ў іх звычайна памяншаецца, і часта лянота бярэ верх. Пасля першага дзіцяці цела многіх жанчын паўнее, але яны нічога не робяць, каб засцерагчы сябе ад лішняй вагі, умацаваць расслабленыя мускулы бюста. Стамляючая работа і «адсутнасць» вольнага часу становяцца прычынай таго, што яны не сочаць за сваімі рукамі, валасамі, наогул перастаюць цікавіцца сваёй знешнасцю.

А патрэбна крыху волі, і мы будзем узнагароджаны. Вось на першы час невялікі план.

Штодзённа змазваць рукі адпаведным крэмам і прымаць, калі ёсць магчымасць, гарачы або халодны душ. Заўсёды чысціць зубы пасля яды, а ўвечары перад сном грунтоўна чысціць твар.

...Залатая вясень — гэта ўзрост, калі трэба больш клапаціцца пра сябе. Гады ўжо наклалі свой адбітак: поры расшырыліся, вочы страцілі блыск, утварыліся маршчыны, валасы пасівелі і сталі сухія, цела распаўнела і страціла формы...

Рэзервы для жыцця скуру і валасоў грунтоўна вычарпаны, і трэба іх клапаціцца падтрымліваць. Валасы мыць толькі вельмі мяккім мылам або яйкам, а скуру даваць тое, чаго ёй не хапае, — тлушч у выглядзе крэму. У гэтым узросце нельга піць спіртных напінкаў, злоўжываць кофе, кандытарскімі вырабамі і тлустымі стравамі... І трэба мець сваю прычоску, свой стыль адзення.

...А вось ужо і зіма настала! Няўжо разам са страчаным блыскам вачэй траціцца магчымасць быць шчаслівай, карыснай іншым? У гэтыя гады жанчын акружаюць падросшыя дзеці, унукі, і ўсе яны маюць патрэбу ў яе дапамозе. Яна — апапра для кожнага члена сям'і, ім патрэбныя яе багаты жыццёвы вопыт, яе мудрасць.

Клопаты аб здароўі павінны стаяць у яе цяпер на першым месцы. Захоўваць чыстату, быць ахайнай, апранацца добра, але адпаведна ўзросту — усё гэта таксама вельмі важна.

Якой павінна быць жанчына пасля пяцідзесяці гадоў? Худой ці поўнай? Калі, напрыклад, рост яе 160 см, то яна павінна важаць 66 кг. Калі ў яе сівыя валасы, яна можа злёгка падсініць іх. Але ва ўсіх выпадках яны павінны быць чыстымі. Іх трэба збіраць у пучок або націць кароткую стрыжку.

У заключэнне мы павінны сказаць наступную ісціну: жанчына прыемная і прывабная, калі яна здаровая, калі з пачуццём меры і, не забываючы пра свой узрост, умее падкрэсліць тое, што ў яе прыгожае, і прыкрыць свае недахопы. Калі яна ахайная, калі імкнецца ўзбагаціць сябе пачуццямі і ведамі, і калі не страціла цікавасці да ўсяго, што яе акружае. Цікавасці да жыцця.

Пераклад з італьянскай мовы.

ПРАКТЫКАВАННІ ДЛЯ НОГ

ДЛЯ СЦЕГНАУ

Прысесці, трымаючы корпус прама і ўцягнуўшы живот; развесці калені ў бакі; вярнуцца ў зыходнае становішча. Практыкаванне выконваць плаўна і хутка. Каб лягчэй было трымаць раўнавагу, адной рукой абавірацца на крэсла. Паўтарыць 10—15 разоў.

ДЛЯ МЫШЦАУ НОГ

Абавіраючыся на крэсла, падняцца на пальчыкі, корпус трымаць прама, живот уцягнуць. Падняць пяткі як мага вышэй і затым апусціцца на ўсю падэшву. Практыкаванне робіцца ў хуткім тэмпе 10—15 разоў.

ДЛЯ ШЧЫКАЛАТАК

Абедзвюма рукамі ўзяцца за шчыналатку адной нагі (затым другой) і паспрабаваць рабіць кругавыя рухі.

ДЛЯ ІКРАУ

Сесці на падлогу і выцягнуць ногі ўперад, трымаючы іх разам. Паступова нахіляць ступні ног унутр, не адрываючы ікраў ад падлогі і не згінаючы ногі ў каленях.

Выцягнуць ногі, стараючыся кончыкамі пальцаў дакрануцца да падлогі.

КАЛІ У ВАС ТОНКІЯ НОГІ

Легчы на падлогу на спіну, уабраць живот, рукі выцягнуць уздоўж цела і падумаць ногі ўверх. Сагнуць іх у каленях і паспрабаваць пальцамі дакрануцца да падлогі. Апусціць ногі. Практыкаванне паўтарыць 5—6 разоў.

Рабіць падскокі на пальцах, трымаючы корпус прама, але не напружваючыся. Да падскокаў прыступаць пасля папярэдніх практыкаванняў.

КАЛІ У ВАС ПОЎНЫЯ НОГІ

Пасля практыкаванняў (яны звычайна выконваюцца перад сном) рэкамендуецца рабіць для ног ванну. Прыгатуць сумесь з 20 грамаў карбанату натрыю, 15 грамаў лімоннай кіслаты, 15 грамаў сухога сульфату натрыю, 30 грамаў нацёртага на тарцы сухога туалетнага мыла. На вядро гарачай вады патрэбна поўная сталовая лыжка сумесі, а для ванны кольнасць сумесі адпаведна павялічваецца. Пасля гімнастыкі, якая павінна працягвацца не больш 10—15 мінут, зрабіце дваццацімінутную ванну для ног (калі вы яе робіце ў вядры, то накрыйце яго зверху коўдрай).

Перад тым як легчы, пакладзіце на ногі саграваючы кампрэс, для чаго загарніце іх у анучы, змочаныя халоднай вадой або воцатам, і наверх надзеніце шарсцяныя шкарпэткі або адрэзаныя рукавы ад старой шарсцяной кофты. Можна таксама забінтаваць ногі.

Ванны неабходна рабіць на працягу 20 дзён кожны вечар. Пасля 4—6-дзённага перапынку аднавіць іх і працягваць да таго часу, пакуль не будзе дасягнут жаданы вынік.

ТОЛЬКІ ПЯЦЬ МІНУТ

Гэтыя гімнастычныя практыкаванні можна выконваць ва ўсю пару дня. Галоўная ўмова — рабіць іх трэба сістэматычна, кожны дзень.

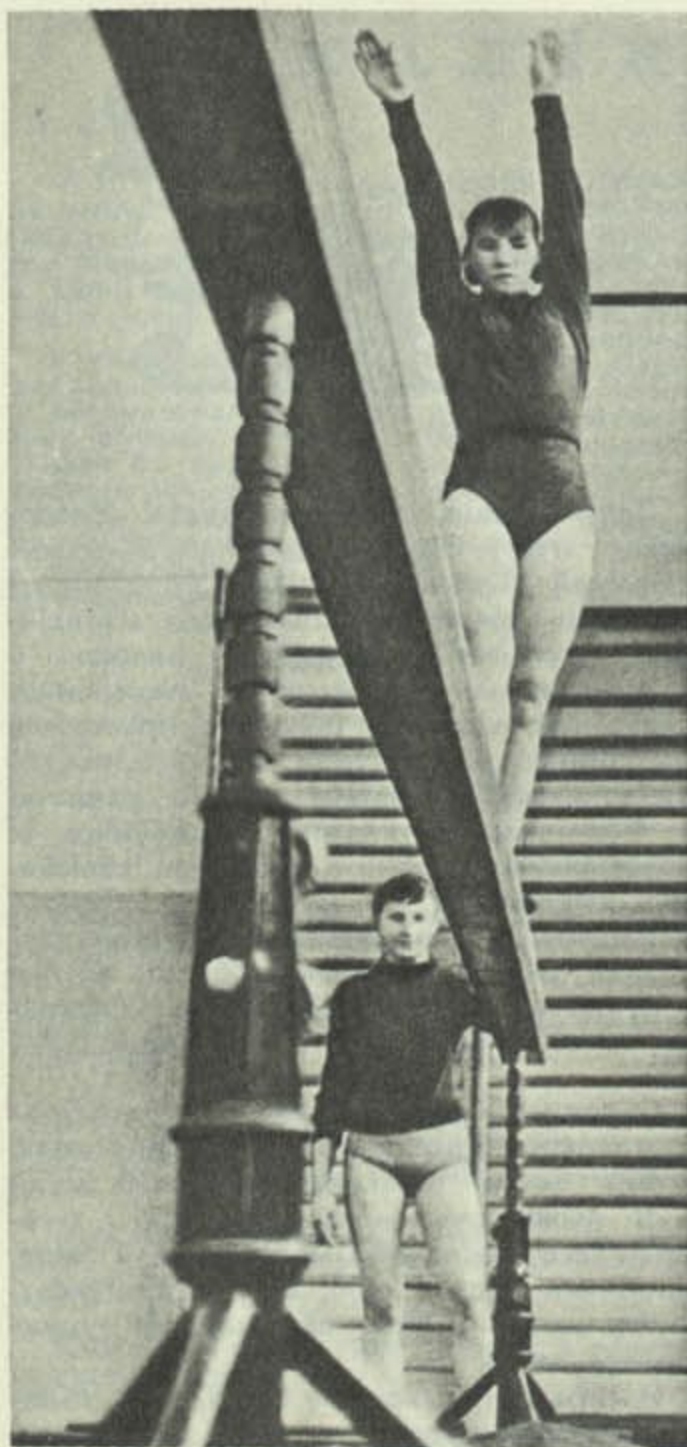
1. Каб талія была тонкая. Пакладзіце пад плечы падушку. Ногі сагнуць у каленях, рукі на патыліцы. Прыўзняць як мага вышэй грудную клетку і аставацца ў такім становішчы 6 секунд. Паўтарыць 3 разы.

2. Каб лінія шыі была прыгожая. Лежачы на падлозе, падкладзіце пад галаву падушку, складзеную ўдвая. Прыціснуўшыся галавой да падушкі як наймацней, аставайцеся ў такім становішчы 6 секунд. Паўтарыць 3 разы.

3. Лежачы на спіне, абхапіце рукамі вялікую падушку і моцна прыцісніце яе да сябе. Паўтарыць практыкаванне 3—4 разы. Яно памагае выпрацаваць прыгожую лінію плячэй.

Аршанская сярэдняя школа № 14 славіцца сваімі спартсменамі. На здымку: трэнерка гімнастак. На бервяне Лілія Катлоўская.

Фота Г. Усламава. (БелТА).

— Гэта Валодзькава сястра. Я
выменяў яе на санкі...

Мастак В. Дзмітрук.

— Апошнім часам жонка пача-
ла ад мяне адставаць...

Мастак Л. Самойлаў.

— Ваш сын?
— Мой. Але зайдзіце з ім у дру-
гі раз, жонкі няма дома...

Мастак Г. Андрэянаў.

ПРИЕМНЫЯ СЮРПРИЗЫ

Аўтаматалатарэя ДТСААФ, тыраж якой адбыўся ў Маскве
напярэдадні Новага года, мела вялікі поспех сярод насельніч-
тва нашай рэспублікі.

Многім сотням грамадзян апублікаванне табліцы тыража
прывяло да прыемных сюрпрызаў: на іх шчаслівыя білеты выпалі
«Волгі», «Масквічы», матацыклы, мотаролеры, мапеды, мота-
веласіпеды.

Не пакрыўджаны і жанчыны. Медсястра Полацкага нафтапе-
рапрацоўчага завода В. В. Мазель стала ўладальніцай імклівай
«Волгі», а Васіліна Самуйлік з саўгаса імя Дзмітравы, што на
Брэстчыне, — мікралітражнага «Запарожа». Аўтамабіль «Запа-
рожа» выйграла і мінчанка А. Д. Кузняцова.

Задаволена сваім білетам і тэхнік-канструктар Мінскага аўта-
завода Э. П. Сарокіна: яна выйграла мапед. На долю інжы-
нера-канструктара трактарнага завода З. М. Ларынай і апарат-
чыцы гэтага ж завода В. В. Нікіціч выпалі матацыклы. Мінчанка
Васіліса Васільеўна Свірко выйграла матацыкл з каляскай,
работніца 78-й сярэдняй школы г. Мінска В. П. Стэрлікава —
«Масквіч-408», швачка Навагрудскай фабрыкі Ніна Іванаўна
Лях — мотаролер.

У бліжэйшы час пачнецца продаж білетаў другой аўтамота-
латарэі ДТСААФ, выпушчанай па рашэнню Савета Міністраў
СССР на суму 100 млн. рублёў. Кошт аднаго білета 1 рубель.
Тыраж выйгрышаў адбудзецца ў Маскве ў снежныя месяцы
1967 года. У тыражы разыгрываецца 1.400 аўтамашын «Волга»,
2.800 «Масквіч-408», 4.000 «Запарожа», 18.400 матацыклаў
розных марак, 29.400 мотаролераў, мапедаў і мотавеласіпедаў.
Усяго 56.000 выйгрышаў на суму 50.000.300 рублёў.

Набыць білеты можна ў мясцовых камітэтах ДТСААФ і ў гра-
мадскіх распаўсюджвальніках.

Н. ШКІРКО

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ!

Працягваецца падпіска на часопіс «Работніца і ся-
лянка».

Калі вы не аформілі падпіску з пачатку года, то
можаце выпісаць часопіс з красавіка месяца.

Падпіска прымаецца ўсімі паштовымі аддзялення-
мі без абмежавання.

ЯК СЛЕД БЛІСКАВІЦЫ

Маладая жанчына ідзе па го-
радзе. Ідзе з эцюдыкам. Усё на-
вокал — і дрэўцы пад белымі
снежнымі шапкамі, і вуліцы, за-
літыя залатым святлом, — усё
пранізана блакітным марозным
паветрам зімняга вечара.

Далёка сіняе неба. А побач
людзі, якія былі з табою цэлы
дзень. Ад іхняй прыгажосці на-
раджаецца радасць у душы.
І гордасць ахоплівае жанчыну
ад адчування, што піша іх.

На апошніх мастацкіх выстаў-
ках гледачы падоўгу затрымлі-
ваюцца каля партрэтаў работ
за подпісам «Мастачка Б. Куз-
няцова». Цікава, да яе тва-
раў выклікана не толькі тым,
што ў іх знаходзіцца адлюстра-
ванне наш сучаснік. Гэтыя па-
лотны вабяць сваёй пранікнёна-
сцю, цеплынёй і любоўю да ча-
лавека, высокім майстэрствам
выканання.

Вось яе «Медсястра». Напіса-
на яна з замілаваннем і паэ-
тычнасцю. У вобразе маладой
жанчыны многа прастаты, шчы-
расці, дабраты, унутранага спа-
кою. Мяккі жываліс фігуры,
белы халат падкрэсліваюць чы-
сціню ўсяго аблічча гераіні.

Нарадзілася Б. Кузняцова на
Гомельшчыне, у Рагачове. Яна
любіла гэтыя мясціны: і кручы
Дняпра, і кучаравыя дубы, якія
нізка схіліліся над серабрыстай
гладдзю ракі, і далёкія бары,
ахутаныя туманнай дымкай.
Дзівосны свет раскрыўся
дзяўчыне. Яна марыла стаць
мастаком — і стала ім.

У Мінскім мастацкім вучылі-
шчы Кузняцова захапляецца
партрэтным жывапісам. У час
вучобы ў Літоўскім мастацкім
інстытуце яна канчаткова выбі-
рае шлях партрэтаста.

Свой выбар яна тлумачыць
так: «Што можа быць прыга-
жэй за чалавека? Як бліскавіца
іншы раз надоўга пакідае след,
так і твары і рысы людзей за-
падаюць у сэрца, хваляюць».

У сваіх працах Б. Кузняцова
не гоніцца за знешняй эфектна-
сцю і жывапіснасцю партрэтаў.

У іх усё проста, стрымана. І
усё ж ад гэтага вобразы не тра-
цяць сваёй пераканаўчасці: ма-
стак уладае зайздросным тален-
там выбраць галоўнае, істотнае
ў жыцці, блізкае і зразумелае
кожнаму чалавеку.

Жыццё мастака — гэта по-
шук, асабліва для маладога, і
яна добра разумее, што ў ім
шлях да сталасці. Сёння яна
шукае новыя кампазіцыйныя
прыёмы, новыя спалучэнні ко-
лераў.

— Неяк паехала ў вёску на
эцюды, — успамінае яна. — Піса-
ла маці. А тут з-за плота вы-
глядаюць дзяўчынкі і хлопчыкі.
Яшчэ маленькія, а колькі заці-
каўленасці ў вачах! Кінула ма-
ці і пачала пісаць дзяцей.

Гэта палатно напісана яркімі,
інтэнсіўнымі фарбамі. Карціна
аптымістычная, з радасным ус-
прыманнем жыцця. Яна экспа-
навалася на апошняй Рэспублі-
канскай выстаўцы маладых ма-
стакоў.

Мастачка жыве ў Гомелі, пра-
цуе над новымі творами. Яны
прывячаюцца 50-годдзю Савец-
кай улады.

Аляксей ШНЫПАРКОУ.

Фота Ул. Вуракова.

На 1-й старонцы вокладкі — эцюды Ю. Іванова «Мінск
зімовы». На 4-й — моды (гл. дадатак).

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛІПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.
Мастацкае афармленне Ю. Пучынскага.

АТ 02898. Журнал «Работніца і крестыянка»
на беларускам мове. Выданне ЦК КП Беларусі.

Здадзена ў набор 8 лютага 1967 г. Падп. да друку 4/III-67 г.
Друк арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара,
аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзела сельскай гаспадаркі
і культуры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 217526 экз. Зак. 94.

74995

Цена 15 коп.

2

3

4

6